

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN FARKLI BİR BAKIŞ
AÇISIYLA İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZAINAB JASIM HAMEED HAMEED

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ İSMAİL DURSUN

**YALOVA
ARALIK 2023**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN FARKLI BİR BAKIŞ AÇISIYLA
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZAINAB JASIM HAMEED HAMEED
207211039

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ İSMAİL DURSUN

YALOVA
ARALIK 2023

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN FARKLI BİR BAKIŞ AÇISIYLA İNCELENMESİ” başlıklı bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İmza

Zainab Jasim Hameed HAMEED

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, akademik anlamda bana her zaman destek olan ve doğru yolu gösteren danışmanım *Sayın Dr. Öğr. Üyesi İsmail Dursun'a;*

Çalışmalarım sırasında tıkanıp bocaladığımda değerli görüşleriyle bana yol gösteren *Değerli Hocalarıma;*

Çalışmanın araştırma ve yazım sürecinde yaşadığım yorgunluk ve kimi zaman vazgeçme aşamasına geldiğimde benzer durumları kendilerinin de yaşadığını belirterek beni motive eden birbirinden *kıymetli arkadaşlarıma;*

Her zaman yanımda oldukları ve benden desteklerini hiçbir zaman esirgemedikleri için *anneme ve babama;*

Bu süreçte her türlü desteğini yanımda hissettiğim *eşime;*

Onlar için ayırmam gereken zamanda bu çalışmayı hazırlamam için fedakârlık eden *çocuklarıma;*

En içten teşekkürlerimi sunarım.

Aralık- 2023

Zainab Jasim Hameed HAMEED

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. ŞİDDET KAVRAMININ TEORİK ÇERÇEVESİ	5
2.1. Şiddetin Tanımı	5
2.1.1. Genel olarak şiddet	5
2.1.2. Kadına karşı şiddet.....	6
2.2. Kadına Karşı Şiddet Türleri	7
2.2.1. Fiziksel şiddet	9
2.2.2. Cinsel şiddet.....	11
2.2.3. Psikolojik şiddet.....	13
2.2.4. Ekonomik şiddet	15
2.3. Kadına Karşı Şiddetin Nedenleri.....	16
2.3.1. Biyolojik nedenler.....	17
2.3.2. Psikolojik nedenler	18
2.3.3. Ekonomik nedenler	19
2.3.4. Toplumsal nedenler.....	20
2.4. Şiddetin Yaygınlığı	21
2.4.1. Ailede kadına karşı şiddet.....	22
2.4.2. Toplumda kadına karşı şiddet	24
3. KADINA KARŞI ŞİDDET İLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER	26
3.1. Uluslararası Düzeydeki Hukuki Düzenlemeler	26
3.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi	27
3.1.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi	28
3.1.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	30
3.1.4. Diğer bazı protokol, deklarasyon ile bildiri ve sözleşmeler	33

3.2. Ulusal Düzeydeki Hukuki Düzenlemeler.....	34
3.2.1. Anayasal düzenlemeler	34
3.2.2. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu	36
3.2.3. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.....	38
3.2.4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu	40
3.2.5. Diğer bazı kanunların ilgili maddeleri	41
3.3. Uluslararası Düzeydeki Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi.....	42
4. CEZA KANUNU'NDA KADININ KORUNMASINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	45
4.1. İnsan Ticareti Suçu.....	45
4.1.1. Genel olarak.....	45
4.1.2. Kadına bakan yönü	46
4.2. Hayata Karşı Suçlar.....	47
4.2.1. Genel olarak.....	47
4.2.2. Kadına bakan yönü	47
4.3. Kasten Yaralama Suçu	49
4.3.1. Genel olarak.....	49
4.3.2. Kadına bakan yönü	49
4.4. Eziyet Suçu.....	50
4.4.1. Genel olarak.....	50
4.4.2. Kadına bakan yönü	51
4.5. Çocuk Düşürtme Suçu.....	51
4.5.1. Genel olarak.....	51
4.5.2. Kadına bakan yönü	51
4.6. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar	53
4.6.1. Genel olarak.....	53
4.6.2. Kadına bakan yönü	54
4.7. Aile Düzenine Karşı Suçlar.....	56
4.7.1. Genel olarak.....	56
4.7.2. Kadına bakan yönü	56
4.8. Genital Muayene Suçu	58
4.8.1. Genel olarak.....	58
4.8.2. Kadına bakan yönü	58

5. TÜRKİYE’DE KADINA KARŞI ŞİDDET	60
5.1. Türkiye’de Kadın Haklarının Tarihsel Gelişim Süreci	62
5.2. Anayasa Mahkemesi Tarafından Kadına Karşı Şiddete İlişkin Verilen Bazı Kararlar.....	65
5.3. Kadın Haklarına İlişkin Kurum ve Kuruluşlar	66
5.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.....	66
5.3.2. Sivil toplum kuruluşları	68
5.4. Şiddeti Önleme ve Mağdurlarını Korumaya Yönelik Bazı Uygulamalar	69
5.4.1. Kadın Konukevleri.....	69
5.4.2. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi.....	70
5.4.3. Kadına Şiddete Sıfır Tolerans Kampanyası.....	71
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	73
KAYNAKÇA.....	76
ÖZGEÇMİŞ	97

KISALTMALAR LİSTESİ

AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BİANET	: Bağımsız İletişim Ağı
BM	: Birleşmiş Milletler
BMÇYF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇSHAB	: Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
Ed	: Editör
Edit.	: Edition (Baskı)
GİKAP	: Gökkuşuğu İstanbul Kadın Kuruluşları Platformu
GREVIO	: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İHOP	: İnsan Hakları Ortak Platformu
KADAV	: Kadınlarla Dayanışma Vakfı
KADEM	: Kadın ve Demokrasi Derneği
KA-DER	: Kadın Adayları Destekleme Derneği
md.	: madde
s	: sayfa
ss	: sayfa arası
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TASAV	: Türk Akademisi Siyasî Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKDF	: Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UCM	: Uluslararası Ceza Mahkemesi
UCMR	: Uluslararası Ceza Mahkemesi için Ruanda
UCMY	: Uluslararası Ceza Mahkemesi için Eski Yugoslavya
UNICEF	: United Nations Children's Emergency Fund
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
vb	: ve benzeri
vd	: ve diğerleri
vs	: ve saire
WRVH	: World Report on Violence and Health

TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN FARKLI BİR BAKIŞ AÇISIYLA İNCELENMESİ

ÖZET

Araştırmanın amacı Türkiye’de kadına yönelik şiddetin ele alınmasıdır. Bu kapsamda özellikle Türkçe literatür taranarak konu çeşitli boyutlarıyla ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda edinilen dokümanlar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırma konusuyla ilgili ulusal ve uluslararası metinler incelenmiş ve konuyla ilişkisi kurularak değerlendirilmeye alınmıştır. Türkiye’de kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak dikkate alınması gereken hususlar arasında; “hukuki çerçeve, kurumsal yapılanma, eğitim ve farkındalık, sosyal hizmetler, toplumsal ve kültürel normlar, istatistikler ve araştırmalar, uluslararası iş birlikleri ve STK’lar” ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Türkiye’de kadına yönelik şiddet konusunda atılacak adımlarda; “kadına yönelik şiddetin çok boyutluluğu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet, demografik faktörlerin etkisi, etkin koruma ve destek mekanizmaları, eğitim ve istihdam politikaları, yalnızlık ve şiddetin kabullenilmesi, iletişim ve dayanışma, kadınların bilgilendirilmesi ve destek mekanizmaları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve uluslararası iş birlikleri, şiddetin yapısal dinamikleri ve analizi, sosyalleşme ve şiddet, aile içi şiddetin aşılması, veri kaynağı ve analizi, kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon” konularının dikkate alınması gerekmektedir. Sonuç olarak; Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele, yalnızca hukuki ve kurumsal önlemlerle sınırlı kalmayıp toplumun her kesiminde farkındalık ve duyarlılığın artırılmasını da gerektirdiği açıktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet.

AN EXAMINATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN IN TURKEY FROM A DIFFERENT PERSPECTIVE

ABSTRACT

The research aims to address violence against women in Turkey from a different perspective. In this context, the Turkish literature was reviewed and the subject was handled multidimensionally. The documents obtained by using qualitative research methods were analysed and evaluated. National and international legal texts related to the research topic were examined and evaluated by establishing a relationship with the subject. Among the issues to be taken into consideration regarding violence against women in Turkey; "legal framework, institutional structuring, education and awareness, social services, social and cultural norms, statistics and research, international cooperation and NGOs" come to the fore. In addition, "multidimensionality of violence against women, gender inequality and violence, the impact of demographic factors, effective protection and support mechanisms, education and employment policies, loneliness and acceptance of violence, communication, and solidarity, informing women and support mechanisms, gender equality and international cooperation, structural dynamics and analysis of violence, socialization and violence, overcoming domestic violence, data source and analysis, cooperation and coordination between institutions" should be taken into consideration in the steps to be taken on violence against women in Turkey. In conclusion, it can be said that combating violence against women in Turkey is a multidimensional process that requires not only legal and institutional measures but also raising awareness and sensitivity in all segments of society.

Keywords: Women, Violence, Violence against Women, Violence against Women in Turkey.

1. GİRİŞ

Türkiye’de kadına karşı şiddet, önemli bir toplumsal sorun olarak kabul edilmekte ve geniş çaplı kamuoyu tartışmalarına konu olmaktadır. Şiddetin fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik biçimleri araştırmalar sonucunda ortaya konmaktadır. Türkiye’deki kadına yönelik şiddetin nedenlerini başlıca sosyoekonomik faktörler, geleneksel cinsiyet normları, eğitim seviyesi ve yasal çerçeve gibi başlıklar altında toplamak mümkündür.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismar gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkan önemli bir insan hakları sorunu olmaya devam etmektedir. Bu, yerleşik ataerkil normlar, yasal altyapı, sosyo-ekonomik statü ve kültürel tutumlar da dahil olmak üzere birçok faktörden etkilenen karmaşık bir olgudur (Ercoşkun Şenol, 2019, s. 423).

Türkiye’de şiddetle mücadele ve kadın haklarının korunması konusunda devlet politikasının doğal sonucu birçok yasal ve mevzuatsal düzenleme geliştirilmiştir. Örneğin, 2012’de yürürlüğe giren 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” bu alandaki en önemli yasal düzenlemelerden biridir. Ayrıca, İstanbul Sözleşmesi, kadına karşı şiddetle mücadelede önemli bir adım olarak kabul edilmiş ve Türkiye bu sözleşmeyi ilk imzalayan ve onaylayan ülkeler arasında yer almıştır. Ancak, Türkiye 2021’de sözleşmeden çekilme kararı alarak, bu alanda uluslararası düzeyde eleştirilere maruz kalmıştır (Arslan, 2023, ss. 13-15).

Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlama adına Türkiye’de hem hukuki reformlar yapılmakta sosyal politikalar geliştirilmekte, farkındalık yaratma kampanyaları ve eğitim programları düzenlenmektedir. Devlet destekli kadın sığınma evleri ve danışma merkezleri, şiddet mağduru kadınlara destek sağlamak için varlık göstermektedir. Bununla birlikte, uygulamada bu mekanizmaların etkinliği ve erişilebilirliği, yerel ve ulusal düzeyde değerlendirmelere konu olmaktadır. (Yazıcı, 20123, s. 26).

Kadına karşı şiddetle mücadelede sivil toplum kuruluşları, kadın hakları konusunda aktif rol oynamakta, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları ve şiddetle mücadele konularında projeler yürütmektedir. Ayrıca, medyanın ve sosyal medyanın bu konulara dair toplumda farkındalık yaratma ve eğitiminde oynadığı rol büyüktür. Yine de şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması konusunda yapılan eleştiriler, bu

alandan daha kapsamlı ve koordineli bir çaba gerektiğine işaret etmektedir. Mağdurların daha iyi korunması, şiddet faillerine yönelik yaptırımların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin daha iyi sağlanması gibi konular, üzerinde durulması gereken alanlar arasında yer almaktadır (Ceylan, 2013, ss. 13-15).

Son yıllarda Türkiye’de yapılan farklı araştırmalar, her üç kadından birinin hayatının bir döneminde şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Kadına yönelik şiddetle ilgili resmi verilerin olmaması, kadına yönelik şiddetin artıp artmadığı konusunda sınırlı bilgiye sahip olunmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, Türkiye örneğinde şiddetin farklı boyutlarının derinlemesine anlaşılması ve farklı yönlerinin analiz edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda, kadına yönelik şiddetin boyutlarının anlaşılması ve Türkiye özelinde kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı boyutlarının değerlendirilmesi gerekmektedir (Özbilen ve Soygut Arslan, 2012, ss. 365-366).

Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin temel noktalar şu şekilde özetlenebilir: (i) *Şiddetin Yaygınlığı*: Araştırmalar ve anketler Türkiye’de aile içi şiddet oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Çeşitli çabalara rağmen, aile içi şiddet ve kadın cinayetleri dahil olmak üzere kadına yönelik şiddet endişe verici bir yaygınlıkla devam etmektedir. (ii) *Yasal Çerçeve*: Türkiye, aile bireylerini korumak ve kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla 2012 yılında kabul edilen 6284 sayılı Kanun da dahil olmak üzere kadınları korumak için yasal bir çerçeve geliştirmiştir. Ülke ayrıca İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”ni kabul etmiştir. Ancak, Türkiye’nin Temmuz 2021’de İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmesi, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele taahhüdü konusunda ulusal ve uluslararası eleştirilere ve endişelere yol açmıştır. (iii) *Kurumsal Tedbirler*: Türk hükümeti kadın sığınma evleri işletmekte ve aile içi şiddet mağdurları için ulusal bir yardım hattı kurmuştur. Polisler, hâkimler ve sağlık çalışanları gibi kamu görevlilerine yönelik çeşitli farkındalık kampanyaları ve eğitim programları düzenli olarak yürütülmektedir. (iv) *Uygulamadaki Zorluklar*: Yasal tedbirlere rağmen, uygulama halen bir zorluk teşkil etmektedir. Raporlar, koruyucu emirlerin uygulanmasının yetersiz olduğunu ve kadınların adalete erişimde zorluklarla karşılaştığını göstermektedir. Ayrıca, sığınma evleri ve danışmanlık dahil olmak üzere destek

hizmetleri için devlet kaynakları, etkilenen tüm kadınların ihtiyaçlarını karşılaması konusunda yetersiz kalabilmektedir. (v) *Sosyal ve Kültürel Faktörler*: Ataerkil değerler ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete yönelik tutumları önemli ölçüde etkilemektedir. Namusla ilgili şiddet de Türkiye’de kritik bir konudur; kadınlar, aileye getirilen utanç veya onursuzluk algısı nedeniyle aile üyelerinden şiddet görebilmektedir. (vi) *Aktivizm ve Sivil Toplum*: Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele etmek için çalışan, güçlü bir sivil toplum hareketi bulunmaktadır. Çok sayıda STK, mağdurları desteklemek, daha iyi politikalar için savunuculuk yapmak ve kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda halkı eğitmek için aktif olarak çalışmaktadır. (vii) *Kamuoyu Algısı ve Medya*: Şiddet olaylarının medyada haberleştirilmesi iki ucu keskin bir kılıç olabilmekte, farkındalığı artırırken bazen de zararlı klişelerin devam etmesine neden olabilmektedir. Sosyal medya kampanyaları ve halk gösterileri, konunun gündemde kalmasında ve politika değişikliklerinin gündeme gelmesinde önemli rol oynamıştır. (viii) *Ekonomik Etkiler*: Ekonomik bağımlılık, kadınları istismarcı ilişkilere hapsedebilir. Hükümet ve STK’lar, mesleki eğitim ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi yoluyla kadına yönelik şiddetle mücadele stratejilerinden biri olarak ekonomik güçlendirme programlarını teşvik etmektedir (Lefkur, 2019, ss. 148-150; Çelik Bilgin, 2019, ss. 153-159; Zeyrek, 2022, ss. 60-64).

Türkiye’deki zorluk yalnızca mevcut yasal tedbirleri güçlendirmek ve uygulamak değil, aynı zamanda kadına yönelik şiddeti hoş gören veya mazur gören kültürel normların ve tutumların değiştirilmesidir. Bu yaygın sorunun etkili bir şekilde ele alınabilmesi için yapısal reformların sürdürülmesi gerekmektedir.

Önemli bir konu olan kadına karşı şiddet ile ilgili olarak hazırlanan bu çalışma; “*Türkiye’de kadına yönelik şiddetin farklı bir bakış açısıyla incelenmesi*” konu başlığında çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde araştırması amaçlanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümü olan, “*Şiddet Kavramının Teorik Çerçevesi*” kısmında; “şiddetin tanımı, kadına karşı şiddet türleri, kadına karşı şiddetin nedenleri, şiddetin yaygınlığı” konuları ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü olan, “*Kadına Karşı Şiddet ile İlgili Hukuki Düzenlemeler*” kısmında; “uluslararası düzeydeki kadına karşı şiddetle ilgili hukuki düzenlemeler, ulusal düzeydeki kadına karşı şiddetle ilgili hukuki düzenlemeler, uluslararası düzeydeki düzenlemelerin iç hukuka etkisi” konuları ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan, “*Ceza Kanunu’nda Kadının Korunmasına İlişkin Düzenlemeler*” kısmında; “insan ticareti suçu, hayata karşı suçlar, kasten yaralama suçu, eziyet suçu, çocuk düşürtme suçu, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, aile düzenine karşı suçlar, genital muayene suçu” örnek olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan, “*Türkiye’de Kadına Karşı Şiddet*” kısmında; “Türkiye’de kadın haklarının tarihsel gelişimi, anayasa mahkemesi tarafından kadına karşı şiddete ilişkin verilen bazı kararlar, kadın haklarına ilişkin kurum ve kuruluşlar, şiddeti önleme ve mağdurlarını korumaya yönelik bazı uygulamalar” konuları ele alınmıştır.

Daha sonra ise “*Sonuç ve Değerlendirme*” bölümünde ise Türkiye’de kadına yönelik şiddetin ele alınması konusunda genel bir değerlendirme yapılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

2. ŞİDDET KAVRAMININ TEORİK ÇERÇEVESİ

Çalışmanın bu bölümde; “*şiddetin tanımı, kadına karşı şiddet türleri, kadına karşı şiddetin nedenleri, şiddetin yaygınlığı*” konuları ele alınmıştır.

2.1. Şiddetin Tanımı

Şiddet, çeşitli disiplinlerde farklı perspektiflerden incelenen karmaşık bir fenomendir. “Şiddet” kelimesi, 15. yüzyılda Arapça kökenli dinsel metinler aracılığıyla Türkçeye geçmiş bir terimdir. Çağdaş Türkçe sözlüklerde, bu kelimenin tanımı “Bir eylemin veya gücün yoğunluğu, sertlik veya hiddet” olarak ifade edilir. Bu tanıma ek olarak, “hızlılık”, “bir eylemden kaynaklanan kuvvet”, “muhaliflerine karşı kaba güç kullanımı”, “aşırı duygu veya davranışlarda bulunma” gibi mecazi anlamlar da içerir. Arapça’da şiddet için kullanılan “unf” ve İngilizce’deki “violence” kavramları, sertlik veya zorbalık gibi özellikleri ifade eder. Latince “violentia” kelimesi de benzer şekilde “sert veya merhametsiz karakter, güç” anlamlarını içerir (Kareem, 2020, s. 5; Taşdemir Afşar, 2015, s. 716).

Genel anlamıyla şiddet, aşırılığı, bir durumun şiddetini veya kaba ve agresif tutumlarını tanımlar. Daha dar bir bağlamda, şiddet; saldırganlık, fiziksel güç kullanımının kötü niyetle gerçekleştirilmesi, yıkıcı ve zarar verici eylemler, taşlı, sopalı veya silahlı saldırılar gibi birey veya topluma zarar verebilecek faaliyetleri kapsar. Şiddet eylemleri genellikle insanları korkutmayı amaçlayan tasarlanmış olaylar veya teşebbüsler olarak ele alınır (Gökalp, 2014, ss. 4-5; Polat, 2016, s. 15).

İngilizce’de “violence” kelimesinin anlamı temelde fiziksel saldırganlık veya kanun dışı zulüm ile ilişkilendirilirken, Fransızca’da “violence” terimi iki ana anlama sahiptir: Birincisi, İngilizce’deki kullanımıyla örtüşür, ikincisi ise bireyin onayını elde etmek amacıyla üzerine baskı uygulamayı kapsar (Dursun, 2011, ss. 2-3).

2.1.1. Genel olarak şiddet

Şiddet, birçok bilim dallarının inceleme konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Sosyoloji, Felsefe, Hukuk, Siyaset Bilimi, Antropoloji, Psikoloji ve Kriminoloji gibi sosyal bilimlerle birlikte, Biyoloji gibi doğa bilimleri tarafından da incelenen karmaşık bir fenomendir. Sosyal kurumlar tarafından biçimlendirilen ve sosyolojik bir fenomen olarak ele alınan şiddet, yalnızca fiziksel saldırganlıkla sınırlı kalmayıp, sembolik ve

kültürel araçlarla gerçekleştirilen zor kullanımına kadar uzanır. Şiddetin sosyolojik incelemesi, savaş, terör, etnik temizlik, aile içi zor kullanımı, nefret suçları gibi çeşitli kategoriler altında toplanır ve toplumsal ilişkilerin karmaşıklığı içerisinde, bireyler ve gruplar arasında oluşan çatışmalara bütüncül bir perspektiften yaklaşır (Güleç vd., 2012, s. 113; Abay ve Tuğlu, 2000, ss. 22-23).

Psikoloji bilimi, şiddetin psikolojik ve davranışsal boyutlarına odaklanır ve bu alanda Sigmund Freud'un çalışmaları önemli bir yer tutar. Freud, insanın doğası gereği ölüm ve şiddet içgüdülerine sahip olduğunu ve bunun "Ölüm İçgüdüsü" olarak adlandırılabilirliğini öne sürmüştür. Bu görüşe göre, insanın doğuştan getirdiği ve ölüme yönelik eğilimleri, şiddetin kökenlerini oluşturur (Kandemir, 2019, s. 43; Koçak ve Can, 2019, ss. 44-45).

Freud'un teorileri, savunduğu şiddetin öğrenilen bir davranış olduğu ve bireylerin çevresel etkilerle şekillendiği yönleriyle tartışma konusu olmuştur. Freud'un iddialarının aksine, şiddetin doğuştan gelen bir özellik olmadığını, bunun yerine toplumsal etkileşimler ve çevresel faktörler aracılığıyla kazanıldığını, bu faktörlerin kişinin davranış kalıplarını şekillendirmede etkili olduğunu öne süren görüşler bulunmaktadır. Bu görüş taraftarlarınca, şiddetin, varoluşsal olarak içgüdüsel değil, karışık koşulların etkisiyle şekillenen ve bireyler tarafından edinilen bir davranış olduğu kabul edilmektedir (Özerkmen ve Gölbaşı, 2012, s. 2).

Şiddet, günlük hayatımızın birçok yönüyle iç içe geçmiş bir durum olarak karşımıza çıkar ve yaygınlığı itibarıyla belirli bir meşruiyet düzeyine erişmiştir. Hak arayışı olarak başlayıp zamanla kendi başına bir hak ihlaline varabilir. Bireylerin, çevresel faktörlerin ve toplumsal yapının bu olguya zaman zaman göz yumması veya onaylaması, şiddetin meşru bir araç olarak algılanmasına yol açmaktadır (Koçöz, 2011, s. 245).

2.1.2. Kadına karşı şiddet

Şiddet eylemi tüm insan gruplarına yönelik olmakla beraber, bu olgudan en büyük zararı kadınlar görmektedir. Kadınlara karşı uygulanan şiddet, evrensel bir sorun olarak, kültürel ve sosyal normların, dinî inançların, coğrafi sınırların ve ekonomik statülerin ötesinde geniş bir yaygınlığa sahiptir. Kadınların herhangi bir zamanda cinsiyetlerinden kaynaklanan şiddetin çeşitli biçimlerine -fiziksel, ruhsal, mali ve

cinsel- maruz kalma ihtimali her toplumda mevcuttur. Bu, kadına yönelik şiddeti, lokal ve global çapta stratejik müdahale gerektiren bir konu haline getirmiştir (Yerener Çakmut, 2018, ss. 49-50; Tuna, 2021, s. 42).

Kadına yönelik şiddet, toplumun her kesimini olumsuz etkileyen çok katmanlı toplumsal bir problem alanıdır. Bu tür şiddet, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini kısıtlar ve onların hayat, sağlık, güvenlik, saygınlık ve gelişme gibi temel haklarına zarar verir. Baskın cinsiyet normlarının etkili olduğu patriarkal toplumlarda, kadına karşı şiddet daha yaygın bir hale gelmekte ve genellikle erkek bireyler, güç kullanma yetkisini öne sürmektedir. Kadınlar, özellikle maddi açıdan, erkeklere bağımlı olduklarında, dolaylı olarak erkekler tarafından kendilerine belirlenen sınırların ötesine geçtiklerinde şiddete maruz kalabilmektedirler. Kadın cinayetleri bağlamında, failler tarafından işlenen suçlara yer yer yanlış bir haklılık atfedilebilmektedir (Arslan, 2023, ss. 19-21; Karataş, 2021, ss. 3-4).

Akademik literatürde kadına yönelik şiddet üzerine geniş kapsamlı tanımların yanı sıra dar kapsamlı tanımlamalar da mevcuttur. Bazı akademisyenler, şiddetin insani hak ihlalleri ve ayrımcılık olarak değerlendirilmesini önerirken, diğerleri ise şiddeti, kadınların kişisel ve sosyal alanlarda yaşadıkları kısıtlamalar olarak tanımlamışlardır. Şiddet tanımları, güç dengesizliğine dayalı, yakın ilişkiler içerisinde kadını baskı altına alarak onun temel haklarını inkâr eden davranışlar kadar, onun bedensel ve zihinsel bütünlüğünü tehlikeye atan eylemleri de içermektedir (Kandemir, 2019, ss. 39-42).

Kadına yönelik şiddet, kadının cinsiyeti sebebiyle maruz kaldığı, ona fiziksel, zihinsel, cinsel ya da ekonomik zarar verebilecek veya verecek her türlü olumsuz davranış ve uygulamaları kapsamaktadır (Bilge, Karakaş ve Oskay, 2020, s. 197).

2.2. Kadına Karşı Şiddet Türleri

Şiddetin kategorizasyonu, mevcut yasal düzenlemelere göre dört ana türde ele alınır: “fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet” (Günşen İçli ve Öğün, 1988, ss. 20-21). Hem Türkiye’nin 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunu’nda hem de Avrupa Konseyi’nin İstanbul Sözleşmesi’nin 3. maddesi a bendinde bu dört tür şiddet ayrıntılı bir biçimde ifade edilmiştir (Kareem, 2020, ss. 39-40; Kuyucu, 2014, ss. 15-16; Arslan, 2023, ss. 24-29).

Alternatif bir sınıflandırmaya göre şiddet; fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik açıdan zayıflığı ve ihmali de içerecek şekilde daha detaylı bir ayrıma tabi tutulabilir. Birleşmiş Milletler'in (BM) Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi kadına yönelik şiddetin çeşitli formlarını belirtmiş ve bu eylemleri fiziksel, cinsel ve psikolojik zarar veya acıya neden olabilen veya olma ihtimali bulunan her türlü davranış olarak tanımlamıştır; ancak, bu belgede ekonomik zararın spesifik olarak zikredilmediğine dikkat çekilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 'Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu'nda (World Report on Violence and Health, WRVH) şiddet, birbirinden farklı doğaları gereği temel olarak dört ayrı kategori altında incelenmiştir. Bunlar; "fiziksel şiddet, duygusal şiddet, cinsel şiddet ve ihmal" olarak sıralanmıştır. Görüleceği üzere "ihmal" de bir tür şiddet çeşidi olarak kabul edilmektedir (Krug vd., 2002, s. 5).

Şiddet türleri arasında bir etkileşim ve karşılıklı etkinleşme mevcuttur; yaşanan vakalarda sıkça bu türlerin birbiriyle iç içe geçtiği ve birçok durumda çeşitli şiddet biçimlerinin tek bir olay içerisinde ortak olarak yaşandığı gözlemlenmiştir.

Kadına yönelik şiddet türleri genel olarak dört grupta ele alınabilir (Erdem, 2007, s. 56; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009, s. 89; Karal ve Aydemir, 2012, ss. 22-23):

- *"Fiziksel şiddet*, bireylerin bedensel bütünlüğüne zarar verecek eylemleri kapsar; bunlar arasında darp, yumruk atma, itme, kolları zorla germe, kesici veya delici aletlerle yaralama, sağlıksız yaşam koşullarına maruz bırakma gibi eylemler yer alır ve en ağır sonucu ölümle neticelenebilecek bir yelpazede değerlendirilir.
- *Sözlü-duygusal-psikolojik şiddet* türü ise kişinin öz saygısına zarar veren aşağılayıcı, hakaret içeren davranışları, alay etme, karar alma özgürlüğünü kısıtlama, başkaları ile kıyas yapma, kişisel gelişimini engelleme, sosyal ilişkilerini sınırlandırma ve ekonomik ya da sosyo-kültürel üstünlüğünü vurgulama eylemlerini içerir. Bu bağlamda, bireyler arası iletişimde kullanılan dil ve birbirlerine yönelik tutumlar, aşağılayıcı veya rencide edici nitelik taşıyorlarsa şiddet kapsamında değerlendirilir. Özgürlükten mahrum bırakma şeklinde kendini gösteren psikolojik şiddet biçimleri de bulunmakta olup, kişinin hareket serbestisini kısıtlayıcı uygulamalar, ev içinde izolasyon ya da dış dünya ile ilişkilerinin kontrol altına alınması da buna örnek teşkil eder.

- *Cinsel şiddet türü*, cinsel taciz, tecavüz, ensest, zorla evlendirme gibi cinsel özerkliğe saldırıları içerir ve kadına karşı rızası dışında gerçekleştirilen her tür cinsel söz ve eylemi kapsar. Mevcut araştırmalara göre, evlenmiş kadınların önemli bir kısmı, hayatlarının bir döneminde en az bir cinsel şiddet türüyle karşı karşıya kalmıştır.
- *Ekonomik şiddet*, bireyin iş gücünün kötüye kullanılmasını, çalışma hayatından zorla dışlanmasını, mülkiyet haklarının gasp edilmesini içerir. Daha geniş bir perspektiften, bireylerin ekonomik katılımlarının engellenmesi, çalışmaya zorlanması, kazançlarının ve mal varlıklarının üzerindeki hakların gasp edilmesi, bu varlıkların yönetimine müdahale edilmesi şeklinde ifade edilebilir.”

Şiddet, insan yaşamının her alanında karşılaşılabilen ve dünyada giderek artan önemli bir toplum sağlığı sorunudur. Tüm toplumlarda olduğu gibi Türkiye’de de en fazla şiddete maruz kalan kesim kadınlar ve çocuklardır. Kadına yönelik şiddet ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara ruhsal, cinsel ve psikolojik zarar veya acı verme olasılığı bulunan ya da zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakmaya neden olan cinsiyete dayalı tüm davranışlar olarak tanımlanabilir. Kadına yönelik şiddet genellikle duygusal, fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olarak kategorize edilir. *Fiziksel şiddet*, kaba kuvvetin bir sindirme, bastırma ve yaptırım aracı olarak kullanılması; *cinsel şiddet*, cinselliğin bir tehdit, baskı ve kontrol aracı olarak kullanılması; *psikolojik şiddet* ya da sözel istismar, kişinin davranışsal söylemleriyle kadınları bastırması, cezalandırması ve kontrol etmesi; *ekonomik şiddet* ise ekonomik kaynakların ve paranın kadınlar üzerinde bir yaptırım ve muamele aracı olarak kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Sen ve Bolsoy, 2017, s. 2).

Aşağıda 6284 sayılı Kanun ve İstanbul Sözleşmesi ışığında şiddet çeşitleri verilmiştir.

2.2.1. Fiziksel şiddet

Kanunun belirttiği üzere, fiziksel zarar verme amacı güden eylemler, bireyin bedensel dokunulmazlığını ihlal eden ve acıya sebep olan davranışlar olarak tanımlanabilir. Bu zarar verici eylemler doğrudan bedensel hasara yol açan fiziksel temaslardan başlayıp dolaylı olarak bedensel hasara yol açabilecek zarar verici fiillere kadar uzanabilir. Tehlike oluşturma ihtimali, kanuni tanımın merkezindedir (6284 sayılı Kanun m. 2/1-

d). Fiziksel şiddet, kişiye zarar vermek amacıyla yapılan eylemleri içerir ve kişinin beden bütünlüğünün bozulması veya acı hissetmesine neden olan her türlü saldırıyı kapsar. Bu zarar verici hareketler, kesici ve delici aletlerin kullanımından ihmali davranışlara kadar geniş bir yelpazede gerçekleşebilir. Fiziksel güç kullanımı, tehdit ve sindirme aracı olarak da devreye girebilir (Bölükbaşı, 2015, ss. 27-28; Karakaya, 2020, s. 32).

Fiziksel şiddet, kişinin bedenine zarar veren veya acı hissetmesine yol açan fiziksel müdahalelerden meydana gelir ve çoğunlukla gözle görülebilir izler bırakır. Fiziksel şiddetin tezahürleri arasında tokat atma, itme, saç çekme, vücuda sigara söndürme gibi eylemler sıralanabilir ve bunlar aynı zamanda en kolay tespit edilebilir şiddet biçimleridir (Sağıroğlu, 2013, s. 61; Akkuş ve Yıldırım, 2018, ss. 1369-1370).

Türkiye’de, aile içi şiddet, özellikle eş, baba, ağabey veya diğer erkek akrabalar tarafından işlenir. Geleneksel aile yapısının sürdüğü bölgelerde disiplin aracı olarak kullanılan fiziksel cezalandırmalar, ne yazık ki yaygındır. Ancak, fiziksel şiddetin, eğitim ve terbiye aracı olarak görülmesi ne hukuki ne de ahlaki açıdan kabul edilebilir bir durumdur. Ceza Kanunu, eğitim ve disiplin adı altında yapılan fiziksel müdahaleleri suç olarak tanımlamaktadır (Sağıroğlu, 2013, s. 58). Örneğin; “tokat, tekme, yumruk, sopa, sandalye, saç çekme, kulak çekme, itme, kakma, vb.” eylemler fiziksel şiddet olarak sayılabilir.

Türk Ceza Kanunu (5237 sayılı TCK), şiddet eylemlerini kasten öldürme, kasten yaralama, işkence gibi suçlar altında cezai yaptırımlarla düzenlemiştir. Şiddet eylemleri, kadınlar ve diğer aile bireylerine yönelik işlendiğinde, ceza miktarları arttırılmaktadır. Fiziksel şiddet sıklıkla psikolojik şiddetle bir arada görülmekte ve bu şiddetin çok yönlü etkileri bulunmaktadır (Taştan ve Yıldız, 2018, s. 18).

Bir bireyin maruz kaldığı fiziksel şiddetin bedensel ve ruhsal etkilerinin yanı sıra sosyal yaşama dair çeşitli negatif sonuçları da bulunmaktadır. Bedensel izler, cildin morarması, ödem, kesikler gibi doğrudan görülebilir sonuçlar olup fizyolojik yansımalar daha derin iç yaralanmalar olarak karşımıza çıkar. Bu tür mağdurlar psikolojik olarak da zarar görmekte, öz saygı yitimi, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi sorunlarla mücadele etmektedir. Fiziksel şiddetin yol açtığı sosyal etkiler, aile içi dinamikleri ve kadının sosyal çevresi ve iş hayatını olumsuz yönde etkilemektedir (Sözüer, 2014, s. 78).

2.2.2. Cinsel şiddet

Kadına yönelik şiddet, özellikle cinsel şiddet formlarıyla insan haklarının ihlal edilmesinin en bariz örneklerinden birini teşkil etmektedir. Günümüzde bu sorun, uluslararası ve ulusal mevzuatlar ile çeşitli koruyucu tedbirlerin hayata geçirilmesine rağmen, coğrafi sınırların ötesinde evrensel bir yaygınlık kazanmıştır. Kadına yönelik şiddet, cinsel özgürlüğe, fiziksel bütünlüğe ve mental sağlığa yönelik bir ayrımcılığın somutlaşmış hali olarak karşımıza çıkmakta ve ciddi zararlara yol açmaktadır. Uluslararası düzeydeki sözleşmelerle öngörülen sorumluluklar kapsamında, ülkemizde kamusal ve sivil kurumların müşterek çabalarıyla bu soruna dair eylem planları oluşturulmuş ve mücadele yöntemleri geliştirilmiştir. Bununla birlikte, mevcut yasal tedbirlerin uygulama alanında yeterli olmadığı açıkça görülmekte, toplumsal algının şekillendirilmesi ve erkek egemen yapının kadınlar üzerindeki etkisinin azaltılması daha büyük bir önem arz etmektedir (Odman, 2012, s. 130; Sağiroğlu, 2013, s. 58).

Kadına karşı şiddet, en ciddi insan hakları ihlallerinden biri olarak kabul edilir ve bu ihlal çoğunlukla cinsel şiddet şeklinde tezahür etmektedir. Modern çağda bile, ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleştirilen yasal düzenlemelere ve alınan önleyici tedbirlere karşın, kadına karşı şiddet tüm coğrafyalarda kökleşmiş bir sorun olarak varlığını korumaktadır. Şiddet vakaları, temelde bir ayrımcılık göstergesi olup, kadınların cinsel özerklik, bedensel dokunulmazlık ve zihinsel sağlık haklarını ciddi biçimde etkilemektedir. Uluslararası antlaşmalar ve bildiriler, bu soruna karşı koyma amacı taşırken, ülkeleri bu yükümlülükleri yerine getirmeye davet etmektedir; fakat ulusal düzeyde atılan adımlar hem kamusal hem de sivil toplum seviyesinde yoğun bir iş birliği gerektirir ve bu çabaların yeterli olmadığı genellikle gözlemlenir. Yalnızca yasal düzenlemelerin yeterli olmadığı, toplumsal farkındalığın artırılmasının ve erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğini azaltmanın kritik önemi vardır (Yerener Çakmut, 2018, s. 49; Odman, 2012, ss. 167-168).

Kadına karşı şiddet ekonomik, sosyal ve coğrafi sınırları aşan bir insan hakları sorunu olup, global bir mücadele gerektirir. Bu tür şiddetin önlenmesi, etkilenen kadınların desteklenmesi, faillerin adalete teslim edilmesi için uluslararası sözleşmelerin ülkemizde de kabul edilmiş ve ulusal düzenlemeler ile kurumsal tedbirler alınmış

olmasına rağmen uygulama seviyesinde arzu edilen ilerlemenin sağlanamadığı gözlenmektedir (Değirmenci, 2010, s. 27; Arslan, 2023, s. 25).

Cinsel ayrımcılığın ve kadına yönelik şiddetin bir yansıması olarak, kadınlar genellikle savunmasız olarak görülmekte ve bu bağlamda uluslararası kuruluşlar, söz konusu uygulamaların azaltılması ve cezalandırılması için girişimlerde bulunmuş, bildiriler ve sözleşmeler hazırlamışlardır. Devletler bu konuda harekete geçmiş, ancak kadına karşı şiddetin her türlü geniş çaplı bir sorun olmaya devam etmektedir (Maviş, 2017, ss. 13-14).

Kadına karşı şiddetin önlenmesi, sadece hukuki düzenlemelerle mümkün olmamakta; bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi, toplumun zihinsel dönüşümü ve cinsiyete dayalı şiddet karşısında toplumsal reflekslerin geliştirilmesi de elzemdir (Kayabaşı, 2015, ss. 2-3).

Toplumların erkek hakimiyeti altında şekillenen sosyal ve kültürel yapıları, cinsel ayrımcılığı ve buna dayanan şiddet eğilimlerini körüklemektedir. Geleneksel ve erkek egemen toplum yapısı erkeğin kadınlar üzerindeki baskın konumunu destekleyerek, şiddetin sürdürülmesine zemin hazırlamaktadır. Cinsel şiddet ve diğer şiddet biçimleri, kadınların öz saygısına, güvenine ve hayatlarını yönetme kapasitesine zarar vermektedir ve bu durum, onların sosyal ve ekonomik bağımsızlığını kısıtlamaktadır. Türkiye’de ve dünya genelinde cinsel şiddet, insan onuruna yapılan bir saldırı ve temel insan haklarının ihlali olarak tanımlanmaktadır (Avcı, 2020, s. 11; Aktaş, 2013, ss. 53-54).

Yenilenen Türk Ceza Kanunu’ndaki reformlar ve olumlu adımlar, mevcut ataerkil eğilimleri azaltmıştır, ancak kadınları koruyan mekanizmaların yetersiz kaldığı ve şiddetin devam ettiği bir gerçektir. Bu nedenle, yasal düzenlemelerin yanı sıra, toplumsal algı ve uygulamalarda da derinlemesine bir dönüşüme ihtiyaç duyulmaktadır (Mutlu, 2006, ss. 56-57; Yerener Çakmut, 2017, s. 15).

Bu durumla başa çıkmak için devlet, sivil toplum kuruluşları, medya ve eğitim kurumlarına düşen roller oldukça büyüktür. Medyanın, şiddeti normalleştiren içeriği yayınlaması yerine, cinsel şiddet konusunda toplumsal farkındalık yaratması ve doğru bilgilendirme yapması gerekmektedir. Eğitim kurumlarının cinsel ayrımcılığa ve kadına yönelik şiddete karşı bilinçlendirme programları yürütmesi ve gençleri bu

konuda eğitmesi, gelecek nesillerin daha bilinçli ve duyarlı olmasının temelini atacaktır (Yerener Çakmut, 2016, s. 3).

Şiddete maruz kalan kadınların seslerinin duyulması, toplumun her kesimi tarafından desteklenmeleri, faillerin adalete teslim edilmesi ve şiddetin her türlüsüne karşı sıfır tolerans politikasının benimsenmesi şarttır. Gerçek bir toplumsal dönüşüm, ancak ve ancak toplumun her ferdinin bu sorunun çözümüne katkıda bulunmasının anlamı ve önemi ile mümkündür (Aşkın ve Aşkın, 2017, s. 687).

Kadına yönelik cinsel şiddet vakaları tarihî perspektiften değerlendirildiğinde geçmişte bu tür eylemler erkeğin namusuna saldırı olarak tanımlanmış ve sıkça gruplar, kabileler ve toplumlar arasında çatışmaların kaçınılmaz sebepleri olarak nitelendirilmiştir. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, silahlı çatışmalar hukuku, uluslararası insani hukuk ve uluslararası ceza hukuku alanlarında normlar belirlenmeye başlamış ve kadına karşı cinsel şiddet, bu hukuki çerçevede ön plana çıkarılmıştır. Özellikle Eski Yugoslavya ve Ruanda'daki trajediler sonrasında uluslararası toplumun bu konuya yönelik reaksiyonu artmıştır. Her iki durumda da cinsel şiddet, çatışma ve savaş stratejilerinin bir parçası olarak korkunç seviyelere ulaşmıştır. Uluslararası Ceza Mahkemesi için Eski Yugoslavya (UCMY) ve Uluslararası Ceza Mahkemesi için Ruanda (UCMR) oluşturulduğunda, bu mahkemelerin kararlarıyla cinsel şiddet vakaları üzerine yargısal emsal kararlar üretilmiştir ve adeta yeni bir hukuk dalının temelleri atılmıştır (Değirmenci, 2010, s. 87).

UCMY ve UCMR tecrübeleri, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) statüsünün hazırlanmasında kritik bir önem taşımıştır. UCM Statüsü ile cinsel şiddet eylemleri için ayrıntılı düzenlemeler yapılmış ve bu suçlar bağımsız bir kategoride ele alınmıştır. UCM Statüsü hem insanlık suçları bağlamında hem de savaş suçları çerçevesinde cinsel şiddet eylemlerine uygulanacak geniş kapsamlı yaptırımlar içeren maddeler içermekte ve bu sayede uluslararası arenada kadına yönelik cinsel şiddete karşı artan bir duyarlılık sergilemektedir (Değirmenci, 2010, s. 88).

2.2.3. Psikolojik şiddet

Kişinin zihinsel esenliğini bozan ve acı veren ya da acı verme potansiyeli taşıyan eylemler, psikolojik şiddet olarak adlandırılır. Bu tür şiddet, genellikle bireyin

duygusal durumunu manipüle etmek, tehdit unsuru olarak kullanmak, baskı yaratmak için kişinin duygusal gereksinimlerini (örneğin kadınların sevilme ve ilgi görme beklentisi gibi) kötüye kullanma fiillerini içerir (Üskül Engin, 2014, s. 621; Börü, 2017, s. 173).

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırmada, erkeklerin kadınlara karşı uyguladıkları psikolojik şiddetin yaygın örnekleri arasında; “hakaret, küçük düşürücü davranışlar, tehdit ve kadının sosyal çevresine zarar verileceği tehditleri” sıralanmaktadır. Kadınların sosyal ilişkilerinin kısıtlanması ve toplumsal kurallarla yaşam haklarının sınırlandırılması da psikolojik şiddetin bir formu olarak ele alınır. Bazı akademisyenler ve uygulamacılar tarafından kadının sosyal ve kültürel etkinliklerden tamamen dışlanması, sosyal/kültürel şiddet terimi altında incelenir (Kareem, 2020, s. 44; Centel, 2013, s. 39).

Psikolojik şiddetin amaçları arasında, “mağdurun öz saygısını zedelemek, onu korkutmak ve kendisini güçsüz hissettirmek” yer alır. Bu zayıflık durumu, mağduru fiziksel şiddete daha yatkın bir hale getirebilir. Psikolojik şiddetin kurbanları genellikle tekrarlayan bu saldırılar neticesinde, depresyon, kronik yorgunluk ve toplumsal izolasyon gibi bir dizi psikolojik sorun yaşayabilirler. Araştırmalar, aile içi psikolojik şiddetin, kişinin genel yaşam kalitesinde düşüşe ve iş yaşamında sorunlara yol açtığını göstermiştir. Ayrıca, psikolojik şiddet sıklıkla fiziksel şiddetle beraber ortaya çıkar ve sonuçları öfke, saldırganlık, yalnızlık ve güvensizlik duyguları olarak kendini gösterir (Keskin, 2012, ss. 92-95; Akçaal, 2013, s. 193).

Psikolojik şiddetin teşhis edilmesi ve fark edilmesi güç olabilir çünkü bu tür şiddet, fiziksel saldırı veya doğrudan bedensel zarar içermeyebilir ve sıklıkla mağdurlar tarafından olağan olarak kabul edilir. Buna rağmen, farkında olan bireyler derin travmalar yaşayabilir ve psikolojik istismara uğrayabilirler. Bu sürecin sonunda, mağdur olan kadınlar savunmasızlık hissine kapılır ve şiddetin devamı bu savunmasızlık durumundan beslenebilir. Fiziksel şiddete kıyasla, psikolojik şiddet bireyde uzun süreli ve kalıcı ruhsal etkiler bırakabilir (Altunok, Aydın ve Gedikkaya, 2015, ss. 5-6; Kareem, 2020, s. 47).

2.2.4. Ekonomik şiddet

Ekonomik şiddet, mali kaynakların ve finansal varlıkların kişilere baskı yapmak, onları kontrol altında tutmak ve tehdit etmek amacıyla kullanılmasını ifade etmektedir. Ekonomik şiddete maruz kalma en çok kadınlar tarafından yaşanmakta ve bu şiddet biçimi kadınlar tarafından şiddet olarak dahi görülmemektedir. Söz konusu şiddet türü genellikle psikolojik ve/veya cinsel şiddet ile iç içe geçmiş halde yaşandığı için, mağdur kadınlar tarafından fark edilmesi zorlaşmaktadır. Türkiye’deki kadına yönelik şiddet araştırmaları, kadınların diğer şiddet biçimlerine nazaran ekonomik şiddeti daha az anlamlandırabildiklerini ortaya koymuştur (Kılıç, 2019, s. 5).

Ekonomik şiddet; kadının iş hayatına katılmasını engelleme, istenmeyen işlerde çalıştırmak, çalışan kadının işini aksatacak müdahalelerde bulunmak, çalışma yerine müdahale ederek işe girişini engelleme, iş hayatında yükselmesini engelleme, finansal kaynaklarına el koyma, yeterli olmayan maddi kaynak sağlama, harcama özgürlüğünü kısıtlama, gereğinden fazla mali yükümlülük yükleme, temel ihtiyaçları karşılamaktan alıkoyma, sağlık hizmetlerine erişimi kısıtlama, aile bütçesi hakkında bilgilendirmemek, ekonomik kararlarda kadının fikrini almaksızın hareket etme, kadının ev ekonomisine katkısını görmezden gelme, miras veya mülk konusunda ayrımcılık yapma ve bu tür ayrımcı davranışları sürdürmek gibi durumları içerir (Gürkan ve Coşar, 2009, ss. 120-125; Eşkinat, 2013, s. 329).

Aile içindeki ekonomik şiddet, yalnızca bireysel nedenlerden değil, toplumsal, hukuki, ekonomik, siyasal ve eğitimsel yapıların içinde yer alan ayrımcı ve kadını erkeğe muhtaç hale getiren mekanizmalardan da kaynaklanmaktadır. Devlet politikalarındaki eksiklikler, iş gücü piyasasındaki dengesizlikler, eğitim ve karar alma mekanizmalarındaki cinsiyet ayrımcılığı gibi uygulamalar, kadınları düşük ücretli işlere itmekte ve onların ekonomik anlamda güçlenmesini engellemektedir. Kadınların kendi sosyal güvenliklerinin olmaması, genel sağlık sigortası gibi temel haklardan yoksun bırakılması, devlet tarafından yapılan ekonomik şiddetin bir formunu teşkil etmektedir (Ekizceleroğlu ve Zeyrekli, 2007, ss. 66-67; Işık, 2007, s. 117).

Kadınlar, ev içi ve toplumsal yaşamın diğer alanlarındaki katkılarına rağmen hala ekonomik şiddetin mağdurlarıdır. Örneğin, Malatya’da yapılan bir alan araştırmasında, katılımcı kadınların eşleriyle en çok ekonomik nedenlerle tartıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, ailedeki düşük sosyoekonomik durumun

kadınları daha fazla şiddete maruz bıraktığı ve bu durumu çocuklar için katlanılabilir buldukları tespit edilmiştir (Kocadaş ve Kılıç, 2012, ss. 357-358). Sivas'ta yapılan bir başka araştırma ise, katılımcı kadınların büyük bir kısmının ekonomik veya cinsel şiddeti tanımlamadığı, şiddeti daha çok fiziksel olarak algıladıklarını göstermiştir (Güler vd., 2005, ss. 51-56).

Türkiye'deki iş gücü piyasasına bakıldığında, kadınlar genellikle hizmet sektöründe sağlık, eğitim, tekstil gibi alanlarda erkeklere göre daha düşük ücretlerle çalışmaktadırlar. İşten çıkarılma durumunda öncelikle kadınlar etkilenirken, yönetici pozisyonlarına ulaşmaları oldukça güçtür. Kadınların iş gücüne katılım oranları kentlerde düşükken, işsizlik oranları erkeklere göre iki kat daha yüksektir (Duruoğlu, 2007, s. 63).

Geleneksel aile modelleri, sınırlı eğitim fırsatları, ekonomik bağımsızlık eksikliği ve buna ek olarak özgüven eksikliği, kadınların ekonomik zorbalık dahil olmak üzere şiddetin çeşitli formlarına maruz kalmalarının başlıca sebepleri arasında yer alır. Toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren kültürel dinamiklerde, erkek egemen toplumda erkeğin kadına atfettiği rol ve değer de bu bağlamda dikkate değer bir ağırlığa sahiptir. Kadının toplumsal hayatta yerini sağlamlaştıran ve gelecek nesilleri yetiştirirken aynı zamanda toplumun yapı taşı oluşturan anne figürünün önemi göz ardı edilemez. Bu nedenle, kadının toplumda karşılaştığı şiddetin bütün görünür şekillerine karşı bilinçli bir duruş sergilemesi ve mücadele etmesi zorunluluktur (Kılıç, 2019, ss. 26-29).

2.3. Kadına Karşı Şiddetin Nedenleri

Kadına karşı şiddet, kökenleri çeşitlilik gösteren karmaşık bir kavramdır. UNICEF'in 1993 yılında gerçekleştirdiği bir incelemede, kadına yönelik aile içi şiddet, çok boyutlu bir sorun olarak tanımlanmış ve sosyal, kültürel, ailesel ve kişisel boyutlar bu çerçevede incelenmiştir. Aile içi kadına yönelik şiddeti etkileyen değişkenler dört esas kategoride incelenebilir: "bireysel değişkenler, ilişkisel/duygusal değişkenler, toplumsal çevre ve toplumsal normlar". *Bireysel değişkenler* içinde, bireylerin genç yaşta evlenmeleri, depresyon veya kişilik bozuklukları gibi psikolojik sorunlar, ekonomik sıkıntılar ve çocukluk döneminde şiddet görmüş olma veya şiddete tanıklık etme yer alır. *İlişkisel/duygusal değişkenler* kapsamında, partnerler arasında çatışmaların varlığı, ilişki içerisindeki sorunların çözülmemesi, aile yapısı içerisinde erkek egemenliğinin ağır basması sıralanabilir. *Toplumsal çevreyle ilgili değişkenler*

arasında ise, şiddeti normalleştiren ve teşvik eden bir yakın çevre tutumu ile aile içi şiddete yönelik etkili yaptırımların olmaması bulunur. Geleneksel cinsiyet rolleri ve şiddeti teşvik eden *toplumsal normlar* da toplumsal faktörler kapsamında değerlendirilebilir (Ünal, 2016, s. 326; Karataş, 2021, ss. 5-7).

Aile içi şiddetin sürmesinde kültürel, ekonomik, hukuki ve politik nedenler birlikte değerlendirilmelidir.

2.3.1. Biyolojik nedenler

Aile içi şiddet olgusunun biyolojik belirleyicileri arasında androjeni hormonlarının rolü, psikotik bozukluklar arasında yer alan şizofreni, paranoid şizofreni gibi durumlar ve antisosyal kişilik bozukluğu gibi psikopatolojik faktörler öne sürülebilir. Saldırgan davranışlarının aile içindeki fail profili, genellikle erkek bireyler üzerinde yoğunlaşmaktadır ve bu davranışların yaş ile ters bir ilişki göstererek azalma eğilimi, androjen hormonlarının saldırganlık üzerindeki etkisinin varlığını desteklemektedir. Psikotik spektrum bozuklukları içinde yer alan şizofreni, halüsinasyonlar, gerçeklikten kopma, yoğun kıskançlık ve zarar görme kaygıları gibi belirtileriyle, şiddet eylemlerine zemin hazırlayabilir. Ayrıca, affektif bozukluklar içerisinde sıklıkla rastlanan depresyon durumunda gözlenen öfke kontrolü zayıflığı da aile içi şiddet vakalarında sıkça karşılaşılan bir etkidir. Antisosyal kişilik bozukluğu ise, bireyin diğer insanlara zarar verme eğilimi, suç teşkil eden davranışlar, vicdani duyarlılıktan yoksunluk ve pişmanlık hissinin olmaması gibi özelliklerle karakterize edilen ve “psikopatik karakter bozukluğu” olarak da adlandırılan bir durumdur. Bu durum, şiddet eğiliminin biyolojik alt yapısında yer alabilir. Şizofreni ve depresyon gibi bozuklukların uygun tedavi protokolleriyle tedavi edilmesi, şiddet davranışlarının azalmasında etkili olabilmekteyken, antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde tedaviye yanıt oranları genellikle daha düşük seyretmektedir (Çoban, 2022, s. 1).

Kadına yönelik şiddetin nedenleri çoğunlukla sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik faktörlere dayanır; biyolojik nedenler genellikle bu kompleks davranışları açıklamada yeterli değildir. Ancak bazı araştırmalarda, şiddet davranışıyla ilişkilendirilebilecek biyolojik faktörler incelenmiştir. Bu faktörler genetik eğilimler, beyin kimyası ve yapısı, hormonlar ve diğer fizyolojik koşulları içerebilir (Altıparmak, 2015, s. 452):

Genetik Faktörler: Şiddet eğiliminde genetik bir bileşen olabileceğine dair bazı kanıtlar vardır. Ancak genetik yapı tek başına şiddet eğilimine yol açmaz; genetik faktörler, çevresel tetikleyicilerle birleştiğinde riski artırabilir.

Beyin Kimyası ve Yapısı: Bazı çalışmalarda, öfke kontrolü, empati ve dürtü kontrolünde rol oynayan beyin bölgelerindeki farklılıkların, bazı bireylerin şiddet eğilimini artırabileceği ileri sürülmüştür. Örneğin, prefrontal korteks bölgesindeki aktivite düşüklüğü ve amigdala bölgesinin aşırı aktifliği şiddetle ilişkilendirilmiştir.

Hormonlar: Testosteron gibi androjen hormonlar, agresiflikle ilişkilendirilir. Yüksek testosteron seviyelerinin, bireylerin agresiflik düzeylerini artırabileceğine dair bazı bulgular vardır.

Alkol ve Uyuşturucu Kullanımı: Alkol ve bazı uyuşturucu maddeler beyin kimyasını ve işlevini geçici olarak değiştirerek, şiddet eğilimini artırabilir.

Diğer Fizyolojik Koşullar: Stres, yorgunluk ve bazı sağlık koşulları da agresif davranışları tetikleyebilir.

Biyolojik eğilimler, bireylerin davranışlarını anlamada bir bağlam sağlasa da şiddeti anlamak ve önlemek için bireysel sorumluluk, sosyal öğrenme, kültürel değerler ve hukuki çerçeveler gibi çok daha geniş bir perspektife gerek vardır. Kadına şiddet, kompleks ve çok faktörlü bir sorundur ve çözümü için toplumsal cinsiyet eşitliğini, kadın haklarını ve şiddeti önlemeyi amaçlayan eğitim ve politika değişikliklerini kapsayan kapsamlı bir yaklaşım gereklidir. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri, eşitsiz güç dinamikleri ve şiddeti normalleştiren kültürel ve sosyal yapılar, kadına şiddetin sürdürülmesinde ve devamında önemli roller oynamaktadır. Bu nedenle, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde temel strateji, erken eğitim, farkındalık yaratma, caydırıcı yasal düzenlemeler ve şiddetin kök nedenlerinin ele alınması olmalıdır (Subaşı ve Akın, 2003, s. 231).

2.3.2. Psikolojik nedenler

Çocukluk deneyimlerine atıfta bulunan görüşler, erken yaşlarda maruz kalınan olumsuz davranışların, bireyleri davranışsal sorunlara sevk ettiğini ve bu durumun agresif eğilimlerin yoğunlaşmasına katkı sağladığını öne sürer. Bu bağlamda, çevresel faktörler ve olumsuz rol modellerin, bireylerde şiddet ve saldırgan davranışlarının öğrenilmesinde belirleyici olduğu belirtilmiştir. Toplumda saldırganlık ve şiddetin

yaygınlaşmasının, bireysel düzeyde saldırganlık eğilimlerinin güçlenmesine yol açtığına dikkat çekilmektedir. Ekonomik krizler sırasında artan toplumsal huzursuzlukların kişisel stres seviyelerini de artırabileceği gözlemlenmiştir (Arı, 2010, s. 77). Diğer araştırmalar ise, şiddetin asıl sebepleri arasında toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve ataerkil toplum yapısı içinde yer alan cinsiyetlere dayalı güç dengesizliklerinin yer aldığını vurgulamaktadır. (Logar, 2005, s. 17; İHOP, 2007, ss. 2-3).

2.3.3. Ekonomik nedenler

Kadına şiddetin ekonomik nedenleri, genellikle maddi stres, ekonomik bağımlılık ve güç dengesizlikleri gibi faktörlerle ilişkilendirilir. İşte bu konudaki bazı temel etkenleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Canikoğlu, 2015, s. 357; Kaya Kızılırmak, 2021, s. 257):

Ekonomik Stres: İşsizlik, yoksulluk ve finansal güvencesizlik gibi ekonomik sıkıntılar, aile içi gerilimi artırabilir. Bu tür stresler, bireylerin öfke ve hayal kırıklıklarını yönetme biçimlerini bozabilir ve bu duyguların şiddet yoluyla ifade edilmesine yol açabilir.

Ekonomik Bağımlılık: Eğer bir kadın maddi olarak partnerine veya ailesine bağımlıysa, bu onun şiddete maruz kalma riskini artırabilir. Maddi bağımsızlığın eksikliği, kadınları zarar verici ilişkilerde kalmaya zorlayabilir ve ayrılma ya da yardım arama arayışlarını kesebilir.

Güç ve Kontrol: Ekonomik kaynaklara erişim ve kontrol, güç dinamiklerinde önemli bir rol oynar. Ekonomik kontrol, bir partnerin diğerine karşı üstünlük kurmasına ve onu baskı altında tutmasına neden olabilir. Bu, şiddetin bir kontrol mekanizması olarak kullanıldığı durumlar için geçerlidir.

Kültürel Normlar ve Ekonomik Değerler: Belirli toplumlar, kadınların ekonomiye katılımını kısıtlayıcı kültürel normlara sahip olabilir, bu da kadınların erkeklerden daha az güç ve kaynağa sahip olmasına neden olur. Bu durum, kadınların şiddet karşısında daha savunmasız hale gelmesine yol açabilir.

Sosyoekonomik Statü Farklılıkları: Düşük sosyoekonomik statü, genellikle daha yüksek suç oranlarıyla ilişkilendirilir ve kadına şiddet de bu suçlardan biri olabilir.

Ayrıca, yüksek sosyoekonomik statüdeki kadınlar bile, eşlerinin ekonomik üstünlüğü nedeniyle şiddete maruz kalabilir.

Eğitim ve İşgücüne Katılım: Daha düşük eğitim seviyeleri ve iş gücüne katılım oranları, kadınların ekonomik olarak erkeklere bağlı olmasına ve dolayısıyla şiddet riskinin artmasına yol açabilir. Eğitimli ve kendi geliri olan kadınlar, ekonomik özerkliklerini kullanarak şiddet içeren ilişkilerden daha kolay çıkabilirler.

Ekonomik faktörler, kadına şiddetin yalnızca nedenleri arasında yer almaz; aynı zamanda kadınların şiddet ortamlarından kaçmalarını engelleyen veya onları daha da savunmasız hale getiren koşullardır. Bu yüzden, kadına şiddeti azaltmada ekonomik güçlendirme ve eşitlik stratejilerinin önemi büyüktür. Ekonomik fırsatların artırılması, kadınların sosyal ve ekonomik bağımsızlığını güçlendirebilir ve şiddet riskini azaltabilir.

2.3.4. Toplumsal nedenler

Türkiye’de yürütülen bir çalışmada, eşleri veya partnerleri tarafından fiziksel şiddete uğrayan kadınların şiddetin sebeplerine dair yanıtları incelenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yaklaşık üçte biri (%32) şiddetin sebebi olarak “erkeğin ailesiyle yaşanan anlaşmazlıkları” öne sürmüştür. “Ekonomik zorluklar”, katılımcıların %22’si tarafından ifade edilmiş olup; bu kategori altında erkeğin finansal problemleri, işsizlik durumu, evde yeterli besinin bulunmaması gibi nedenler sıralanmıştır. Kadınlar tarafından belirtilen diğer bir yaygın neden olan “erkek ile ilişkili etkenler” %21 oranında yer almaktadır; bu kategoride “erkeğin öfkeli mizacı, kıskançlık, aldatma şüphesi, ilişkiyi sonlandırma isteği, dışarıda aşırı vakit geçirme, sorumsuzluk ve çok eşlilik” gibi faktörler bulunmaktadır. “Kadına özgü nedenler” kategorisinde ise, kadınların %18’i tarafından, şiddeti tetikleyen faktörler arasında cinsel ilişkiyi reddetme, erkeğin talimatlarına uymama, eş kıskançlığı, ev işlerindeki yetersizlik ve kendini suçlama durumları belirtilmiştir. “Çocuklarla ilgili sorunlar”, kadınların %13’ü tarafından eş veya partnerlerinin şiddet uygulamasının sebepleri arasında gösterilmiştir. “Erkeğin kötü alışkanlıkları” ise, alkol tüketimi, kumar bağımlılığı ve aldatma eylemleri gibi, kadınların %9’u tarafından kocalarının şiddet eylemlerine ilişkin gerekçeler olarak ifade edilmiştir (Akadlı-Ergöçmen ve Türkyılmaz, 2009, ss. 185-190; Tatlıhoğlu, 2013, ss. 141-142).

Aile içi şiddetle karşı karşıya kalan kadınların bu durumlarının başlıca sebepleri arasında, mali zorluklar, ailesel çatışmalar, eşlerinin kıskançlık hali ve anlık galeyana gelme sıralanabilir. Buna maruz kalan kadınlar genellikle şiddeti sessizlikle veya gözyaşlarıyla karşılamakta, nadiren ise emniyet güçleri ve ilgili resmi kurumlara başvuruda bulunmaktadır (Çifçi ve Açık, 2022, s. 6).

Kadınların; aşk, maddi destek eksikliği veya çocuklarını babasız büyütmek istememe gibi nedenlerle şiddete tepkisiz kaldıkları gözlemlenmiştir. Kadının toplum içindeki konumunun güçlendirilmesine yönelik projeler, onların ekonomik özerkliğini artırıcı faaliyetlerin genişletilmesi, yönetim ve karar verme süreçlerine aktif katılımlarının sağlanması, aile eğitimi ve şiddeti önleyici tedbirler olarak etkin yasal mevzuatlar zorunluluk arz etmektedir. Şiddet tehdidi altındaki kadınların güvenliğinin temini, erkeklerin şiddetin zararları hakkında bilinçlendirilmesi ve medya ile sosyal platformlarda bu konunun sıkça işlenerek kamuoyunun aydınlatılması kritik öneme sahiptir (İçli, 1994, s. 7).

2.4. Şiddetin Yaygınlığı

Erkeklerden şiddet uygulayanların toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları genellikle eşitlikçi olmayan bir durum gösterir. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet üzerine kurulu mevcut eşitsiz yapıların erkekler tarafından anlaşılması ve bu konuda olumlu düşünce biçimleri geliştirilmesi kritik bir öneme sahiptir. Bu süreç, bireysel, toplumsal ve devletsel düzeylerde müdahalelerin etkinleştirilmesini gerekli kılmaktadır. Müdahale stratejileri, aile düzeyinden başlayıp kamu kurumlarına kadar uzanacak bir biçimde tasarlanmalıdır. Böylelikle toplumsal cinsiyet eşitliğini göz ardı eden aile yapısı, yasal ve ekonomik sistemler, medya, eğitim kurumları gibi şiddetin kökenini teşkil eden alanlar, kadın-erkek eşitliği vizyonu ile yeniden yapılandırılmalıdır (Akkuş ve Yıldırım, 2018, ss. 1385).

Kararların alınmasında erkeğin otoritesinin, belirleyiciliğinin geçerli olduğu aile yapısının yarattığı cinsiyet temelli eşitsizlik, bu eşitsizliğin devamlılığını sağlayan temel bir sorundur. Bu yapı, kadınlara ve erkeklere taşıyamayacakları yükümlülükler atfetmekte, erkeklere ailenin geçimi ile ilgili tüm ekonomik sorumluluğu yüklemesi, kadınların ise yalnızca ev işleriyle sınırlı kalmasını istemesi gibi ön kabullerle her iki cinse de eşitsizlikler yüklemektedir. Ailedeki bu rol modellerini öğrenen çocuklar, bu sistemi periyodik olarak tekrarlar ve toplumsal eşitsizliğin yayılmasını ve yerleşmesini

sağlar. Bundan ötürü, kararların alınmasında erkeğin otoritesinin belirleyiciliğinin geçerli olduğu aile yapısının demokratik bir aile yapısına evrilmesi, toplumsal cinsiyet üzerinden şiddetin azaltılması ve sonlandırılması açısından hayati derecede önemlidir. Yapılan araştırmalar da evlilik türü, kadının iş gücüne katılımı, çocuk sayısı ve çocukluk döneminde maruz kalınan yetiştirme tarzı gibi faktörlerin toplumsal cinsiyet şiddeti üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu göstermiştir (Akkuş ve Yıldırım, 2018, ss. 1386).

2.4.1. Ailede kadına karşı şiddet

Aile içi şiddet, bir aile üyesinin diğer bir aile üyesine karşı fiziksel şiddet uygulaması şeklinde anlaşılmaktadır. Ancak bu terimin kapsamı genişletildiğinde, şahısların bedensel zarar görmesine, sindirilmesine, öfkelenmesine ya da psikolojik olarak baskı altında tutulmasına neden olan her türlü fiziki veya diğer eylem, tutum ya da davranış biçimi olarak da tanımlanabilir. Şiddetin uygulanma şekilleri, fiziksel darptan ciddi yaralanmalara, cinsel istismara, ensest, hatta cinayete kadar değişiklik gösterirken, aynı zamanda, somut delillerin belirlenmesi zor olan sözlü, duygusal ve psikolojik istismar eylemlerini de içermektedir (Belkin ve Goodman, 1980, ss. 56-59).

Özellikle kadınlara karşı uygulanan aile içi şiddet, partner tarafından kötü muamele, darp edilme veya bu tür davranışları sergileyen biriyle romantik veya geçmişte romantik bir ilişkisi bulunan kişilerin bu tür muamelelerine maruz kalma durumu olarak tanımlanmıştır. Bu tür şiddet, fiziksel, cinsel ve psikolojik zarar verme biçimlerinde tezahür edebilir; sıklıkla tekrarlanma ve ilişkinin devamında şiddetin yoğunluğu artma eğilimi gösterir. Kadınların kendi eşleri ve ailelerinin erkek üyeleri tarafından fiziksel şiddete tabi tutulması, tarih boyunca birçok toplumda gözlenen bir fenomendir (Langan ve Innes, 1986, ss. 41-43).

Aile içi şiddet, “psikopatoloji, sosyal öğrenme, kaynak, değişim, sosyal izolasyon ve kültür kuramları”na göre çeşitli şekillerde açıklanmıştır (Ünal, 2005, ss. 1-3; Dindar, ss. 176-177; Odabaşı, 2021, s. 1223):

Aile içi şiddeti açıklamayı amaçlayan çeşitli kuramları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Psikopatoloji Kuramı: Aile içinde şiddet uygulayan bireylerin büyük çoğunluğunda öfke ve dürtü kontrolünde sorunlar, antisosyal olma, saldırgan paranoid kişilik

özellikleri görülmektedir. Suç ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi tahmin etmek akıl hastalıklarının gözlemlenemeyen bazı özellikleri nedeniyle zor olsa da ruh sağlığı problemleri yaşayan bireylerin şiddet suçlarına eğilimli oldukları söylenebilir.

Sosyal Öğrenme Kuramı: Şiddet kuşaklar boyunca aktarılmaktadır. Çocuklar aile içinde şiddet görüyorsa yetişkin olduğunda şiddet uygulayabilmektedir. Şiddet uygulayan bireylerin büyük çoğunluğunun çocukluğunda şiddete maruz kalması bu durumu desteklemektedir. Çocuk kendisi şiddete maruz kalmayıp aile içinde kendini özdeşleştirdiği kişinin şiddet uygulamasına tanık olduğunda, ileride bu çocuğun şiddet davranışında bulunması şiddet mağduru olan çocuğun şiddet davranışında bulunmasından daha kolay olabilecektir.

Kaynak Kuramı: Aile içinde erkek ekonomik ve sosyal yönden güçlü hissettiğinde şiddet uygulamamakta, aksine güçsüz hissettiğinde şiddet uygulamaktadır. Güç ekonomik kazanç ve statü gibi faktörlere bağlanmaktadır. Bu yönlerden kadın erkeğe (erkeğin işsiz olması, iş hayatının stresli olması ya da düşük ücretle çalışması gibi) kıyasla daha iyi konumda olduğunda erkek kadına şiddet uygulamaktadır.

Değişim Kuramı: Aile içinde şiddet uygulamanın maliyeti (şiddet uygulanması sonucunda toplumdan dışlanma, hukuksal ceza alma) faydasıyla (bir kişiye güç uygulayabilme) kıyaslanmakta, maliyet kabul edilmiyorsa şiddet uygulanmamaktadır.

Sosyal İzolasyon Kuramı: Aile içinde şiddet uygulayan tarafından şiddet uygulanacak kişinin sosyalleşmesinin önlenmesi gerçekleştirilmektedir.

Kültür Kuramı: Aile içi şiddete toplumsal yapının etkisi olmaktadır. Kapitalizmin görüldüğü modern toplumlarda şiddet kapitalizmin etkisiyle yaygınlaşabilmekte, geleneksel toplumlarda şiddet geleneksel kültürün etkisiyle varlığını sürdürmektedir. Cinsiyet rollerinin katı olarak belirlendiği, erkekliğin sertlik ve egemenlikle bağdaştırıldığı toplumlarda şiddet yaygın olarak görülmektedir.

Türkiye’de ailevi sorunların çoğunlukla özel alanın sınırları içinde tutulduğu ve sadece birkaç güvenilir şahıs ile paylaşıldığı gözlemlenmektedir. Bireysel olarak, bir kadının eşiyle uyumsuzluğu veya eşinden fiziksel şiddet görmesi konusu utanç verici olarak değerlendirilir. Bu durum genel olarak, kadının kendi yetersizliğini gösterdiği ve toplumsal rolünü yerine getiremediği yönünde bir yargıya yol açabilir. Eş olarak kadının rolünün, ev işlerini yerine getirme ve itaat etme gibi yükümlülükleri içerdiği

kabul edildiğinde, eşinin gömleğinde bir düğmenin eksik olmasından ötürü maruz kaldığı şiddet, “yetersiz” olduğunun bir işareti olarak yorumlanabilir (Güneri, 1996, s. 87).

Türkiye’deki bir kadının, eşinin kötü muamelelerini dışarıda dile getirmesi, genellikle kendisi için utanç verici bir durum yaratır ve herhangi bir fayda sağlamaz. Türkiye’de şiddetin, eğitim amaçlı kabul edilen bir yöntem olarak kabul edilmesi ve bunun hem özel hem de kamusal yaşamda normal karşılanması, şiddetin sürekli yeniden üretilmesine ve gizlenmesine sebep olur. Türkiye’nin kendine özgü koşulları altında, aile içi şiddet olgusunun diğer ülkelere göre daha az bilinir olması, bu durumun çok daha dikkatli şekilde incelenmesini gerektirir. Türkiye’de aile içi şiddetin nedenleri, etkileri, yaygınlığı ve ortaya çıkış biçimlerinin sistemli bir analizi, bu ciddi sorunun tanınması ve olası çözümler geliştirilmesi için hayati öneme sahiptir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2000, ss. 3-4).

2.4.2. Toplumda kadına karşı şiddet

Kadına yönelik şiddet, bireylerin özel yaşamında veya kamusal alanda maruz kaldıkları, psikolojik, cinsel ve fiziksel zararların yanı sıra, tehdit, zorlama ve özgürlüklerinin keyfi kısıtlanmasını da içeren, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemini kapsar. Bu tanım, şiddetin sadece fiziksel boyutlarını değil, aynı zamanda kadınların ruhsal ve sosyal bütünlüğüne yönelik zarar verici diğer boyutlarını da içermektedir (Gökalp, 2014, s. 22).

Kadınlara karşı şiddet, kadınların temel yaşam haklarını tehdit eden ve insan hakları ihlalleri arasında yer alan bir fenomendir. Bu tür şiddet, sosyal, ekonomik, psikolojik ve biyolojik faktörlerden kaynaklanabilir ve fiziksel, psikolojik, cinsel gibi çeşitli formlarda meydana gelebilir. Şiddete maruz kalan kadınlar, maruz kaldıkları şiddet türü ne olursa olsun, ciddi psikolojik sorunlar yaşama riski taşımaktadır. Bu durum, kadınların toplumsal hayattan kopmalarına, kendilerini değersiz ve yetersiz hissetmelerine ve iş hayatından uzaklaşmalarına yol açabilir. Ekonomik şiddet durumunda, kadınlar genellikle erkek tarafından çalışmalarının engellenmesi ya da çalışmaları durumunda gelirlerine el konulması sebebiyle iş hayatından dışlanabilirler. Bu durum, ülkenin ekonomisine de olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Kadınlara yönelik şiddet, küresel bir sorun olup tüm ülkelerde görülebilir. Fakat, daha kötü sosyoekonomik koşullara sahip az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş

ülkelere göre daha yaygın olabilir. Böyle bir durumda, kadına yönelik şiddet, cinsiyet eşitsizliğinin, sosyal çürümenin ve sosyoekonomik açıdan gelişmemişliğin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Toplumda kadına yönelik şiddet oranlarının artışı, cinsiyet eşitliği konusundaki eksiklikleri, sosyal çöküşü ve ekonomik geri kalmışlığı gösteren kaygı verici bir işarettir (Dündar, 2021, s. 154).

3. KADINA KARŞI ŞİDDET İLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER

Çalışmanın bu bölümünde; “uluslararası düzeydeki kadına karşı şiddetle ilgili hukuki düzenlemeler, ulusal düzeydeki kadına karşı şiddetle ilgili hukuki düzenlemeler, uluslararası düzeydeki düzenlemelerin iç hukuka etkisi” konuları ele alınmıştır.

3.1. Uluslararası Düzeydeki Hukuki Düzenlemeler

Kadına karşı şiddetin, uluslararası bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmesi, yakın dönemde oluşan küresel bir iradenin sonucudur ve bu süreç hâlâ devam etmektedir. Bu bağlamda, kadına karşı şiddetin kavramsal evrimini anlamak için, uluslararası ve bölgesel düzeydeki ilgili ana belgelerin analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Uluslararası düzeyde kadına karşı şiddetle mücadele için bir dizi hukuki düzenleme ve sözleşme bulunmaktadır. Bu düzenlemeler, kadınların haklarını koruma ve şiddetle mücadele konusunda önemli adımlar olarak kabul edilir:

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) (1979): Kadınların her türlü ayrımcılığa karşı korunmasını amaçlayan bu uluslararası anlaşma, kadınlara karşı şiddeti de kapsar.

Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Deklarasyonu (1993): Bu deklarasyon, kadına yönelik şiddeti açıkça tanımlar ve üye devletlere bu şiddeti önlemek için adım atmalarını tavsiye eder.

İstanbul Sözleşmesi (2011): Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan bu sözleşme, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele etmeyi amaçlar. Sözleşme, şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve şiddeti uygulayanların cezalandırılmasına yönelik kapsamlı bir çerçeve sunar.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu (1995): Bu belge, kadınların insan haklarına dair geniş bir perspektif sunar ve kadına karşı şiddetle mücadele konusunda hükümetlere ve sivil topluma rehberlik eder.

Inter-American Convention on the Prevention, Punishment, and Eradication of Violence against Women (“Belem do Para Sözleşmesi”) (1994): Amerika kıtasındaki ülkeler tarafından kabul edilen bu sözleşme, kadınlara yönelik şiddetin özel bir formunu ele alır ve bununla mücadele etmek için çerçeve sağlar.

Afrika Kadın Hakları Şartı (Maputo Protokolü) (2003): Afrika Birliği tarafından kabul edilen bu protokol, Afrika'daki kadınların haklarını korumayı amaçlar ve özellikle kadına yönelik şiddet konusunda önemli hükümler içerir.

Bu belgeler, kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası toplumun ortak çabalarını ve taahhütlerini yansıtmaktadır. Her biri, şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve şiddet uygulayanların cezalandırılması konularında önemli hükümler içerir.

3.1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

1979 yılında kabul edilen *Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)*, kadınlara yönelik ayrımcılıkla mücadelede önemli yasaklar getirmiş, ancak kadına yönelik şiddete dair spesifik düzenlemeler içermemiştir. Bu eksikliğin sebebi, o dönemde kadına yönelik şiddetin bir insan hakları meselesi olarak algılanmaması olarak görülmektedir (Acar, 2014, s. 64).

Bu boşluğu doldurmak amacıyla yapılan eleştiriler sonucunda, CEDAW kapsamına kadına yönelik şiddete ilişkin yükümlülükler, CEDAW Komitesi tarafından kabul edilen *12, 19 ve 35 sayılı Genel Tavsiyeler* ile entegre edilmiştir (Moroğlu, 2017, s. 296).

Bu tavsiyeler, devletler açısından zorunlu nitelikte olmasa da CEDAW'ın denetim organı olan CEDAW Komitesi tarafından sözleşmenin bütünsel yorumlanmasında temel alınmaktadır (Dündar Sezen, 2019, s. 75).

Kadına yönelik şiddete ilişkin devlet yükümlülükleri hakkındaki ilk öneriler, 1989'da CEDAW Komitesi tarafından onaylanan 12 No'lu Genel Tavsiye ile ortaya konmuştur. Bu ilk belgeyi, 1992 yılında onaylanan 19 No'lu Genel Tavsiye izlemiştir. 19 No'lu Genel Tavsiye, “toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kadınların erkeklerle eşit hak ve özgürlüklerden faydalanmalarını ciddi şekilde kısıtlayan bir ayrımcılık biçimi” olduğunu belirterek, kadına yönelik şiddeti, ayrımcılığın bir formu olarak kabul etmiştir. Bu tavsiyede, devletlerin kadına karşı şiddeti ortadan kaldırmak için olumlu önlemler alması gerektiği vurgulanmış ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadınları aşırı bir şekilde etkilediği ifade edilmiştir. 19 No'lu Tavsiye, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin bir insan hakları ihlali olduğunu belirtmiş ve kadına yönelik

şiddet türlerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesine yer vermiştir (Ayata vd., 2010, ss. 188-189; Nişancı, 2015, s. 11).

İstanbul Sözleşmesi'nin etkisiyle, 19 No'lu Genel Tavsiye'nin güncellenmesi ihtiyacı doğmuş ve 2017'de CEDAW Komitesi tarafından kabul edilen 35 No'lu Genel Tavsiye, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kadınların bu şiddete sırf kadın oldukları için maruz kaldıklarını vurgulamıştır (McQuigg, 2017, s. 266; Koçakgöl, 2019, s. 386; Güneş, 2021, s. 1739).

35 No'lu Tavsiye, kadına yönelik şiddetin bir ayrımcılık biçimi olduğunu vurgularken, devletlerdeki cezasızlık kültürünü eleştirmiş ve gelenekler ile dini inançlar gibi sebeplerin bu şiddetin meşrulaştırılmasında kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca, bu tavsiyede kadınların yaşam hakkının altı çizilmiş ve belirli durumlarda bu tür şiddetin kötü muamele ve işkence yasağının ihlali olarak değerlendirilebileceği ifade edilmiştir. Bu tavsiyede, devletlerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bağlamında hem kendi eylem ve ihmalleri hem de devlet dışındaki kişilerin eylemleri açısından sorumlulukları vurgulanmış ve devletin gereken özeni göstermesi gerekliliği üzerinde durulmuştur (Kafkasyalı, 2023, s. 151; Arıkan, 2022, ss. 24-25).

Her ne kadar 35 No'lu Tavsiye, bağlayıcı olmamakla birlikte, kadına yönelik cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi konusunda en güncel ve kapsamlı metin olarak değerlendirilse de fonksiyonel anlamdaki önemi tartışmalıdır. Bununla birlikte, CEDAW metni ve Genel Tavsiyelerin, kadının sırf kadın olması dolayısıyla maruz kaldığı şiddetin bir insan hakkı ihlali olduğu bilincinin yerleştirilmesindeki rolü inkâr edilemez (Şimşek, 2020, s. 496; Çağlar Gürgey ve Yücel Dericiler, 2019, s. 231).

3.1.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Kadına karşı şiddetle ilgili olarak en güncel ve detaylı bağlayıcı uluslararası düzenleme, 2011 yılında kabul edilen ve genel olarak *İstanbul Sözleşmesi* olarak bilinen, 'Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Konulu Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir (Çınar, 2015, s. 55; Sadioğlu, 2021, s. 475).

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddeti cinsel, fiziksel, psikolojik ve ekonomik formlarında tanımlar ve toplumsal etkilerini dikkate alarak, bu şiddetin sadece kadınlara değil, erkeklere ve çocuklara da zarar verebileceğini vurgular. Bu, önceki

uluslararası belgelerden bir ayrım noktasıdır. Sözleşme, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin giderilmesi için toplumda mevcut olan stereotiplerin, örf ve adetlerin ve bu sosyal kalıpları destekleyen pratiklerin ortadan kaldırılmasının önemini belirtir ve bu yönde devletlere sorumluluklar yükler. Toplumsal cinsiyet duyarlılığına dayalı politikaların geliştirilmesi, verilerin dikkatlice toplanması ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapılması gerekliliği, devletlerin bu tür şiddeti önleme, soruşturma, kovuşturma ve cezalandırma yükümlülüklerini ayrıntılı bir şekilde ele alır (Avrupa Konseyi, 2011, ss. 3-4; Bayraktar, 2018, ss. 87-88).

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, yaygın olarak bilinen adıyla “İstanbul Sözleşmesi”, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzaya açılmış ve Türkiye bu anlaşmayı imzalayan ilk ülke olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi, sözleşmeyi 2014 yılında onaylamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 90. maddesi uyarınca, uluslararası anlaşmalar yasal güç taşımaktadır ve hukuki düzenlemelerin hazırlanmasında uluslararası sözleşmeler temel alınmaktadır (Bakırcı, 2015, ss. 133-135; Ergün, 2021, s. 152).

Kadına karşı şiddetle ilgili uluslararası bildirgeler ve sözleşmelerin incelenmesi, İstanbul Sözleşmesi’nin bu belgelerden esinlenerek oluşturulduğunu göstermektedir. Sözleşmenin temel amacı, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddetten arınmış bir Avrupa oluşturmaktır. Sözleşme, cinsiyet temelli ayrımcılık ve kadına karşı şiddet konularını ele almakta, mağdurların güvenliğinin sağlanması ve psikolojik, fiziksel sağlıklarının yeniden tesis edilmesi için yaşamlarının yeniden tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, kadına karşı şiddetin insan hakları temelli bir yaklaşımla ele alınması gerektiği belirtilmiştir (Çamurcu, 2021, ss. 63-65; Arslan, 2022, ss. 38-39).

İstanbul Sözleşmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması açısından toplumda mevcut önyargıların, geleneklerin ve sosyal kalıpları pekiştiren uygulamaların ortadan kaldırılmasını teşvik etmektedir. Sözleşme, Avrupa’da kadına karşı şiddetle mücadelede hukuki olarak bağlayıcı bir belge olarak kabul edilmiştir (Bayraktar, 2018, s. 88; Zere, 2021, s. 623).

Sözleşmenin uygulanmasını denetleyen organ Avrupa Konseyi GREVIO’dur. GREVIO, imzacı ülkelerin sözleşmeyi uygulayıp uygulamadığını denetlemekte ve gerekli gördüğünde tavsiyelerde bulunmaktadır. 2018 yılında GREVIO, Türkiye’deki

kadına yönelik şiddet durumunu değerlendirerek, acil durumlar için 47 öneri dahil olmak üzere toplamda 65 öneri sunmuştur. Türkiye’de kadın hareketi, İstanbul Sözleşmesi ile birlikte eğitim alanına yoğunlaşmış ve 6284 sayılı Kadın Koruma Yasası’nın planlaması bu sözleşme temel alınarak yapılmıştır. Ayrıca, Türkiye’de artan boşanma oranlarına bağlı olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde bir Boşanma Komisyonu kurulmuş ve 2016 yılında bu komisyon ilk raporunu hazırlamıştır. Raporda, boşanma nedenleri ve kadına yönelik şiddetle ilgili durumlar analiz edilmiş, istismara uğrayan çocukların eğitimlerine ilişkin öneriler de sunulmuştur (Bölükbaşı, 2022, s. 110; Kırbaş Canikoğlu, 2015, s. 355; Kırıışık, 2023, ss. 360-362).

“Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, genel olarak İstanbul Sözleşmesi olarak bilinir, 20 Mart 2021 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı ile Türkiye Cumhuriyeti tarafından resmi olarak feshedilmiştir. Cumhurbaşkanı Kararında, “11 Mayıs 2011 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti adına imzalanan ve 10 Şubat 2012 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanan Sözleşmenin Türkiye Cumhuriyeti açısından feshedilmesine, 9 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 3. maddesi uyarınca karar verildiği” ifade edilmiştir. Fesih kararı, Sözleşme hükümlerine göre Avrupa Konseyine yapılan bildirimden 3 ay sonra yürürlüğe girmiş ve Türkiye’nin sözleşmeden resmi olarak ayrılmasına yol açmıştır (Öziş, 2023, s. 117; Şirin ve Orcan, 2022, s. 241; Kocabıçak, 2023, s. 42).

3.1.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Sözleşme kapsamındaki hak ve özgürlük ihlallerinden, İstanbul Sözleşmesi’nin tarafı olan devletler sorumlu tutulmuştur. Taraf devletler, diğer devletlerin Sözleşmeye uyup uymadığını denetleme yükümlülüğüne sahiptir. Bu yükümlülük, sadece kendi vatandaşlarının haklarını koruma amacıyla sınırlı değil, aynı zamanda Sözleşme kapsamındaki tüm bireylerin haklarını ve Sözleşmenin genel amaçlarını kapsayıcı niteliktedir. Böylece, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile birlikte bir “Avrupa kamu düzeni” oluşturulması amaçlanmaktadır (Tekçe, 2019, ss. 46-49; Er, 2004, s. 45).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesi, devletlerin kendi yetki alanları içindeki her bireyin Sözleşmenin birinci bölümünde tanımlanan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlamaları gerektiğini belirtir. Dolayısıyla Sözleşme, ilk maddesinde insan haklarına saygı yükümlülüğünü devletlere yüklemiştir. 8. maddede özel hayatın ve aile hayatının korunması, 14. maddede ise ayrımcılık yasağı açıkça ifade edilmiştir (Esin Kibar, 2010, ss. 50-51; Kandemir, 2018, s. 126).

Sözleşme, cinsiyet temelli ayrımcılığa veya kadın ve erkek eşitliğine özgü bir niyetle hazırlanmamıştır. Bu açıdan Sözleşme, cinsiyetçi yaklaşımlara ve ayrımcılığa karşı çerçeve bir yapıda, hakların ele alınışı açısından genel bir sözleşmedir. Ancak ne 8. maddede ne de 14. maddede kadınları koruyucu geniş kapsamlı bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, hükümlerde geçen “herkes” ifadesi, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm bireylerin, yani kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu vurgulamaktadır (Kuyucu, 2015, ss. 60-61; Özdamar, 2009, s. 172;).

Bu konudaki dikkate değer bir ilerleme, 2000 yılında hazırlanan ve “ayrımcılık yasağı”na ilişkin olan “Ek 12 No’lu Protokolün 1. maddesi”dir. Bu ek protokol, doğrudan kadın ve erkek eşitliği açısından devrimsel bir adım olmasa da Sözleşmenin “ayrımcılık yasağı” kapsamını genişletmesi yönüyle önemlidir. Sözleşmenin 14. maddesinde ele alınan “ayrımcılık yasağı”, bağımsız bir “eşitlik” ilkesine dayanmamakta ve sadece Sözleşme kapsamındaki hakların herkese eşit olarak uygulanmasını garanti altına almakla sınırlı bir koruma sağlamaktadır. Avrupa Konseyi, “Ek 12 No’lu Protokol” ile bağımsız ve genel bir ayrımcılık yasağını Sözleşmeye eklemiştir. Protokolün 1. maddesi şu şekildedir: “Tüm haklardan yararlanma, yasal olarak tanımlanmış ve cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, bir azınlık grubuna mensubiyet, servet, doğum veya başka herhangi bir statü temelinde yapılan herhangi bir ayrımcılık olmaksızın sağlanmalıdır.” Bu madde, Sözleşmenin 14. maddesi ile karşılaştırıldığında, 14. maddenin sadece Sözleşme metni ile sınırlı haklarla ilgili bir eşitlik anlayışına sahip olması, Protokolün ise devletlerin yasal düzenlemeleriyle ilgili eşitliği sağlama anlayışına sahip olması yönündeki farkı ortaya koymaktadır (Görentaş, 2015, s. 57; Altınordu, 2012, s. 25).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), başlangıçta metninde “kadın-erkek eşitliği, ailenin korunması ve kadına yönelik şiddetten koruma” gibi önemli konulara geniş yer ayırmamış olsa da sonraki dönemlerde bu konulara dikkatle eğilen çeşitli tavsiye kararları yayımlamıştır (Kalyoncu ve Karahan Tarım, 2022, s. 54; Özdamar, 2009, ss. 483-487).

AİHS, başlangıçta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde yer alan medeni ve siyasi hakların sınırlı bir kısmını içermekteydi. Ancak zamanla AİHS’ye eklenen protokollerle bu haklar genişletilmiş ve müktesebat zenginleştirilmiştir. 2018 yılı itibariyle, Sözleşme 16 ek protokol içermektedir ve bu protokollerle Sözleşmenin kapsamı sürekli olarak genişlemektedir. Ancak, bu genişlemelerden yalnızca Sözleşmeyi imzalayan devletler etkilenmektedir (Arslan Öncü, 2012, ss. 1-2; Karakaş, 2014, s. 69).

AİHS üç ana bölümden oluşur. Sözleşmenin 19 maddelik ilk bölümü, korunması garanti altına alınan hak ve özgürlükleri sıralar. Bu haklar arasında “yaşama hakkı ve beden bütünlüğünün korunması, özgürlük ve güvenlik, adil yargılanma, özel ve aile hayatının korunması, konut ve haberleşme gizliliği, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplanma, dernek ve sendika kurma özgürlüğü, sözleşme kapsamındaki hakların ihlali durumunda ulusal yargı organlarına başvurma, mülkiyet hakkı” yer alır. Sözleşmenin “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi” başlıklı ikinci bölümü, 32 madde ile Mahkemenin kuruluşu, işleyişi, yapısı ve yetki alanına dair düzenlemeler içerir. Üçüncü ve son bölüm olan “Çeşitli Hükümler” ise 7 madde ile “Genel Sekreterlik Tarafından Yapılan İncelemeler, Tanınmış İnsan Haklarının Korunması, Bakanlar Komitesinin Yetkileri, Diğer Çözüm Yollarına Başvurmama, Ülkesel Uygulamalar, Çekinceler, Feshi İhbar, İmza ve Onay” gibi konuları ele alır (Ulutaş, 2023, ss. 179-181; Kandemir, 2018, s. 128).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), “ayrımcılık” kavramını 14. maddesinde yüzeysel bir şekilde ele alır. Bu madde, “Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensubiyet, servet, doğum veya diğer herhangi bir statü temelinde yapılmayan ayrımcılık olmaksızın sağlanmalıdır” diyerek, “ayrımcılık yasağını” genel bir ifadeyle “herkes” üzerinden tanımlar ve kadın-erkek ayrımı yapmaksızın her bireyin eşit haklara sahip olduğuna işaret eder. Sözleşme,

özellikle kadınlara yönelik “toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık” konusunda özel bir düzenleme getirmez ve genel bir yaklaşım sergiler (Özdamar, 2009, s. 172; Altınordu, 2012, s. 25).

AİHS, başlangıçta sınırlı sosyal ve medeni haklar içerirken, zamanla eklenen protokollerle bu hakları genişletir ve kapsamını zenginleştirir. Özellikle, 2000 yılında hazırlanan Ek 12 No’lu Protokolün 1. maddesi, “cinsiyet temelli ayrımcılık” konusunda direkt bir reform yapmasa da “yasal olarak tanımlanmış tüm haklardan yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensubiyet, servet, doğum veya başka herhangi bir statü temelinde yapılmayan ayrımcılık olmaksızın sağlanmalıdır” ifadesiyle Sözleşmeye bağımsız bir ayrımcılık yasağı eklemiştir. Ek 12 No’lu Protokolün 1. maddesi ile Sözleşmenin 14. maddesi arasındaki temel fark, 14. maddenin yalnızca Sözleşme metni içindeki haklarla ilgili bir eşitlik anlayışına sahip olması, Protokolün ise devletlerin yasal düzenlemeleriyle ilgili eşitliği sağlama anlayışına sahip olmasıdır (Bozkurt Şener, 2011, ss. 13-15).

3.1.4. Diğer bazı protokol, deklarasyon ile bildiri ve sözleşmeler

Uluslararası hukukta yer alan insan haklarına ve özellikle kadın haklarına ilişkin mevzuat, kadınlara yönelik ayrımcılığın engellenmesi ve her çeşit şiddet eylemine karşı korumanın sağlanmasında önemli bir işlev görmektedir. Uluslararası düzeyde insan haklarına ve kadın haklarına ilişkin mevzuatı şu şekilde sıralamak mümkündür:

1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve bu Sözleşmelere Ek 1977 tarihli İki Protokol, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Hakkında Sözleşme, Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komitesi'nin 19 Nolu tavsiye kararı ile Kadınlara Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Deklarasyon, 16 Aralık 1966 tarihli Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, 16 Aralık 1966 tarihli Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Olağanüstü Hal ve Silahlı Çatışmalarda Kadınların ve Çocukların Korunması ile İlgili Bildiri, Evlilikte Rıza, Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliğin Tescili Hakkında Sözleşme, 2011 tarihli Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi.

3.2. Ulusal Düzeydeki Hukuki Düzenlemeler

Türkiye'nin kabul ettiği kadına karşı ayrımcılık ve şiddete karşı oluşturulan uluslararası *temel belgeler* (Ayata vd., 2010, ss. 53-122) ve ulusal düzeydeki kadın haklarına ilişkin mevzuatı şu şekilde sıralamak mümkündür: Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Katılmanın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne Katılmamızın Onaylanması Hakkında Karar, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol'ün Onaylanması Hakkında Karar, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'na Ek Afrika Kadın Hakları Protokolü, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin 25 No'lu Genel Tavsiyesi: Geçici Özel Önlemler, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin Maddi Hükümleri, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin Türkiye Üzerine Sonuç Gözlemleri (2005).

Türkiye doğal olarak yukarıda kısaca özetlenen söz konusu uluslararası temel belgeler ışığında ve bu belgeleri de dikkate alarak ulusal düzeyde kadına karşı şiddete yönelik çeşitli yasal düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Söz konusu düzenlemelerden başlıcaları aşağıda kısaca özetlenmiştir.

3.2.1. Anayasal düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, ülkenin hukuk sistemi içinde en üst düzeyde normatif otoriteye sahiptir ve kanunlar, Anayasa'ya uygun olmalıdır. Anayasa, kadına karşı şiddetle mücadeleyle yönelik doğrudan hükümler içermese de ayrımcılık yasağı gibi kadın ve erkek arasındaki eşitliği destekleyen dolaylı kuralları içerir (Tanör ve Yüzbaşıoğlu, 2019, s. 135; Özbudun, 2011, ss. 44-45).

Eşitlik ilkesi, Türkiye'nin 1876, 1924, 1961 ve 1982 tarihli Anayasalarında yer alsa da Anayasanın uygunluk denetiminin 1961 Anayasası ile başlaması nedeniyle, eşitlik ilkesinin gerçek anlamda uygulanması daha çok 1961 ve 1982 Anayasaları döneminde

görülmüştür. Özellikle 1982 Anayasasının “kanun önünde eşitlik” başlıklı 10. maddesi, dil, din, ırk, renk, mezhep, cinsiyet, siyasi düşünce gibi sebeplerle hiçbir ayırım yapılmaksızın her bireyin yasalar karşısında eşit olduğunu belirtir. Bu madde aynı zamanda, bu amaca yönelik alınacak önlemlerin eşitlik ilkesine aykırı yorumlanmayacağını ve Devletin bu konudaki yükümlülüklerini düzenler (Akkaya Şahin, 2010, s. 57; Dündar Sezer, 2019, s. 238; Bolevin, 2016, ss. 3-5).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 10, 12, 17 ve 41. maddeleri, kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığı reddeden ve eşitliği temel alan hükümler içerir. Anayasa’nın 10. maddesi kanun önünde eşitliği, 17. maddesi yaşam hakkını ve 41. maddesi ailenin korunmasını düzenlemekte olup, bu konularda yapılacak yasal düzenlemeler için temel oluşturur. Özellikle, 10. maddede, bireylerin herhangi bir sebeple ayrımcılığa maruz bırakılmayacağı ve kanun önünde eşit kabul edileceği belirtilmiştir. 2004 yılında bu maddeye yapılan değişiklik, kadın-erkek eşitliği ilkesi eklenmiş, böylece kanun önünde cinsiyet temelli ayrımcılığın engellenmesi ve eşitlik ilkesinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır (Berberoğlu, 2022, s. 83; Özçoban, 2018, s. 70).

2004 yılında, Anayasa’nın “Genel Esaslar” bölümünde bulunan ve “Kanun Önünde Eşitlik” başlığını taşıyan 10. maddeye, 07.05.2004 tarih ve 5170 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür” ifadesi eklenmiştir. Bu eklemeye 07.05.2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” cümlesi ilave edilmiştir. Bu değişiklik, pozitif ayrımcılık açısından anayasal bir temel oluşturmuş ve önemli bir adım olmuştur. Böylece devletin, kadınların lehine olacak şekilde bazı tedbirleri almasının önü açılmıştır. Madde 10, 2004 ve 2010 yıllarında yapılan değişikliklerle sadece kanun önünde eşitliği değil, fiili eşitliği de düzenleyen bir madde haline gelmiştir (Çakıroğlu, 2017, s. 74; Bozkurt Şener, 2011, ss. 47-49; Lefkur, 2019, 77).

Ayrıca, Anayasa’nın eşler arasında eşitliği düzenleyen 41. maddesine, 03.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Kanun’un 17. maddesiyle “ve eşler arasında eşitliğe dayanır” ibaresi eklenmiştir. Bu maddeyle, devlete ailenin huzur ve refahını sağlama, özellikle annelerin ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretilmesi ve uygulanması konusunda gerekli tedbirleri alma ve organizasyonu kurma yükümlülüğü yüklenmiştir. Bu değişikliklerle, Anayasa’nın 10. ve 41. maddeleri, sadece kanun önünde değil, aynı

zamanda pratikte de eşitliği destekleyici hükümler içermektedir (İbicioğlu ve Durutürk, 2022, s. 753; Lefkur, 2019, 78).

Özetlemek gerekirse; Türk Anayasası'nda kadına karşı şiddetle ilgili olarak doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak Anayasa, kadınların haklarını koruyan genel ilkeler ve eşitlik ilkesi gibi maddeler içermektedir. Bu maddeler, dolaylı yoldan kadına karşı şiddetle mücadeleyi destekleyen bir çerçeve oluşturur. Örneğin; *Kanun Önünde Eşitlik (Madde 10)*: Bu madde, tüm bireylerin cinsiyet, dil, din, ırk, renk, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğunu belirtir. 2004 yılında yapılan bir değişiklikte, devletin kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlü olduğu eklenmiştir. *Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı (Madde 17)*: Bu madde, herkesin beden ve ruh bütünlüğüne saygı gösterilmesini, işkence ve eziyete karşı korunmasını teminat altına alır. *Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları (Madde 41)*: Anayasa'nın bu maddesi, ailenin korunması ve çocuk haklarına vurgu yapar. Ayrıca devlete, özellikle annelerin ve çocukların korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alma görevi verir. Bu maddeler, kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki bir temel oluşturur ve bu konuda alınacak tedbirlerin anayasal çerçevesini belirler.

Bununla birlikte, Türkiye'de kadına karşı şiddetle mücadele konusunda daha spesifik düzenlemeler arasında; Türk Medeni Kanunu, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Türk Ceza Kanunu ve diğer ilgili yasal mevzuatlar yer almaktadır.

3.2.2. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu

Türk kadınının bireysel kimlik kazanması ve erkeklerle hukuki olarak eşit statüye ulaşması, 1926 yılında kabul edilen ve dönemin toplumsal ihtiyaçlarına yanıt veren Eski Medeni Kanun ile başlamıştır. Bu kanun, Türk kadınına devrim niteliğinde haklar tanımıştır. Daha sonra, 22 Kasım 2001 tarihinde kabul edilen ve 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı yeni Türk Medeni Kanunu, özellikle aile hukukunda kadını erkeklerle yasal olarak eşit bir konuma getirmiştir (Demir, 2008, s. 11; Aslanova, 2014, ss. 52-53;).

Yeni Türk Medeni Kanunu, kadın ve erkek eşitliğini destekleyen, toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldıran ve kadının emeğini tanıyan çeşitli düzenlemelere

sahiptir. Ancak, bu kanunda hala toplumsal cinsiyete dayalı geleneksel düşünceleri yansıtan bazı hükümler bulunmaktadır. Türk Medeni Kanunu'nda kadına yönelik şiddete ilişkin özel hükümler yer almasa da kadın ve erkek eşitliği ilkesine dayalı birçok düzenleme mevcuttur ve bu düzenlemeler, dolaylı yoldan kadına yönelik şiddetle mücadeleye katkı sağlamaktadır (Özdamar, 2009, s. 256; Dural ve Öğüz, 2022, s. 42).

Kadına karşı şiddetin Medeni Kanun çerçevesinde incelendiğinde öncelikli ele alınması gereken meseleler arasında boşanma, velayet, tazminat ve nafaka yer alır. Medeni Kanun, aile içi şiddetin önlenmesine ve mağdurların korunmasına odaklanarak, boşanma süreçlerinde kullanılabilecek çeşitli düzenlemeler içermektedir. Bu hukuki korumalar arasında, özellikle boşanma veya ayrılık davaları sırasında uygulanacak geçici tedbirler önemli bir yer tutmaktadır. Bu yaklaşım, genellikle olumsuz bir süreç olarak algılanan boşanma davaları esnasında, daha zayıf konumda bulunan tarafın zarar görmemesini sağlamayı amaçlamaktadır (Aslanova, 2014, s. 58). Türk Medeni Kanunu'nda özellikle; *hak ehliyeti ve kişiliğin korunması* ile ilgili olarak 23 ve 24. maddeler; *evlilik* ile ilgili olarak 132, 134, 135, 143, 161, 166, 174-178, 185-187. maddeler ve son olarak *aile konutu ve mal rejimi* ile ilgili olarak 202. madde konuyla yakından ilişkili maddeler arasında gösterilebilir (Özçoban, 2018, s. 122-127).

Özetlemek gerekirse; Türk Medeni Kanunu'nda kadına karşı şiddetle ilgili olarak özellikle aile içi şiddeti önlemeye yönelik düzenlemeler yer almaktadır. Bu düzenlemeler genellikle aile içi ilişkilerin düzenlenmesi ve aile bireylerinin korunması ile ilgili hükümler içerir. Önemli bazı düzenlemeler şunlardır: *Aile İçi Şiddetin Önlenmesi (Madde 197/A)*: Türk Medeni Kanunu'nun bu maddesi, aile içinde meydana gelen şiddet olaylarında mağdurların korunması için hukuki tedbirler alınmasını öngörür. Şiddet mağduru olan eş veya çocuklar, şiddeti uygulayan kişiye karşı koruyucu tedbirlerin alınmasını talep edebilir. *Şiddet Uygulayan Kişiye Yönelik Tedbirler*: Aile Mahkemeleri, şiddet uygulayan kişiye karşı çeşitli tedbirler alabilir. Bunlar arasında şiddet mağduru olan kişiye yaklaşmama, ortak konutta şiddet mağdurunun kalmasına karar verme, şiddet mağduruna maddi destek sağlama gibi tedbirler bulunmaktadır. *Mağdurun Korunması ve Desteklenmesi*: Şiddet mağdurlarının korunması ve desteklenmesi için gerekli tedbirler, Türk Medeni Kanunu ve ilgili diğer yasal düzenlemelerde belirtilmiştir. Bu kapsamda, mağdurlara

barınak, psikolojik destek, hukuki yardım ve diğer sosyal hizmetlerin sağlanması gibi önlemler yer alır.

3.2.3. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Türk hukuk sisteminde aile içi ve kadına yönelik şiddete dair özelleşmiş ilk yasal düzenleme, 14 Ocak 1998 tarihli ve 4320 sayılı olan, sonradan yürürlükten kaldırılan *Ailenin Korunmasına Dair Kanun*'dur. Bu yasanın sınırlı kapsamı ve çağdaş gereksinimlere yeterince cevap verememesi nedeniyle, yeni bir yasal çerçeve ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik doğrultusunda, 8 Mart 2012 tarihinde “6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*” yürürlüğe girmiş ve 4320 sayılı Kanun iptal edilmiştir (Kırbaş Caniklioğlu, 2015a, s. 370; 2015b, s. 229).

6284 sayılı Kanun, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda önemli adımlar içermekle birlikte, bazı önemli noktalarda eksiklikler barındırmaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet kavramı ve ataerkil yapılar hakkında herhangi bir açık vurgu veya tanım içermemesi, ayrıca Kanun'un adlandırılmasında “aile” kurumunun öncelikli olarak yer alması, şiddetin önlenmesinde öncelikle ailenin ve ardından kadının bireysel olarak korunması gerektiği algısını yaratabilir. Bu durum, söz konusu kanunun bazı temel yetersizliklerini işaret etmektedir (Demirkır Ünlü, 2013, s. 49).

6284 sayılı Kanun'un 1. maddesinde Kanun'un amacı, kapsamı ve uygulanmasına ilişkin temel ilkeler düzenlenmiştir. Buna göre, “*şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek*” Kanun'un amacı olarak düzenlenmiştir.

6284 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin temel ilkeler ise şu şekilde düzenlenmiştir:

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.

b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.

c) Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.

d) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

Özetlemek gerekirse; 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, Türkiye’de kadına yönelik şiddeti önlemeye ve mağdurları korumaya yönelik önemli düzenlemeler içerir. Bu kanunun öne çıkan bazı düzenlemeleri şunlardır: *Koruma Tedbirleri*: Kanun, şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar ve aile bireyleri için çeşitli koruma tedbirleri öngörür. Bu tedbirler arasında, şiddet uygulayan kişinin mağdura yaklaşmaması, iletişim kurmaması ve mağdurun bulunduğu yere yaklaşmaması gibi hükümler yer alır. *Barınma Hizmetleri*: Şiddet mağdurlarına geçici barınma hizmetleri sunulması sağlanır. Bu kapsamda, şiddet mağdurlarına yönelik sığınma evleri ve danışma merkezleri gibi destek mekanizmaları bulunur. *Yasal Destek ve Danışmanlık*: Mağdurlara hukuki destek ve danışmanlık hizmetleri sağlanması, kanun kapsamında yer alır. Bu hizmetler, mağdurların haklarını korumalarına ve yasal süreçlerde gereken desteği almalarına yardımcı olur. *Müdahale ve İhbar Yükümlülüğü*: Sağlık personeli, eğitim çalışanları ve kamu görevlileri gibi kişilere, şiddet vakalarını yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü getirilir. Bu, şiddet vakalarının erken tespit edilmesi ve müdahale edilmesi için önemlidir. *Eğitim ve Farkındalık Programları*: Toplumda şiddetin önlenmesine yönelik eğitim ve farkındalık programlarının yürütülmesi, kanunun bir parçasıdır. Bu programlar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetin önlenmesi konusunda bilinç yaratmayı amaçlar. Kanun, kadına karşı şiddetle mücadelede etkili bir araç olarak görülür ve bu alandaki uygulamaları geliştirmek için sürekli olarak değerlendirilir ve güncellenir. Şiddetle mücadelede, bu kanunun yanı sıra diğer yasal düzenlemeler ve sosyal politikalar da önemli bir role sahiptir.

3.2.4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

Kadın örgütlerinin yoğun çabalarının bir sonucu olarak, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'ndan önemli ölçüde ayrılan radikal değişiklikleri içermektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, kadın ve kızlar ile ilgili, evlilik durumu ya da bekâret gibi ayrımcı ifadeleri ve kadınlara karşı önyargılı hükümleri ortadan kaldırmış, birçok maddede önemli revizyonlar yapmış ve kadın mağdurların korunmasına yönelik yeni hükümler eklemiştir (Karıncı, 2011, s. 38; Çakmut, 2016, s. 3; 2017, s. 15; 2018, s. 49).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, kadına yönelik şiddete dair özel düzenlemeler içermemekle birlikte, kadınları şiddetin farklı biçimlerine karşı koruyucu tedbirler sunmaktadır. Bu değişiklikler, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarının güçlendirilmesi yönünde önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir ve Türkiye'nin kadınlara karşı şiddetle mücadeledeki yasal çerçevesini modernize etmektedir (Sancar, 2013, s. 193; Uzun, 2015, ss. 130-132; Tarkan, 202, s. 76).

Çalışmanın ilerleyen sayfalarında konu bağımsız bir bölüm olarak incelenmiştir. Bu nedenle konuyla ilgili genel bir çerçeve çizmek gerekirse; “(i) göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları, (ii) kasten öldürme suçu, (iii) kasten yaralama, işkence ve eziyet suçları, (iv) çocuk düşürme, çocuk düşürme ve kısırlaştırma suçları, (v) cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, (vi) tehdit ve şantaj suçları, (vii) nefret ve ayrımcılık suçu, (viii) fuhuş suçu, (ix) aile düzenine karşı suçlar” hususlarının konuyla yakından ilişkili olduğu söylenebilir (Kaplan, 2022, ss. 35-39; Benli, 2014, s. 69).

Özetlemek gerekirse; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kadına karşı şiddetle ilgili öne çıkan başlıca düzenlemeler şunlardır: *Kasten Yaralama (Madde 86 ve devamı)*: Kişinin beden veya ruh sağlığının bozulması durumunda cezai yaptırımlar öngörülür. Bu madde, fiziksel şiddet vakalarını kapsar. *Eziyet (Madde 96)*: Başkasına acı, işkence veya kötü muamele yapılması durumunda cezai yaptırım öngörülür. Bu madde, fiziksel ve psikolojik şiddeti içerebilir. *Tehdit (Madde 106)*: Bir kişinin başka bir kişiyi ciddi bir tehlike ile tehdit etmesi durumunda cezai yaptırım öngörülür. Bu madde, şiddet tehdidini de kapsar. *Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma (Madde 109)*: Bir kişinin başka bir kişiyi hürriyetinden yoksun bırakması durumunda cezai yaptırım öngörülür. Bu, zorla alıkoyma veya hapsedilme durumlarını içerir. *Cinsel Saldırı (Madde 102 ve devamı)*: Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar için cezai

yaptırımlar belirlenir. Bu, cinsel şiddet vakalarını kapsar. *Öldürme (Madde 81 ve devamı)*: Kasıtlı öldürme ve taksirle öldürme durumları, ciddi cezai yaptırımlar içerir. Bu, ölümcül şiddet vakalarını kapsar. Bu maddeler, kadına yönelik şiddeti cezai bir perspektiften ele alır ve şiddet mağdurlarına hukuki koruma sağlamayı amaçlar.

3.2.5. Diğer bazı kanunların ilgili maddeleri

- **4857 Sayılı İş Kanunu**

Çalışma yaşamı, kadınlara yönelik şiddetin yaygın olarak meydana geldiği alanlardan biridir. İş ortamında kadınlar psikolojik, sözel ve ekonomik şiddet gibi çeşitli türlerde şiddetle karşılaşmaktadırlar (Gökalp, 2014, s. 107; Akkaya Şahin, 2010, s. 49).

Kadın iş gücünün, doğum gibi nedenlerle sık sık kesintiye uğraması işverenler açısından ek maliyetler yaratmaktadır. Bu durum, kadınların iş gücünün erkeklerinkine kıyasla daha az değerli görülmesine ve cinsiyet temelli istihdam ayrımcılığına yol açmaktadır. Türkiye’de, cinsiyet ayrımcılığını engellemek amacıyla kanuni reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, 4857 Sayılı İş Kanunu, iş hayatında kadın ve erkeğin eşitliği konusunda 2003 yılında yapılan düzenlemelerle ayrımcılığı önlemeye yönelik önemli adımlar atmıştır. Bu düzenlemeler, kadın-erkek eşitliği, pozitif ayrımcılık, ayrımcılık yasağı ve kadınların korunması gibi konularda önemli hükümleri içermektedir (Kandemir, 2019, s. 93; Bozkurt Şener, 2011, s. 52).

Buna göre; “(i) İş kanunu Madde 5’te eşit davranma ilkesi düzenlenmiştir, (ii) Madde 18/d ve e bentlerinde feshin geçerli bir sebebe dayandırılması başlığı altında kadınlar korunmuştur, (iii) İşçinin “haklı nedenle fesih başlıklı Madde 24/2-b’de hem sözel şiddet hem fiziksel şiddet hem de cinsel şiddetten işçinin korunduğu açıkça belirtilmiştir, (iv) Madde 72’de yer ve su altında çalıştırma yasağı düzenlenmiştir, (v) Madde 73’te 18 yaşını doldurmuş kadınların, çocukların ve genç erkeklerin gece çalışması ile ilgili düzenlemelere yer vermiştir, (vi) Pozitif ayrımcılığın net bir görünümü Madde 74’te düzenlenmiştir.” (Tarkan, 2021, ss. 79-80; Kocacık ve Bilican Gökkaya, 2005, ss. 195-207).

- **6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu**

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, aile bireylerinin ve özellikle kadınların korunmasına yönelik hükümler barındırmaktadır. Bu kanun kapsamında, bedensel bütünlüğe yapılan herhangi bir saldırı sonucu zarar gören bireyler, Kanun’un “Bedensel Zarar”

(Madde 54) hükmü altında maddi tazminat, “Manevi Zarar” (Madde 56) hükmü altında ise manevi tazminat talebinde bulunabilmektedirler. Şiddetin hakaret, küfür gibi unsurlar içererek kişilik haklarına saldırı niteliği taşıması durumunda, mağdur “Kişilik Hakkının Zedelenmesi” (Madde 58) maddesi altında tazminat talep etme hakkına sahiptir (Kılıçoğlu, 2014, ss. 104-105; Toprak, 2010, s. 40).

Ayrıca, Türk Borçlar Kanunu’nun “Aile Konutu” başlıklı 349. maddesi, eşlerden birinin kefil olmasının diğer eşin yazılı onayını gerektirmesini öngörmektedir. Bu düzenleme, evlilik birliğinin ve ailenin korunmasını hedeflemekte, böylece aile konutunun güvencesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu hükümler, aile içi şiddet mağdurlarının hukuki haklarını güçlendiren ve aile bütünlüğünü korumaya yönelik önemli adımlar olarak değerlendirilebilir (Gökalp, 2014, ss. 90-91; Toprak, 2010, s. 41).

3.3. Uluslararası Düzeydeki Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi

Uluslararası arenada “kadına yönelik şiddet” ve “ayrımcılık” konularında yapılan düzenlemelerin Türk iç hukukuna olan etkileri, bu sözleşmelerin Türk hukuk sistemi içerisindeki normatif etkisi ve öncelik sırası dikkatle ele alınması gerekmektedir. İlgili uluslararası sözleşme metinlerinin Türk hukukuna entegrasyonu ve uygulanabilirliği konusunda, bu belgelerin iç hukuktaki yasal ağırlığının ve uygulama mekanizmalarının öncelikle açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu yaklaşım, ilgili uluslararası sözleşmelerin Türk hukuk sistemi içinde nasıl işlev gördüğünü ve bu konulara ilişkin yasal düzenlemelerin etkilerini daha iyi anlamamıza olanak sağlayacaktır (Kandemir, 2018, s. 122).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 90. maddesinin beşinci fıkrası, usulüne uygun şekilde yürürlüğe girmiş uluslararası antlaşmaları Türk hukukunun bir parçası olarak kabul etmektedir. Bu hükme göre, “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz” ifadesi yer almakta ve böylece uluslararası antlaşmalar ile yasaları aynı hukuki seviyeye yerleştirmektedir. Ancak, 2004 yılındaki Anayasa değişikliğine kadar, uluslararası antlaşmaların Türk hukukundaki yerine dair açık ve kesin bir düzenleme bulunmamaktaydı ve bu durum tartışmalara neden olmuştu (Akkutay, 2007, s. 415; Belgin, 2008, s. 110).

Anayasa'nın 90. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan bu düzenleme, uluslararası antlaşmaların Anayasa'dan üstün olamayacağı yönünde bir algı oluşturmuştur. Ancak, 2004 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikle, 90. maddeye bir cümle eklenerek, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalar ve yasalar arasında çıkabilecek çatışmalarda uluslararası antlaşma hükümlerinin esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu ek cümle, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır" şeklinde olup, uluslararası antlaşmaların Türk iç hukukundaki yerini daha net bir şekilde tanımlamaktadır. Bu değişiklik, uluslararası hukukun Türk hukuk sistemi içindeki rolünü güçlendirerek, konvansiyonel ve iç hukuk normlarının entegrasyonuna katkıda bulunmuştur (Şahbaz, 2004, s. 178; Serozan ve Engin, 2021, s. 10; Soysal, 1986, ss. 7-8).

Anayasa'nın 90. maddesinin normatif etkisini değerlendirdiğimizde, 2004 yılındaki Anayasa değişikliği sonrasında, insan hakları ve temel özgürlüklere dair uluslararası antlaşmaların normatif ağırlığının kanunlardan üstün olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, bir uluslararası antlaşma maddesi ile bir kanun maddesi arasında çatışma olması durumunda, antlaşma hükmünün üstünlüğü kabul edilecektir. Bu durumda, uluslararası antlaşmalar ile iç hukuk arasında bir çatışma söz konusu olduğunda Anayasa hükümlerinin nasıl uygulanacağı öğretide tartışma konusudur. Ancak, Anayasa'nın uluslararası sözleşmelerden üstün tutulması ve monist bir hukuk anlayışı ile iç hukukumuzda bir düzenin sağlanması gerekmektedir. Diğer taraftan, insan hakları ve temel özgürlüklerle ilgili olmayan diğer uluslararası antlaşmaların, iç hukuktaki kanunlarla çatışması durumunda, bu antlaşmaların normatif değerinin kanunlarla eşit düzeyde olduğu görüşü hakimdir. Böyle bir durumda, ilgili antlaşma maddesi normlar hiyerarşisinde Anayasa'nın altında yer alacaktır (Pazarcı, 2004, ss. 651-652; Serozan ve Engin, 2021, s. 12).

Usulüne uygun olarak onaylanmış bir uluslararası antlaşma, Türk iç hukukunun bir unsuru olarak kabul edilir. Bu nedenle, bu onay sürecinden geçmiş olan uluslararası sözleşmeler, Türk iç hukukunda doğrudan uygulanabilir niteliktedir. Bu bağlamda, "kadın hakları", "kadınlara yönelik şiddet" ve "ayrımcılık" ile ilgili olarak düzenlenmiş çeşitli uluslararası sözleşmeler de Türk iç hukukunda doğrudan

uygulanabilirlik kazanacaktır. Bu durum, ilgili uluslararası sözleşmelerin Türkiye’de hukuki sonuçlar doğurmasını ve bu konularda iç hukukla uyumlu bir şekilde işlev görmesini sağlar (Kapani, 1993, s. 73).

4. CEZA KANUNU'NDA KADININ KORUNMASINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

2005 yılından itibaren yürürlükte olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, suç tiplerini özel hükümler çerçevesinde düzenlemektedir. İkinci kitapta, suçların koruduğu hukuki değerlere göre sınıflandırılmış suçlar bulunur. Kişilere karşı işlenen suçlar bölümü, kasten öldürme, kasten yaralama, cinsel suçlar ve hakaret, tehdit, şantaj, cebir gibi suçları içermektedir. Bu suçlar, cinsiyet temelli düzenlenmemiş olsa da kadına yönelik şiddeti azaltıcı düzenlemelere yer vermektedir (Kaplan, 2022, s. 39).

5237 sayılı TCK'nın hazırlanmasında, 765 sayılı eski TCK'da bulunan ve cinsiyet temelli ayrımcılığa yol açan bazı hükümler göz ardı edilmiştir. Özellikle, evlilik vaadiyle kızlık bozma gibi bekaretin korunmasına yönelik suçlar ve kötü muamele suçlarının resen takip edilir şekilde yeniden düzenlenmesi gibi modern ve eşitlikçi yaklaşımlar benimsenmiştir. Bu yeni düzenlemeler, cinsel özgürlüklerin korunması ve kadın haklarının güçlendirilmesi açısından önemli bir adım olarak görülmektedir. Eski TCK'da yer alan ve mağdurun evli olup olmamasına göre cezai farklılıklar getiren hükümler yeni kanunda yer almamaktadır. Bu değişikliklerle, kadınlar arasında yaş, medeni durum gibi özelliklere dayalı ayrımcılık yapılmasının önüne geçilmiştir. Ayrıca, cinsel suçlara ilişkin eski düzenlemelerin eleştirilen yönleri, yeni kanunla beraber daha adaletli ve çağdaş bir hukuk anlayışı çerçevesinde ele alınmıştır. Bu gelişmeler, Türk Ceza Hukuku'nun insan hakları ve cinsiyet eşitliği konusunda attığı adımları yansıtmaktadır (Centel, 2005: ss. 6-7).

Çalışmanın bu bölümünde; “(i) insan ticareti suçu, (ii) hayata karşı suçlar, (iii) kasten yaralama suçu, (iv) eziyet suçu, (v) çocuk düşürtme suçu, (vi) cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, (vii) aile düzenine karşı suçlar, (viii) genital muayene suçu” konuları ele alınmıştır.

4.1. İnsan Ticareti Suçu

4.1.1. Genel olarak

Türk ceza hukukunda insan ticareti suçu, ilk kez 2002 yılında 4771 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile 765 sayılı TCK'nın 201/b. maddesine eklenerek tanımlanmıştır. Günümüzde bu suç, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabında, 'Uluslararası Suçlar'

başlığı altında, Birinci Kısım İkinci Bölüm'ün 80. maddesinde yer almaktadır (Yılmaz, 2017, s. 893).

İnsan ticareti mağdurlarının çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır ve bu suçun cinsiyet ve yaşa özgü bir boyutu olduğu gözlemlenmektedir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)'nin 2016 Küresel Raporu'na göre insan ticareti mağdurlarının %51'ini kadınlar oluştururken, bu kadınların %72'si fuhuş sektöründe mağduriyet yaşamıştır (Yılmaz ve Vural, 2007, s. 84). Kadın ticareti, küresel eşitsizliklerden kaynaklanan bir sorun olarak ele alınabilir. Kadınların cinsel amaçlı sömürülmesi, tarih boyunca var olan küresel bir meseledir (Dündar ve Özer, 2017, s. 9). Verilere göre, insan ticareti suçu genellikle kadınların fuhuş amacıyla kullanılmaları şeklinde gerçekleşmektedir, ancak insan onuruna aykırı koşullarda zorla çalıştırılma da hedef alınabilmektedir (Kurt Yücekul, 2011, s. 357).

Kadın ticareti, büyük ölçüde ekonomik, sosyal, ailesel, savaş ve iç çatışma gibi sebeplere dayanmaktadır. Kadınlar, cinsiyet temelli eşitsizlikler, yoksulluk, şiddet, dışlanma, eğitim eksikliği, işsizlik veya kötü çalışma koşulları, düşük ücretli işler, çatışma ortamları ve siyasi istikrarsızlık gibi nedenlerle risk altındadır. Bu durumlar, kadınların kendi ülkelerinde temel haklarla ilgili ciddi sorunlar yaşamalarına ve göç etmelerine, dolayısıyla insan ticareti riskiyle karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır (İçli, 2013, ss. 183-184).

4.1.2. Kadına bakan yönü

1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanan ve Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) olarak bilinen belge, insan ticaretine karşı mücadelede devletlerin, kadınların satışını ve fahişeliğe zorlanarak istismar edilmesini önlemek amacıyla uygun yasal düzenlemeler yapılmasını içeren gerekli tüm önlemleri almasını talep etmektedir (CEDAW m. 6) (Kareem, 2020, s. 121).

Palermo Protokolü, resmi olarak '*Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Protokolü*' olarak adlandırılmakta olup, Türkiye'de 2003 yılında imzalanmış ve 04.02.2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Protokol, özellikle kadın ve çocuklara yönelik insan

ticaretinin engellenmesini hedeflemekte, 3. maddesinde insan ticareti suçunu tanımlamakta ve bu tür eylemlerin devletler tarafından cezalandırılmasını gerektiren yükümlülükler koymaktadır (m. 3, 5) (Akgün, 2016, s. 162). Türk Anayasası'nın 90. maddesine göre, protokolde belirtilen eylemler Türk hukukunda da suç olarak kabul edilmiştir ve bu, 765 sayılı mülga TCK'nın 201/b. maddesi ve TCK'nın 80. maddesindeki düzenlemelerle uyumlu hale getirilmiştir (Arslan, 2004, s. 23; Değirmenci, 2014, s. 94).

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi ise 2005 yılında imzalanmış ve Türkiye tarafından 19.05.2009 tarihinde imzalanarak 19.02.2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, Avrupa ülkeleri arasında iş birliği sağlayarak, her alanda etkin mücadele amacını taşımaktadır. Sözleşmenin 4. maddesinde insan ticareti, çeşitli zorlama yöntemleri kullanılarak kişilerin istismar amacıyla alınması, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması veya teslim alınması olarak tanımlanmıştır. İstismar terimi, fuhşun ve cinsel istismarın diğer biçimlerinin yanı sıra, zorla çalıştırma, kölelik veya kölelik benzeri durumlar, kulluk ve organ alımını içerir. Bu bağlamda, mağdurun rızası, suçun oluşumunda belirleyici bir faktör değildir (m. 4/b) (Yılmaz, 2017, s. 89; Kareem, 2020, s. 122).).

4.2. Hayata Karşı Suçlar

4.2.1. Genel olarak

Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitabında, 'Kişilere Karşı Suçlar' bölümünün ilk kısmında, 'Hayata Karşı Suçlar' başlığı altında yer alan 81, 82 ve 83. maddeler, *kasten öldürme suçunu* kapsamaktadır. Bu suçun asıl hali ve daha ciddi yaptırımlar gerektiren ağırlaştırılmış durumları, kanunun 81 ve 82. maddelerinde tanımlanmıştır. Öte yandan, 83. madde, *kasten öldürme eyleminin ihmalkâr davranış sonucunda gerçekleşmesi* durumunu ele alır. Aynı zamanda, 84. madde *intihara yönlendirme suçunu* ele alarak bu suç tiplerine dair ayrıntılı düzenlemeler sunar.

4.2.2. Kadına bakan yönü

Suçun mağduru, yaşamını sürdüren ve failden farklı bir birey olma şartını taşıyan herhangi bir kişi olabilir. Öldürme eyleminin sonucunda zarar gören ve genellikle ölen kişinin yakınları ise bu suçtan doğrudan etkilenenlerdir. Türk Ceza Kanunu'nun 82/1-

e maddesine göre, savunmasız durumdaki çocuklar veya bedensel ya da ruhsal olarak kendini koruyamayacak durumda olan bireylere yönelik işlenen suçlar, 82/1-f maddesine göre, hamileliği bilinen kadınlara karşı işlenen suçlar ve 82/1-g maddesine göre, bir kişinin kamu görevi dolayısıyla hedef alınarak işlenen suçlar, faile daha ağır cezai yaptırımların uygulanmasını gerektirir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2021: 129.).

Kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine dair, daha önce mülga Türk Ceza Kanunu'nda bulunmayan yeni hükümler, yürürlükteki 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer almaktadır. Örneğin, bu yeni düzenlemeler, mağdurun hamile bir kadın veya eş olması durumunu, ağırlaştırılmış cezai yaptırımların uygulanması gereken nitelikli haller arasında saymaktadır. Ayrıca, 5237 sayılı TCK'da bulunmayan ve önceki kanunda yer alan bazı hükümler kaldırılmıştır. Bunlardan biri, zina veya gayrimeşru cinsel ilişki esnasında yakalama durumunda ilişkide bulunan kişilerin öldürülmesi (mülga TCK m. 462) ve şeref kurtarma amacıyla yeni doğmuş bir çocuğun öldürülmesi veya terk edilmesi (mülga TCK m. 453) gibi eylemlerin ceza indirimi sebebi sayılması hükümleridir (Sancar, 2013, s. 176).

Türk Ceza Kanunu'na sonradan ilave edilen 'Gebe Kadına Karşı İşlenen Suç' maddesi, yasalarda yeni bir düzenleme olarak yerini almıştır. Bu özel durumun kanuna dahil edilmesinin sebebi, korunmasız bir bireye yönelik suç işlenmesinin nispeten kolay oluşudur. Bu tür bir suç eylemi hem annenin hem de henüz doğmamış çocuğun hayatına mal olduğundan, failin daha ağır bir cezaya çarptırılması gerektiği vurgulanmıştır. Nitekim, hamile bir kadının hayatına kast edilmesinin, aynı zamanda doğmamış çocuğun da yaşamını sona erdireceği kesindir (Koca ve Üzülmüş, 2023, s. 65; Kaplan, 2022, s. 41).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 82/1-k maddesi, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını düzenlemektedir. Bu suç, şüphesiz ki bireylerin temel yaşama hakkına yönelik ciddi bir ihlal teşkil etmektedir. Ancak, faile daha ağır bir ceza uygulanmasının altında yatan sebep, mağdurların özgürlük içinde yapmaları gereken yaşam tercihlerinin zorla ellerinden alınarak, toplumsal töre kurallarına uymaya zorlanmalarıdır. Eski Türk Ceza Kanunu'nda yer almayan töre cinayetleri, Yargıtay'ın belirttiği üzere, "öldürme eyleminin, başka herhangi bir etkiden bağımsız olarak, sadece toplumda yaygın olan belirli bir davranış veya yaşam tarzına aykırı hareket edilmesi sebebiyle ve bu durumu cezalandırmak amacıyla işlenmesi" olarak

tanımlanmıştır. Bu tür bir saldırının bireyler ve toplum üzerindeki geniş çaplı etkileri göz önünde bulundurularak, faile suçun temel haline kıyasla daha ciddi bir ceza uygulanmaktadır. İstatistiksel verilere göre, töre saikiyle gerçekleştirilen cinayetler, kadınların öldürülmesi vakalarında üçüncü en yaygın neden olarak belirlenmiştir (Bilgili ve Vural, 2011, s. 69; Özcan, 2013, s. 248; Otacı, 2009, s. 597; Savaş, 2015, s. 100).

Fiziksel şiddetin en üst seviyesi olarak kabul edilen kadınlara yönelik kasten öldürme suçları, derin bir toplumsal sorunu işaret etmektedir. Türkiye’de 1998-2005 döneminde gerçekleştirilen istatistiksel incelemelere göre, kadınların öldürülme vakalarında %1400’lük bir artış gözlemlenmiştir ve bu artış eğilimi her geçen yıl devam etmektedir (Savaş, 2015, s. 97). 2019 yılında erkekler tarafından öldürülen kadınların sayısı 474 olarak kayıtlara geçmiş, 2020 yılının Mayıs ayına kadar ise 98 kadının öldürüldüğü belirlenmiştir (kadincinayetlerinidurduracagiz.net, 2023, s. 1).

4.3. Kastan Yaralama Suçu

4.3.1. Genel olarak

Vücut dokunulmazlığına karşı suçlar, Türk Ceza Kanunu’nun İkinci Kitabında, “Kişilere Karşı Suçlar” başlığı altında, ikinci bölümde yer alan “Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar” bölümünde, 86. madde ve devamında düzenlenmiştir.

4.3.2. Kadına bakan yönü

Bu suçlarda korunan temel hukuki değer, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğü, vücut dokunulmazlığı ve sağlık bütünlüğüdür. Vücut dokunulmazlığı, temel insan haklarından biridir ve hem uluslararası hukuk sistemince hem de Türk hukuk sistemince koruma altına alınmıştır (Demirsoy Aşıkoğlu, 2018, s. 319). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 17. maddesi “Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı” başlığı altında bu konuyu ele almaktadır. Madde, “Her bireyin, yaşamını, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” ifadesini içermektedir (Sever, 2012, s. 28; Tezcan, Erdem ve Önok, 2021, s. 206; Hafizoğulları ve Özen, 2015, s. 71).

Türk Ceza Kanunu'nun 87. maddesinin ilk fıkrasının (e) bendi, gebe bir kadına karşı işlenen kasten yaralama suçunun, çocuğun erken doğumuna sebebiyet vermesi durumunda, suçun sonuçlarından dolayı ağırlaştırılmasını öngörmektedir. Bu hükümde, suçun ağırlaştırılmış bir şekilde cezalandırılabilmesi için, çocuğun erken doğmuş olması şartı aranmaktadır. Failin, yaralama eyleminde bulunurken, yalnızca yaralama amacı gütmesi, çocuğun düşürülmesine yönelik bir kastın bulunmaması gerekmektedir. Eğer failin kastı çocuğun düşürülmesi üzerineyse, bu durumda Türk Ceza Kanunu'nun 99. maddesi uyarınca çocuk düşürtme suçu kapsamında değerlendirilecektir (Üzülmez, 2012, s. 107; 2013, s. 3).

Türk Ceza Kanunu'nun 87. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan (c) bendine göre, yaralama suçunun sonucu olarak mağdurun üreme yeteneğinin kaybı gerçekleşirse, suçun cezasının ağırlaştırılması öngörülmektedir. Bu tür bir yaralama, üreme organlarını etkileyebilir. Yaralanmanın sonucu olarak mağdurun üreme yeteneğinin kaybolması, üreme yeteneğinin yaralama olayından önce mevcut olması şartıyla geçerlidir. Eğer mağdur, yaralama olayından önce zaten çocuk yapamayacak durumdaysa, yaşından veya herhangi bir hastalıktan kaynaklı olarak, o zaman bu durumda netice sebebiyle ağırlaştırılmış suç söz konusu olmayacaktır (Gökçen ve Balcı, 2016, ss. 369-370; Önok, 2013, s. 188; Gökçen ve Balcı, 2015, s. 389).

Türk Ceza Kanunu'nun 87. maddesinin ikinci fıkrasının (e) bölümünde, gebe bir kadına karşı işlenen kasten yaralama suçunun çocuğun düşmesine yol açması durumu, suçun netice sebebiyle ağırlaştırılmış hali olarak belirtilmiştir. Bu durumda, suçun sonucu olarak çocuğun ölü doğması veya anne karnında ölmesi söz konusu olmalıdır. Bebeğin canlı doğup kısa bir süre sonra yaşamını yitirmesi ise bu bağlamda çocuğun düşmesi olarak değerlendirilmemekte, bu durum çocuğun vaktinden önce doğduğu olarak tanımlanmaktadır (TCK m. 87/2-e) (Koca ve Üzülmez, 2017, s. 188; Tezcan, Erdem ve Önok, 2021, s. 234; Önok, 2013, s. 190; Keskin Kızıroğlu, 2015, s. 677).

4.4. Eziyet Suçu

4.4.1. Genel olarak

Türk Ceza Kanunu'nun, 'Kişilere Karşı Suçlar' bölümünün 'İşkence ve Eziyet' başlığı altında yer alan üçüncü kısmında eziyet suçu ele alınmıştır. Eski Türk Ceza Kanunu'nda eziyet, ayrı bir suç olarak tanımlanmamışken, 5237 sayılı yürürlükteki

Türk Ceza Kanunu'nun 96. maddesinde eziyet, bağımsız bir suç kategorisi olarak belirlenmiş ve yasal düzenlemeler çerçevesinde net bir şekilde ifade edilmiştir.

4.4.2. Kadına bakan yönü

Anayasa'nın 17. maddesinin 3. fıkrası, işkence ve eziyetin yasaklanması ilkesini anayasal bir temele dayandırmıştır. Bu maddede belirtilen “Hiç kimseye işkence ve eziyet uygulanamaz; kimse insan onuruna yakışmayan bir ceza ya da muameleye maruz bırakılamaz” ifadesiyle, eziyet yasağı net bir şekilde ortaya konmuştur. Ancak, Anayasa'da genel bir ifadeyle yer alan bu yasak, Türk Ceza Kanunu'nda somutlaştırılmadan ve belirgin unsurlarla tanımlanmadan yer almıştır. Bu genel ve soyut düzenleme, suç tiplerinin belirginliği ilkesine uymadığı için hukuk çevrelerinde eleştirilmiştir (Yokuş Sevük, 2005, s. 127; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, 2017, s. 282).

Özellikle, evlilik içinde kadına yönelik sürekli eziyet eylemleri ya da genel anlamda kadınların onuruna aykırı davranışlar, bedensel ve ruhsal acılara neden olan hareketler, Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddesi kapsamında değerlendirilebilir. Kadına yönelik eziyet suçunun işlenmesi durumunda, fiziksel ya da psikolojik şiddetin varlığına bağlı olarak farklı boyutları ele alınabilir (Önok, 2013, s. 194).

4.5. Çocuk Düşürtme Suçu

4.5.1. Genel olarak

Türk Ceza Kanunu'nun “Kişilere Karşı Suçlar” ismini taşıyan ikinci kısmının, Çocuk Düşürtme, Düşürme ve Kısırlaştırma başlığını taşıyan beşinci bölümünde m. 99 ve m. 100'de düzenlenmiştir.

4.5.2. Kadına bakan yönü

Gebeliğin sonlandırılması, hukuk, ahlak, ekonomi, siyaset, din, tıp ve demografi gibi alanlarda çeşitli tartışmaları beraberinde getiren bir konudur. Genel kabul gören ilke, tıbbi bir zorunluluk olmadıkça ya da kadının rızası dışında, gebeliğin sonlandırılmasının yasak olduğudur. Ancak, bir kadının kendi gebeliğini sonlandırma hakkının yasal ve ahlaki olarak kabul edilebilir olup olmadığı konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bir yandan kadının kendi vücudu üzerinde tam hakimiyet

hakkının temel bir insan hakkı olarak kabul edilmesi, diğer yandan ise ceninin yaşam hakkının korunması ve gebeliğin sonlandırılmasının suç olarak görülmesi arasında dengelenmesi gereken bir çelişki mevcuttur (Sancar, 2013, s. 230).

Birinci görüş, özellikle feminist yaklaşımların savunduğu, gebeliğin kadının vücudunda gerçekleşen doğal bir süreç olduğu ve kadının bu süreci devam ettirme ya da sonlandırma hakkının olduğunu belirtir. Bu görüşün savunucuları, yasal bir çerçeve olmaması durumunda istenmeyen gebeliklerin yasa dışı ve tehlikeli yöntemlerle sonlandırılacağını, bu durumun kadınların hayatını ve sağlığını ciddi risklere maruz bırakacağını vurgular. İkinci görüş ise, ceninin gelecekteki yaşam hakkının korunması gerektiğini, bu hakkın kadının tercihlerine üstün tutulması gerektiğini savunur ve bu nedenle gebeliğin sonlandırılmasını yasaklar. Üçüncü bir görüş ise, gebeliğin belirli bir süresine kadar sonlandırılmasına izin verirken, bu sürenin sonrasında sadece tıbbi nedenlerle mümkün olabileceğini önerir. Bu görüş, ceninin yaşam hakkı ile kadının tercih hakkı arasında bir denge kurmayı amaçlar (Akbulut ve Kareem, 2018, s. 13; Kurt, 2013, s. 67).

Kadının beden sağlığının zarar görmesi, olay öncesi durumuna kıyasla fiziksel sağlıkta meydana gelen her türlü kötüleşmeyi kapsar. Bu, kadının ölümüne yol açmayan ancak bedene zarar veren her çeşit sonucu içermektedir. Türk Ceza Kanunu'nun 87. maddesinde belirtilen durumlar da bu tanıma dahildir. Diğer yandan, kadının ruh sağlığının zarar görmesi, olay öncesi durumuna göre ruh sağlığında meydana gelen her türlü kötüleşmeyi ifade eder. Başka bir deyişle, bu, kadının psikolojik açıdan hayatını eskisi gibi devam ettirememesi anlamına gelir. Ortaya çıkan bu olumsuzluklar, geçici ya da kalıcı olabilir veya tedavi gerektirebilir; önemli olan, bunların geniş bir çerçevede değerlendirilmesidir. Pratikte, bebeğini kaybetmenin ötesinde, kalıcı psikolojik etkileri de kapsayan durumların ele alındığı görülmektedir (Kitapçıoğlu, 2012, s. 310; Erdem, 2007, ss. 46-47; Can, 2015, s. 88).

Çocuğun düşürülmesi sonucunda kadının ölümüne yol açılması, Türk Ceza Kanunu'nda suçun netice sebebiyle ağırlaştırılmış bir şeklini temsil eder. Bu durumda, failin ölümle sonuçlanan neticeye ilişkin taksirli olması gerekmektedir. Eğer failin ölüm neticesine doğrudan veya olası kastı varsa, TCK m. 99/3 maddesi uygulanmayacak, bunun yerine TCK'nın 82/1-f maddesi uyarınca nitelikli öldürme suçu kapsamında değerlendirilecektir. Fail aynı zamanda ölen çocuk için çocuk

düşürtme suçu nedeniyle cezalandırılmayacaktır. Anne ölse çocuk hayatta kalsa bile, fail TCK m. 82/1-f kapsamında sorumlu tutulacaktır. Anne hayatta kalsa dahi çocuğun ölümü durumunda, nitelikli hâlin uygulanacağı ve çocuk düşürtme suçu için ayrıca ceza verilmeyeceği kabul edilmektedir. Bazı hukukçular, tek fiille birden fazla suç işlendiğinde hem öldürmeye teşebbüs hem de çocuk düşürtme suçlarından sorumluluk düşüncesiyle gerçek içtima kurallarının uygulanması gerektiğini savunmaktadırlar. Diğer bazı hukukçular ise, çocuk düşürtme suçunun sadece tıbbi bir müdahale ve hekim tarafından gerçekleştirilebileceğini, kasten öldürme eylemi sonucunda çocuğun ölüp ölmemesi durumunun farklı olmayacağını ve sorumluluğun kasten öldürmenin nitelikli şeklinden kaynaklanacağını ifade etmektedirler (Koca ve Üzülmmez, 2017, s. 66; Hakeri, 2007, s. 229; Akbulut ve Kareem, 2018, s. 41).

4.6. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar

4.6.1. Genel olarak

Cinsel şiddet, Türk Ceza Kanunu'nda açıkça tanımlanmamış olmakla birlikte, bu kanunun “Kişilere Karşı Suçlar” bölümünün altıncı kısmında “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar” başlığı altında yer alan maddelerde dolaylı olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, 102. maddede *cinsel saldırı*, 103. maddede çocuklara yönelik *cinsel istismar*, 104. maddede *reşit olmayan bireylerle cinsel ilişki* ve 105. maddede ise *cinsel taciz* suçları Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmiş hukuki suç tipleri arasında yer almaktadır. Bu maddeler, cinsel şiddetin çeşitli biçimlerini kapsayarak, mağdurların cinsel dokunulmazlığının korunması için hukuki çerçeveler sunmaktadır.

Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar kapsamında yer alan cinsel saldırı suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, bireylerin cinsel özgürlüğünün korunması amacıyla düzenlenmiştir. 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nda cinsel suçlar daha çok genel adap ve aile düzenine yönelik korumalar altında ele alınırken, 5237 sayılı yürürlükteki kanun, bu suçları bireyin cinsel özgürlüğü ve haklarının korunması çerçevesinde ele almakta ve bu anlamda modern bir yaklaşım sergilemektedir. Yani, cinsellik, bireyin kişisel özgürlük alanına ait bir konu olarak ele alınmıştır (Kantarcı, 2016: 21; Yarar, Arslan ve Çay, 2017: 69).

4.6.2. Kadına bakan yönü

Kanun'un 102. maddesinde *cinsel saldırı suçu* üç farklı fiil şeklinde ele alınmıştır. Bu maddede belirtilen ilk durum, cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi durumunda, mağdurun şikayetine bağlı olarak beş yıldan on yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Sarkıntılık düzeyinde kalan cinsel davranışlar ise iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. İkinci durum, cinsel saldırının vücuda organ veya başka bir cisim sokulması şeklinde gerçekleştirilmesi halinde en az on iki yıl hapis cezası verilmesini öngörmektedir. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi durumunda ise soruşturma ve kovuşturma mağdurun şikayetine bağlıdır. 2014 yılında yapılan değişikliklerle, cinsel saldırı suçunun cezaları artırılmış ve sarkıntılık boyutunda kalan cinsel saldırılar için temel fiile göre daha az ceza öngörülmüştür. Bu düzenlemeler, cinsel özgürlüğün korunması konusunda önemli bir adım olarak kabul edilmektedir (Dülger, 1998: 86-89; Dereli, 2020: 545).

Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesinde yer alan *cinsel istismar suçu*, cinsel olgunluğa erişmemiş çocukları cinsel sömürüden korumayı hedefleyen bir düzenlemedir. Bu madde, 0-15 yaş aralığındaki çocuklara karşı her türlü cinsel eylemi suç kapsamına alarak bu yaş grubundaki çocukların cinsel bütünlüğünü korumayı amaçlamaktadır. Eğer bu yaş grubundaki çocuklara yönelik eylemler vücut dokunulmazlığını ihlal etmiyorsa, bu durumlar Türk Ceza Kanunu'nun 105. maddesi kapsamında cinsel taciz olarak değerlendirilir. 15 yaşını doldurmuş fakat hukuki sonuçları anlama ve kavrama yetisi gelişmemiş çocuklar için de 0-15 yaş grubundaki çocuklarla aynı koruma düzeyi uygulanmaktadır. Yani, bu yaş grubundaki algılama yetisi gelişmemiş çocuklara karşı yapılan cinsel davranışlar, çocuk 15 yaşından büyük olsa bile, cinsel istismar suçu olarak değerlendirilecektir. Öte yandan, 15 yaşını tamamlamış ve algılama yeteneği gelişmiş çocuklar için cinsel istismar suçunun oluşabilmesi için ek şartların bulunması gerekmektedir. Bu durumda, 15 yaşından büyük ve algılama yeteneği gelişmiş çocuklara karşı yapılan cinsel davranışın, cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayanması gerekmektedir. Ancak bu şartlar altında gerçekleştirilen cinsel davranışlar, cinsel istismar suçu olarak kabul edilir. 15 yaşını tamamlamış çocuklarla bu şartlar olmaksızın gerçekleştirilen cinsel davranışlar, cinsel istismar suçu kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bu husus, kanunun çocukların cinsel bütünlüğünü koruma konusunda gösterdiği hassasiyetin bir

yansımasıdır (Yerener, 2016, ss. 39-40; Dönmez, Soylu, Özcan, Yüksel, Demir, Bayhan, Miniksar ve Dilşat, 2014, s. 44).

Türk Ceza Kanunu'nun 104. maddesi, 15 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını tamamlamamış bireylerin rıza gösterdikleri cinsel ilişkileri (*reşit olmayan bireylerle cinsel ilişki*) suç kapsamına almaktadır. Bu madde, çocukların cinsel farkındalık dönemine girmiş olmalarına rağmen, cinsel olgunluğa tam anlamıyla ulaşmadıkları dönemdeki korunmalarını hedeflemektedir. Anayasa'nın 41. maddesi uyarınca çocukların cinsel istismardan korunması yükümlülüğü altında düzenlenen bu suç tipi hem rıza temelli olması hem de çocukların cinsel özgürlüklerinin korunması açısından eleştirilere konu olmaktadır. Rızaya dayalı olmayan cinsel ilişkilerde, cinsel istismar suçu oluşurken, kanun koyucu, 15 yaşını doldurmuş bir çocuğun cinsel ilişkiye rıza göstermesi durumunda bu rızayı suç tipi olarak değerlendirerek iki önemli yönü dikkate almıştır. İlk olarak, eğer rıza varsa, olay cinsel istismar olarak değerlendirilmeyecek ve fail, cinsel istismar suçuna kıyasla daha hafif bir ceza ile yargılanacaktır. Örneğin, m. 103/2'de öngörülen ceza 16-20 yıl arasında hapis iken, m. 104 kapsamında ceza 2-5 yıl arasında hapis olarak belirlenmiştir. İkinci olarak, suçun doğasıyla birlikte, suçun takip şekli de değişiklik göstermektedir. Cinsel istismar suçu, resen takip edilen bir suç iken, reşit olmayanla cinsel ilişki suçu, mağdurun şikâyeti üzerine yürütülen bir suç tipi olarak ele alınmaktadır. Bu düzenleme, çocukların cinsel özgürlükleri ve iradelerine yönelik hassas bir dengenin sağlanması çabasını yansıtmaktadır (Ünver, 2008, s. 317; Köksal, 2015, s. 689; Yokuş, 2005, s. 295; Memiş, 2014, s. 166).

Cinsel taciz suçunun mağdurunun çocuk olması durumunda, 18 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren 6545 sayılı Kanun ile bu durum daha ağır bir ceza gerektiren özel bir durum olarak tanımlanmıştır. Aynı kanunla, sarkıntılık fiili, cinsel saldırı ve cinsel istismar suçlarında daha hafif cezaları gerektiren bir unsur olarak hukuk sistemimize dahil edilmiştir. Cinsel taciz suçu, cinsel amaçlarla gerçekleştirilen taciz eylemleriyle işlenir. Ancak bu eylemlerin süreklilik gösterip göstermediği, suçun tanımı açısından önemli bir konudur. Cinsel taciz, anlık bir eylem olarak gerçekleşebileceği gibi, zaman içinde süreklilik arz eden bir biçimde de işlenebilir. Yani, eylemin belirli bir süre devam etmesi veya tekrarlanması suçun varlığı için zorunlu değildir. Tek bir eylem bile cinsel taciz suçunu oluşturabilir (Pamuk, 2013:

1471). Cinsel tacizi oluşturan davranışlar farklı biçimlerde gerçekleşebilir; bu davranışlar sözlü, yazılı, el ve kol hareketleriyle ya da başka bir vücut hareketiyle ifade edilebilir. Burada önemli olan, failin cinsel amaçlarla hareket etmesidir. Failin cinsel yönden bir haz alması, suçun oluşumu için zorunlu bir koşul değildir. Cinsel amaç taşımayan taciz davranışları, gerekli koşullar varsa, kişilerin huzur ve sükununu bozma suçu bağlamında değerlendirilebilir (Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, 2022, s. 395).

4.7. Aile Düzenine Karşı Suçlar

4.7.1. Genel olarak

Türk Ceza Kanunu'nun "Topluma Karşı Suçlar" bölümünde, "Aile Düzenine Karşı Suçlar" başlığında aile yapısını korumaya yönelik hükümler yer almaktadır. Bu bölümün başındaki suç, "*Birden Çok Evlilik ve Hileli Evlenme*"yi içeren 230. maddedir. Ardından "*Çocuğun Soybağını Değiştirme*" suçu 231. maddede tanımlanmıştır. Üçüncü olarak, "*Kötü Muamele*" suçu 232. maddenin 1. ve 2. fıkrasında ele alınmış olup, aynı konutta yaşayan kişilere yönelik kötü muamele ve disiplin yetkisinin kötüye kullanılmasını kapsar. Ayrıca, *aile hukukundan doğan yükümlülüklerin ihlali* 233. maddede, *çocuğun kaçırılması ve alıkonulması* ise 234. maddede düzenlenmiştir. Bu suçlar, aile düzenine zarar veren davranışlara karşı cezai yaptırımlar getirmekte ve özellikle kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli rol oynamaktadır. Bu kapsamda, aile içi şiddetle ilgili olarak 230, 232 ve 233. maddelerin etkin bir şekilde uygulanması önem arz etmektedir (Evik, A. H. (2020, ss. 3-4; Koca ve Üzülmüş, 2017, s. 733; Tekinay, 1990, s. 2).

4.7.2. Kadına bakan yönü

Türk hukuk sistemi, evlilik kurumunu tek eşli (monogami) bir yapı olarak tanımlar ve bu yapıyı hukuki düzenlemelerle korur. Resmi olarak kabul edilen evlilik düzeni, yalnızca bir evlilik ilişkisinin yasal olarak var olmasına izin verir. İkinci bir resmi evliliğin gerçekleşebilmesi için, ilk evliliğin ya hukuki yollarla sonlanmış olması veya bir eşin ölümüyle sona ermiş olması şarttır. Türk hukukunda "bigami" olarak adlandırılan birden fazla evlilik durumu, Türk Medeni Kanunu'nda geçersiz sayılarak, Türk Ceza Kanunu'nda ise suç olarak tanımlanıp cezalandırılarak tek eşlilik prensibi güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır. Bu düzenlemelerle, resmi evlilik kurumunun tek

eşli yapısı korunarak, hukuk düzeninin bu alandaki temel ilkeleri belirlenmiştir (Gücük vd., 2010, s. 2010, s. 127; Kareem, 2018, s. 363).

Türk Ceza Kanunu'nun 231. maddesi, çocuğun soybağını değiştiren ya da gizleyen kişilere cezai yaptırım getirmektedir. Maddeye göre, bir çocuğun soybağını bilinçli olarak değiştiren veya saklayan kişiye bir ila üç yıl arasında hapis cezası verilirken, sağlık kurumunda ihmal sonucu çocukların karıştırılması durumunda ise en fazla bir yıl hapis cezası öngörülmektedir. Madde gerekçesinde, aile ilişkilerinin doğum, evlat edinme, tanıma veya yargı kararı ile resmileştiği, doğumla kurulan soybağının kasıtlı olarak değiştirilmesi veya gizlenmesinin suç kapsamına alındığı belirtilmiştir. Bu suçun özellikle sağlık kurumlarında çalışanlar tarafından işlenebileceği ve suçun kasıt veya ihmal yoluyla gerçekleşebileceği vurgulanmaktadır. Böylece, soybağının korunması ve çocukların hukuki kimliklerinin doğruluğunun sağlanması için hukuki düzenlemeler yapılmıştır (Özkaya, 2012, s. 183).

Türk Ceza Kanunu'nun 232/1 maddesi, aynı konutta yaşayan bireyler arasında gerçekleşen kötü muamele eylemlerini suç olarak tanımlamaktadır. Bu düzenlemeyle, aile içi şiddeti cezai bir yaptırımla önlemek amaçlanmıştır. Anayasa'nın 41. maddesi ve Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesi ve ilgili diğer hükümlerle uyumlu bir şekilde, aile bireylerinin birbirlerine karşı olan yükümlülüklerinin korunması hedeflenmiştir. Bu maddenin altında, aynı çatı altında yaşayan kişilerin birbirlerine karşı uyguladıkları şiddet, aile içi şiddet olayları için cezai sorumluluk getirilerek, özellikle anneler ve çocuklar gibi savunmasız bireylerin korunması sağlanmıştır. Bu sayede, aile birliğinin korunması ve aile içi şiddetin önlenmesine yönelik hukuki bir zemin oluşturulmuştur (Tezcan, Erdem ve Önok, 2021, s. 813).

Türk Ceza Kanunu'nun 233. maddesi, aile hukukundan doğan yükümlülüklerin ihlalini suç olarak tanımlamaktadır. Bu madde kapsamında; (i) Bakım, eğitim veya destek yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda, fail hakkında en fazla bir yıl hapis cezasına hükmedilmektedir. (ii) Hamile bir kişinin terk edilmesi durumunda fail için üç aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. (iii) Çocuklara zararlı davranışlarda bulunan anne-baba veya veliler için de üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilebilmektedir. Bu kapsamda, sürekli alkol veya uyuşturucu madde kullanımı, çocuğun bakım ve gözetiminde ihmalkârlık gibi eylemler, çocuğun güvenlik, sağlık ve ahlakını ciddi şekilde tehdit ederse suç oluşturur. Aile

yükümlülüklerinin ihlali suçu, şikâyeteye tabi olmayan ve re'sen takip edilen suçlardır. Bu suç için dava zamanaşımı süresi, suçun işlendiği tarihten itibaren sekiz yıldır. Bu düzenlemeyle aile içi sorumlulukların ihmal edilmesine karşı ciddi bir hukuki müeyyide getirilmiştir (Şener, 2010, s. 226; Zafer, 2009, s. 109).

4.8. Genital Muayene Suçu

4.8.1. Genel olarak

Suç, TCK'nın ikinci kitabının "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı dördüncü kısmının ikinci bölümünde yer alan 287. maddesinde "Adliyeye Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir.

4.8.2. Kadına bakan yönü

Türk Anayasası ve uluslararası insan hakları belgeleri, bireylerin vücut dokunulmazlığı ve özel yaşamlarının gizliliğini koruma altına almıştır. Anayasa'nın 17. maddesi, her bireyin yaşamını, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Bu madde, tıbbi zorunluluklar ve kanunla belirlenen durumlar dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulmasını ve rızası olmaksızın bilimsel ya da tıbbi deneylere tabi tutulmasını yasaklar. Ayrıca, işkence ve eziyete maruz bırakılmayı ve insan onuruna aykırı muamele veya cezaya tabi tutulmayı da kesinlikle yasaklar. Bu düzenlemeler, genital muayene gibi kişisel özgürlüklere ve vücut dokunulmazlığına müdahale eden eylemleri sınırlar ve bireylerin temel hak ve özgürlüklerini korur. Bu bağlamda, genital muayenelerin keyfi ve yasal dayanağı olmaksızın yapılması, bu temel hakların ihlali olarak değerlendirilir ve suç teşkil eder (Elkiran, 2022; s. 113; Celbis, Karaca, Özdemir ve Isır, 2004, s. 48).

Türk Ceza Kanunu'nun 287. maddesi, genital muayene suçunu ele almaktadır. Madde, *"Yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişinin genital muayeneye gönderilmesi veya bu muayeneyi gerçekleştiren kişiye üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilmesini"* öngörmektedir. Bu düzenleme, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşadığı şüphesiyle kadınların deneyimlerinin saptanması amacıyla yapılacak herhangi bir muayeneyi kapsamaktadır. Bu muayene ister doktor ister doktor olmayan bir kişi tarafından yapılsın, insan onuruna aykırı bir davranış olarak kabul edilmektedir ve bu nedenle suç olarak tanımlanmıştır (Sancar, 2013: 127; Fırat, 2021, ss. 1-3).

765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda yer almayan bu suç, daha önce okul müdürleri, yeni evli eşler veya ebeveynler gibi kişilerin talebi üzerine gerçekleştirilen bekaret testlerinin önlenmesi adına önemli bir hukuki ilerleme olarak görülmektedir. Bu düzenleme, bireylerin cinsel özgürlüğü ve vücut dokunulmazlığına saygı gösterilmesini sağlamayı hedeflemektedir (Tezcan, Erdem ve Önok, 2021, ss. 14-17; Aygün, 2016, s. 377).

5. TÜRKİYE’DE KADINA KARŞI ŞİDDET

Kadınların sosyal ve ailevi yaşamda eşitlik talepleri, yüzyıllar boyu süregelen bir mücadele olmuştur. Günümüz modern döneminde, kadına yönelik şiddet önemli sosyal sorunlardan biri olarak ele alınmakta ve insan hakları ihlalleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Şiddetin tarihsel kökenleri, insanlık tarihine derinlemesine kök salmaktadır. Yapılan arkeolojik araştırmalar, kadınlara uygulanan fiziksel şiddetin izlerini yaklaşık 3000 yıl öncesine dayandırmaktadır. Bu araştırmalarda, erkek mumyaların iskeletlerinde %9-20 arasında kırık tespit edilirken, kadın mumyalarında bu oranın %30-50 arasında olduğu gözlemlenmiştir. Antik Roma döneminde, erkeklerin eşlerini belirli durumlarda boşama ve hatta öldürme hakları olduğu kaydedilmiştir. Ortaçağ döneminde de kadına yönelik şiddet, yaygın bir olgu olarak kabul edilmiş, kadınların şiddet mağduru olmalarının önüne geçilememiştir. 19. yüzyılda kadına karşı şiddete yönelik yasal ve tıbbi müdahaleler başlamıştır. Kadına yönelik şiddeti suç olarak tanıyan ilk yasal düzenleme, 1883 yılında Maryland’de yapılmıştır. Türkiye’deki gelişmeler ise daha sonraki dönemlerde başlamıştır. 1980’lerin ortalarından itibaren Türkiye’de kadına yönelik şiddet sorununa karşı ilk ciddi tepki, 17 Mayıs 1987’de gerçekleştirilen “Dayağa Hayır” yürüyüşü ile verilmiştir. Bu yürüyüşün ardından, Türkiye’deki kadın hareketleri güç kazanmıştır. Birleşmiş Milletler’in düzenlediği “4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu”nda, kadına yönelik şiddet hem kamusal hem de özel alanda gerçekleşebilen ve kadının fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar görmesi veya acı çekmesi ihtimalini içeren, cinsiyet temelli şiddetin her türlü olarak tanımlanmıştır (Aslanova, 2014, ss. 48-49; Bozkurt Şener, 2020, ss. 99; Emiroğlu Bayır, 2022, s. 205; Gönenç, 2006, s. 63).

Sen ve Bolsoy’un (2017, s. 2) belirttiği gibi, Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadelede hükümet düzeyinde önlemler alınmış ve ciddi adımlar atılmıştır. Uluslararası düzeyde yaşanan gelişmeler, bu alandaki çalışmalara hız kazandırmıştır. Türkiye’nin katıldığı uluslararası anlaşmalar çerçevesinde, Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu’nda kadına yönelik ayrımcılık ve şiddeti meşrulaştıran hükümler kaldırılmış, bunun yerine cinsiyet eşitliğini destekleyen düzenlemeler yapılmıştır. 20 Mart 2012 tarihinde, "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair

Kanun" yasalaşmış ve bu sayede kadına yönelik aile içi şiddet, suç olarak tanımlanmaya başlamıştır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddet, toplumda hala yaygın bir sorun olarak varlığını korumaktadır. Bu konuda detaylı ve veri tabanlı araştırmalar nispeten yeni olup, ilk geniş kapsamlı çalışma 2008 yılında Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir. Ardından, bu çalışmanın izini süren bir araştırma 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yürütülmüştür. Bu araştırmanın bulgularına göre, Türkiye'deki kadınların %38'i hayatları boyunca eşleri ya da bir erkek partner tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Evlilik içerisindeki kadınların %44'ü eşleri tarafından duygusal şiddete maruz kaldıklarını bildirmiştir. Ev dışı şiddete ek olarak, her on kadından üçü en az bir kez ısrarlı takip edildiğini belirtmiştir. Ayrıca, kadınların üçte biri hayatlarının bir döneminde eğitimlerinin engellendiğini, her on kadından biri ise on beş yaşından sonra çalışmalarının engellendiğini ifade etmiştir (Yüksel Kaptanoğlu, Çavlin ve Akadlı Ergöçmen, 2015, ss. 325-327; Kaymaz, 2010, s. 334).

Sen ve Bolsoy'un (2017, s. 2) çalışmasında bu konuda yapılan araştırmaları şöyle özetlemektedir:

- Dindas ve Ege (2009, s. 5) tarafından yapılan çalışma, kadınların %29'unun sözel, %25,9'unun duygusal, %14'ünün fiziksel, %11,4'ünün ekonomik ve %8'inin cinsel şiddete maruz kaldığını göstermiştir.
- Güler ve arkadaşlarının (2005, s. 51) çalışması, kadınların %40,7'sinin şiddete uğradığını ortaya koymuştur.
- Altınay ve Arat (2009, ss. 1-4) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, 1800 evli kadının %35'inin yaşamları boyunca en az bir kez fiziksel şiddete uğradığı belirlenmiştir.
- Yaman Efe ve Ayaz (2010, s. 23) ise katılımcı kadınların tamamının aile içi şiddete (herhangi bir türde) maruz kaldığını, %54,6'sının düşük, %38,4'ünün orta ve %7'sinin yüksek düzeyde şiddet mağduru olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırma sonuçları, Türkiye ve dünya genelinde kadına yönelik şiddetin yaygınlığının yüksek olduğunu göstermektedir.

5.1. Türkiye’de Kadın Haklarının Tarihsel Gelişim Süreci

Türkiye’de kadın hakları alanında yaşanan ilerlemeler, anayasal, yasal ve kurumsal düzeyde gerçekleştirilen düzenlemelerle, özellikle uluslararası hukukun etkisi altında ve dışsal dinamiklerin yönlendirmesiyle sağlanmıştır. Bu evrim, Cumhuriyet’in kuruluşundan günümüze kadar uzanan ve devam eden bir süreç olarak ele alınabilir. Bu süreç, Türkiye’nin kadın hakları konusunda yaşadığı dönüşümü ve bu alandaki ilerlemeleri kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır (Ülger, 2017, ss. 24-27).

Osmanlı İmparatorluğu’nda eşitlik ilkesi, ilk kez 3 Kasım 1839 tarihinde ilan edilen Gülhane Hatt-ı Hümayunu ya da Tanzimat Fermanı ile dile getirilmiştir. Bu belgede vurgulanan eşitlik, cinsiyet temelli değil, dini farklılıklar arasındaki eşitlik üzerine odaklanmıştır. Tanzimat Fermanı ile herkesin dini inancı ne olursa olsun eşit olduğu ifade edilmiştir ve bu durum, sosyal statü ayrımı gözetmeksizin herkes için geçerli olmuştur. Kadınlar açısından, bu dönemde cinsiyet temelli ayrımcılık konusunda herhangi bir düzenlemede bulunulmamış, kadınların medeni hakları şer’i hukukun etki alanında kalmıştır. Bu durum, o dönemde toplumsal cinsiyet ayrımına yönelik farkındalığın henüz gelişmediğini göstermektedir. Ancak Tanzimat’la başlayan batılılaşma süreci kadınların lehine bazı gelişmelere zemin hazırlamıştır. Örneğin, cariyelik ve köleliğin yasaklanması, kız öğrencilerin öğretmen okullarına kabulü ve Arazi Kanunu ile kız çocuklarının miras haklarının düzenlenmesi gibi adımlar atılmıştır (Altınbaş, 1989, ss. 455-457; Parlatır, 2018, s. 417).

Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk resmi Anayasası olarak kabul edilen 1876 tarihli Kanuni-Esasi, temel hak ve özgürlükleri yazılı bir biçimde belgelemiştir. Bu Anayasa ile Birinci Meşrutiyet Dönemi başlamış, ardından 1908’de İkinci Meşrutiyet Dönemi’ne geçilmiştir. İkinci Meşrutiyet sürecinde, kadın haklarına odaklanan çeşitli derneklerin kuruluşu gerçekleşmiştir. Bu dernekler arasında Cemiyet-i İmdadiye (1908), Teal-i Nisvan (1909), Donanma Cemiyeti Hanımlar Şubesi (1912) ve Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan (1913) gibi örnekler bulunmaktadır. Ayrıca, 1917 yılında yayımlanan Aile Nizamnamesi ile tek eşlilik resmi olarak benimsenmiştir (Altınbaş, 1989, ss. 458).

Kanuni-Esasi’nin yürürlüğe girmesi ile insan haklarına verilen önem artmış ve İkinci Meşrutiyet döneminde kurulan kadın dernekleriyle kadın hakları bilincinin temelleri atılmıştır. 20 Ocak 1921 tarihinde 85 sayılı Teşkilat-i Esasiye Kanunu yürürlüğe

girmiş, ancak bu Anayasa, olağanüstü koşullar altında hazırlandığı için insan haklarına dair herhangi bir madde içermemektedir. Bu nedenle, 1921 tarihli Anayasa'da kadın haklarına ilişkin özel bir düzenleme de yer almamaktadır. Genel olarak, kadın haklarının temeli insan haklarına dayanmaktadır. İnsan haklarının yer almadığı yasal düzenlemelerde, kadın haklarına ilişkin spesifik hükümlerin bulunması beklenmez. Bu durum, kadın haklarının geniş çapta tanınması ve korunması için insan haklarının temel alınmasının gerekliliğini vurgular (Tekçe, 2019, s. 90).

Osmanlı İmparatorluğu'nun İkinci Meşrutiyet döneminin ardından yıkılışını takiben, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla siyasi ve toplumsal yapılarda önemli dönüşümler yaşanmıştır. 20 Nisan 1924 tarihinde ilan edilen Teşkilat-i Esasiye Kanunu, Türk demokrasisinin ve politik yaşamının gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur. 1924 Anayasası, 69. maddesinde her türlü ayrıcalığın kaldırıldığını, 87. maddesinde ise kadın ve erkek tüm Türk vatandaşlarının ilköğretimden geçme yükümlülüğü olduğunu belirtmiştir. Bu Anayasa, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli bir adım olmasına rağmen, pratikte bu eşitliğin tam anlamıyla uygulanması hemen mümkün olmamıştır. Ancak, Anayasa'nın bu hükümleri, kadın-erkek eşitliğinin toplumda daha sık tartışılmasına ve bu konuda bir zemin hazırlanmasına yardımcı olmuştur. 1924 Anayasası, kadın hakları açısından eksiklikler içermesine rağmen, cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmada önemli bir rol oynamıştır (Kuyaksil, 2014, s. 346).

1924 Anayasası, insan hakları ve eşitlik ilkelerine verdiği önemle, kadın-erkek eşitliğinin toplumda daha yaygın bir şekilde konuşulmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemde şer'i hukuk hükümleri hala geçerliliğini korumaktaydı. Kadın haklarının Anayasa düzeyinde somut bir şekilde yansımaları, 1961 Anayasası ile gerçekleşmiştir. 1961 Anayasası, 12. maddesiyle herkesin dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin eşit olduğunu, 35. maddesiyle ise devletin aile, anne ve çocuk koruması için gerekli tüm önlemleri alması gerektiğini vurgulamıştır. 1982 Anayasası ise Cumhuriyetin temel niteliklerini belirleyen 2. maddesinde Türkiye'nin insan haklarına saygılı bir devlet olduğunu belirtmiş ve bu sayede insan onurunun evrenselliğine vurgu yapmıştır (Kaypak ve Kahraman, 2016, s. 311).

1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu'nun kabulüyle, tek eşlilik, evlilikte yaş sınırı, kadının evlenme rızası, boşanma hakkı, mahkemede tanıklık yapma hakkı, dini nikâh yerine resmi nikâh ve velayet hakkı gibi kadın hakları Türk hukuk sistemine dahil edilmiştir. 1934 yılında bu haklara ek olarak kadınlara seçme ve seçilme hakkı da tanınmıştır (Kaypak ve Kahraman, 2016, s. 311; Tekçe, 2019, s. 91).

Beş Yıllık Kalkınma Planları doğrultusunda, Başbakanlık bünyesinde Kadının Statüsü ve Sorunlarına yönelik bir Genel Müdürlük kurulmuştur. Ayrıca, Kadın ve Aileden Sorumlu bir Devlet Bakanlığı pozisyonu oluşturulmuştur. Üniversitelerde kadın hakları ve sorunlarına odaklanan Anabilim Dalları kurularak, bu alanda lisansüstü eğitim programları başlatılmıştır. Türkiye'de kadınlar, siyasi alanda başbakan, bakan, kaymakam ve vali gibi üst düzey görevlerde yer alarak devletin karar alma süreçlerine dahil olmuşlardır. Ayrıca, kadına yönelik şiddet istatistikleri yayınlanmaya başlanmış ve Kadın Sığınma Evleri açılmıştır. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi'nin kurulması ve okuryazarlık kampanyaları, kadınların eğitimine yönelik önemli adımlardır (Kaypak ve Kahraman, 2016, s. 308; Centel, 2013, s. 42).

2005 yılında yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu, kadına karşı ayrımcılığı içeren hükümleri kaldırmış ve kadınların cinsel haklarına yönelik suçlar, cinsel şiddet ve kişisel suçlar kapsamında değerlendirilmiştir. Bu yasal düzenlemeler, kadınların cinsel özgürlüklerinin tanınmasında ve birey olarak konumlanmalarında önemli bir rol oynamıştır (Kahraman, 2015, ss. 2-3). Ceza Kanunu'nda iş yerinde cinsel tacize hapis cezası getirilmiş, evlilik içi tecavüz suç olarak kabul edilmiş ve tecavüz edenin mağdur ile evlendirilmesi durumunda cezanın ertelenmesi uygulamasına son verilmiştir. Bu düzenlemeler, kadın haklarının gelişiminde önemli adımlar olmasına rağmen, daha fazla gelişmeye ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve bu Kanunun 2007'de değiştirilmesi, 2008'de uygulama yönetmeliğinin yürürlüğe girmesi ve 2012'de 6284 sayılı daha kapsamlı Kanunun kabulü, aile içi şiddetle mücadelede önemli gelişmelerdir. İstanbul Sözleşmesi ve Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu (GREVIO) çalışmaları ile AİHM'nin kadına karşı şiddete ilişkin kararları, ulusal düzenlemelerin gelişimine ivme kazandırmış ve yol göstermiştir. Şiddetle mücadele ve önleme, kadın haklarının ilerlemesi açısından kritik öneme sahiptir. Türkiye'deki kadın hakları gelişiminin tarihsel sürecinde, GREVIO'nun 15.10.2018 tarihli ilk Türkiye Raporu ve AİHM'nin

ilgili kararları da dikkate alınmalıdır (Tekçe, 2019, ss. 93-94; Seçgin, Arslan ve Selçuk, 2022, s. 35).

5.2. Anayasa Mahkemesi Tarafından Kadına Karşı Şiddete İlişkin Verilen Bazı Kararlar

Mahkemelerin, eşitlik ilkesinin somut olaylara uygulanmasında kritik bir rolü vardır. Hem normların yorumlanması hem de hukuki boşlukların doldurulması açısından mahkemeler, hukuk sistemi içinde merkezi bir öneme sahiptir. Özellikle Anayasa'nın 10. maddesi bağlamında, Anayasa Mahkemesi'nin eşitlik ilkesini nasıl yorumladığı son derece belirleyicidir. Bu açıdan, Anayasa Mahkemesi'nin ele aldığı eşitlik ilkesiyle ilgili dava yoğunluğu, Dworkin'in teorisindeki 'zor davalar' kategorisine girmektedir. Mahkemeye intikal eden bu davalar genellikle aile hukuku, ceza hukuku ve iş hukuku alanlarında yoğunlaşmaktadır. Bu davalarda ele alınan temel sorun, kadınlar açısından farklı bir hukuki düzenlemenin objektif ve haklı bir gerekçeye dayanıp dayanmadığı veya pozitif ayrımcılık olup olmadığıdır. Daha önce belirtildiği gibi, mahkemenin haklı neden kriteri açısından objektif ölçütler geliştirip geliştirmediğini kesin bir şekilde ifade etmek zordur (Öden, 2003, ss. 40-45; Acaray, 2018, ss. 28-30; Havutcu, ve Kalkancı, 2020, s. 135).

Anayasa Mahkemesi'nin kadınlarla ilgili kararlarına yönelik eleştirilerden biri, mahkemenin bu tür davaları ele alırken kadını bağımsız bir birey olarak değil, genellikle ailenin bir unsuru, korunmaya muhtaç zayıf bir varlık ya da modernleşme sürecinde bir araç olarak görmesi sorunsalıdır (Elver, 2005, s. 283). Diğer bir deyişle, mahkeme çoğu kez kadınları ele alırken, onların eşit yurttaşlar olarak değil, korunması gereken ve aile içerisindeki sosyal rolleri ön plana çıkarılan kişiler olarak işlemektedir. Bu perspektif, mahkemenin eşitlik açısından, belirli toplumsal değerlere subjektif bir önem atfetmesine ve bunları haklı neden olarak kabul etmesine neden olmaktadır (Elver, 2005, s. 283; Budak, 2022, s. 140).

Anayasa Mahkemesi'nin kadın ve erkek eşitliğine ilişkin kararları şu şekilde sıralanabilir: (a) Çalışma hayatına katılma ve evli bir kadının çalışmak için eşinden izin alma zorunluluğu, (b) aile içi eşitlikle ilişkili olarak, evli bir kadının kendi soyadını kullanamamasına dair iki ayrı karar, (c) çalışma hayatı ve aile içi eşitliğin kesiştiği bir konu olarak, evlendikten sonra işten ayrılan kadına kıdem tazminatı ödenmesiyle ilgili davalardır. Bu kararların verildiği tarihler incelendiğinde, 1990

yılında alınan, kadının çalışmak için eşinden izin alma zorunluluğunu kaldıran karar, eşitlikçi bir adım olarak nitelendirilebilir. İlk soyadı kararı 1998'de, ikinci soyadı kararı ise 2011'de verilmiştir. Evlenme nedeniyle işten ayrılmaya ilişkin ret kararı ise 2008 yılında alınmıştır. Bu çalışma, mahkemenin yaklaşımını kronolojik olarak analiz etmekten ziyade, benzer konulardaki yaklaşımlarda tarihsel paralelliklerin olup olmadığını incelemeye odaklanmaktadır (Sever, 2020, ss. 10-13; Doğanay, 2015, s. 46).

5.3. Kadın Haklarına İlişkin Kurum ve Kuruluşlar

5.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Türkiye’de Kadın” isimli çalışmada kadın haklarına ilişkin Bakanlık tarafından yapılan çalışmaları özetlemek gerekirse kısaca şunlar söylenebilir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022):

- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşviki, kadınların toplumun her katmanında etkin, üretken ve güçlü bir pozisyonda yer almalarının desteklenmesi ve hak, imkân ve fırsatların cinsiyet ayrımı gözetmeksizin sunulması amacıyla tasarlanan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bir ana hizmet birimi olarak 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden yapılandırılmıştır. Bu birim, kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi ve cinsiyet temelli eşitliğin sağlanması yönünde stratejik politikalar geliştirmekle görevlendirilmiştir.

- Cinsiyet eşitliğinin temini, kadınların yetkinliklerinin artırılması ve onların haklar ile imkanlardan adil bir biçimde faydalanmalarını teşvik etmek, aynı zamanda kadına yönelik şiddetin önlenmesi çabaları kapsamında ilgili aktörler tarafından çeşitli inisiyatifler alınmaktadır. Bu girişimlerin koordine edilerek etkin bir şekilde uygulanması amacıyla, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından periyodik eylem planları oluşturulmaktadır. Bu planlar, ilgili çalışmaların belirlenen program dahilinde ve iş birliği içerisinde yürütülmesini amaçlamaktadır.

- 2021-2025 zaman dilimini kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı, Şiddete Karşı Mutlak Hoşgörüsüzlük İlkesini ve Kadına Yönelik

Tüm Şiddet Biçimlerinin Engellenmesi hedefini öngörmekte ve bu dönem için şiddetle mücadele stratejisinin rotasını çizmek amacıyla beş temel amaç, yirmi sekiz strateji ve iki yüz yirmi yedi ayrı faaliyet tanımlamıştır. Bu Eylem Planının verimli bir şekilde uygulanmasını teminen, koordinasyon ve takip süreçleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

- 2008 yılında yürürlüğe giren 4320 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmelik ile ilgili olarak, pratikte karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek amacıyla, anılan kanunun acilen gözden geçirilmesi ve yeniden değerlendirilmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın öncülüğünde; sivil toplum örgütü temsilcileri, Ankara Adliyesi'nde aile içi şiddetle mücadele eden Cumhuriyet savcıları, Aile Mahkemesi yargıçları ve 16 büyükşehir belediyesinin baro başkanları katılımıyla gerçekleştirilen toplantılar sonucunda, ayrıca ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinden alınan yazılı görüşler doğrultusunda "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" tasarlanmış ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yasalашmıştır.

- Başbakanlık tarafından yayınlanan genelgede belirtilen tedbirlerin izlenmesi ve güncel gelişmelerin analizi amacıyla, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün liderliğinde, kamu sektörü kurumları, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla 'Kadına Yönelik Şiddeti İzleme Komitesi' kurulmuştur. Her yıl düzenli olarak toplanan bu Komite, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın koordinasyonu altında, kadına yönelik şiddetle ilgili faaliyetlerin ve gelişmelerin değerlendirilmesini gerçekleştirmekte ve bu alandaki önerileri sunmaktadır. Komitenin on beşinci toplantısı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanının başkanlığında, Adalet ve İçişleri Bakanlarının katılımlarıyla 25 Kasım 2021 tarihinde Ankara'da yapılmıştır.

- 6284 Sayılı Kanun kapsamında alınan koruma kararlarının UYAP (Ulusal Yargı Ağı Projesi) sistemi üzerinden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında entegre edilmesi süreci başarıyla tamamlanmıştır. Bu entegrasyon, "6284 Karar Takip Sistemi" adı verilen yeni bir mekanizmanın oluşturulmasıyla sonuçlanmıştır. Bu sistem, kararların takip edilmesi ve izlenmesinin verimliliğini artıracak şekilde tasarlanmıştır ve Bakanlığımıza bağlı 81 İl Müdürlüğü ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) tarafından kullanıma sunulmuştur.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türkiye'de cinsiyetler arası fırsat eşitliğinin güçlendirilmesine ve kadına yönelik şiddetle mücadelenin desteklenmesine yönelik olarak, ilgili paydaşları bilgilendirmek ve toplumun çeşitli kesimlerinin bilinç ve hassasiyet düzeylerini yükseltmek amacıyla çeşitli formatlarda eğitsel faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu eğitimlerin sürekliliğinin ve etkinliğinin artırılması amacıyla, ilgili kamu ve özel sektör kuruluşları ile iş birlikleri kurulmuştur. Bu bağlamda, Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı ile Bakanlık arasında iş birliği protokolleri imzalanmıştır. Bu protokoller dahilinde, 2006 yılından itibaren Aile Mahkemeleri yargıçları, Cumhuriyet savcıları, yerel yönetim temsilcileri, kamu sektörü çalışanları, medya profesyonelleri ve üniversite öğrencilerine yönelik seminerler düzenlenmiştir.

- Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara Barosu ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğü arasında, 'Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerinin 6284 Sayılı Kanun kapsamında Hukuk Kliniği uygulamalarına katılımı' konusunda bir iş birliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol çerçevesinde, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri, Ankara'daki kurumsal hizmet birimlerimizde şiddet mağdurlarına hukuki danışmanlık hizmeti sunmuşlardır.

- Aile içi şiddete maruz kalan kadınlara yönelik sunulan destek hizmetleri ve kurumsal yapıların varlığı, mücadelede kritik bir rol oynamaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin yürütülmesinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı başta olmak üzere diğer ilgili bakanlıklar, belediyeler, baro birlikleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli kurumsal hizmetler sunulmaktadır.

5.3.2. Sivil toplum kuruluşları

Son dönemlerde, ulus-devletin bazı yetkilerinin yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları gibi alt-ulusal yapılar ile Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi uluslararası kurumlar arasında paylaştırılması daha belirgin bir hal almıştır. Bu süreçte, sivil toplum kuruluşları, devletin yükümlülüklerinin hafifletilmesine yönelik bir araç olarak dikkat çekmektedir (Çağlar, Kendirli ve Çağırın, 2005, s. 347).

Kadın odaklı sivil toplum kuruluşları, kadınların toplumsal yaşamın her alanında güçlenmelerine, onların karşılaştıkları sorunların çözülmesine ve cinsiyetlerinden kaynaklanan zorlukların önlenmesine yönelik etkin bir rol üstlenmektedirler (Yatkın, 2013, s. 164; Şahin ve Öztürk, 2011, s. 3).

Türkiye hakkında 15 Ekim 2018 tarihinde yayımlanan GREVIO değerlendirme raporu için danışma sürecine dahil olan sivil toplum kuruluşları aşağıda belirtilmiştir (Tekçe, 2019, ss. 104-105):

GREVIO değerlendirme raporuna göre STK'ları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Bağımsız İletişim Ağı (BİANET), Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Gökkuşluğu İstanbul Kadın Kuruluşları Platformu (GİKAP) İnsan Hakları Derneği, İstanbul Sözleşmesi İzleme Platformu, Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER), Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Kadın Sağlıkçılar Eğitim ve Dayanışma Vakfı, Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), KAMER Vakfı, 13. Kaos Gay ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği, Mor Çatı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği, Türk Tabipleri Birliği: Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) (Tekçe 2019).

5.4. Şiddeti Önleme ve Mağdurlarını Korumaya Yönelik Bazı Uygulamalar

5.4.1. Kadın Konukevleri

Kadın konukevleri, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü taciz veya şiddet mağduru kadınlara geçici süreyle barınak sağlayan, onların şiddetten korunmalarını, psiko-sosyal ve ekonomik zorluklarının üstesinden gelmelerini, güçlenmelerini ve varsa çocuklarının da ihtiyaçlarının karşılanmasını hedefleyen yatılı sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanabilir. İlk devlet destekli kadın sığınma evleri, önceki adıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu altında, 1990 yılında İzmir ve Ankara'da faaliyete başlamıştır. 633 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca, bu tesisler Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün denetimine girmiştir. Günümüzde, Bakanlığımızın denetiminde 112, yerel yönetimlere bağlı 33, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına bağlı 3 ve bir sivil toplum kuruluşuna ait toplamda 149 kadın sığınma evi, 3.624 kişilik bir kapasite ile hizmet vermektedir. Bu tesislerde kalan kadınlar ve çocuklar, konaklama, mesleki değerlendirme, sorun çözümü ve çeşitli

destek hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Sunulan hizmetler arasında güvenlik, danışmanlık, psikolojik destek, hukuki yardım, tıbbi destek, eğitim desteği, maddi yardım, çocuk bakımı ve eğitimi, mesleki eğitim kursları, grup çalışmaları, sosyal, sanatsal ve sportif etkinlikler bulunmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022, ss. 80-81).

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri bünyesinde veya Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerinde, şiddet mağduru kadınların başvurularının ilk değerlendirildiği, psiko-sosyal ve ekonomik analizlerinin yapıldığı ve geçici olarak en fazla iki hafta süreyle barınmalarına olanak tanıyan 'İlk Kabul Birimleri' mevcuttur. Eğer bir ilde kadın konukevi bulunmuyorsa, kapasitesi yetersizse veya kadının özel durumu doğrudan bir konukevine yerleşmeyi uygun kılmıyorsa, söz konusu kadın bu birimlere kabul edilir. Profesyonel meslek elemanlarının yaptığı ilk gözlem ve değerlendirmeler sonucunda, en uygun sosyal hizmet modeli ve yapılacak işlemler belirlenerek, gerekli durumlarda kadının ihtiyaçlarına uygun bir kadın konukevinde hizmet almasına yönlendirme yapılır (Yavuz, 2018, s. 60).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın 2016-2022 yılları arasında kadın konukevlerinden hizmet alan kişilere ait ayrıntıları şöyledir (2022):

Kadın konukevlerinden yararlanan kişi sayısını (2016-2022) şu şekilde sıralamak mümkündür: 2016 yılında 29.612 kadın ve beraberindeki 17.956 çocuk toplam 47.568 kişi hizmet almıştır. 2017 yılında 33.413 kadın ve beraberindeki 23.575 çocuk toplam 56.988 kişi hizmet almıştır. 2018 yılında 36.767 kadın ve beraberindeki 26.769 çocuk toplam 63.536 kişi hizmet almıştır. 2019 yılında 42.843 kadın ve beraberindeki 30.158 çocuk toplam 73.001 kişi hizmet almıştır. 2020 yılında 35.331 kadın ve beraberindeki 20.551 çocuk toplam 55.882 kişi hizmet almıştır. 2021 yılında 61.167 kadın ve beraberindeki 26.428 çocuk toplam 87.595 kişi hizmet almıştır. 2022 yılında 48.018 kadın ve beraberindeki 32.892 çocuk toplam 80.910 kişi hizmet almıştır. Kaynak: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022; 2023.

5.4.2. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 14. maddesi, şiddetin önlenmesi ve izlenmesine yönelik olarak Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulmasını öngörmektedir. ŞÖNİM'lerin kuruluşu ve işleyişine

ilişkin ayrıntılı düzenlemeler hem anılan kanunda hem de 17 Mart 2016 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ŞÖNİM Hakkında Yönetmelikte yer almaktadır. Söz konusu yönetmelik, kadınlara yönelik mevcut veya potansiyel şiddet vakaları hakkında kapsamlı düzenlemeler içermekte olup, bu alanın düzenlenmesinde önemli bir yasal kaynak teşkil etmektedir (Reçber, 2018, s. 369; Can, 2021, s. 74).

Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı (ÇSHAB), Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri'ne (ŞÖNİM) uzmanlaşmış personel atamaktadır. ŞÖNİM'de görevlendirilen uzman personelin kadın olmasına özel bir dikkat gösterilmektedir. ŞÖNİM'in temel prensibi, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde koruyucu ve önleyici nitelikte destek ve izleme hizmetlerinin sağlanmasıdır (Kumcağız ve diğ., 2018, s. 401).

Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), sürekli faaliyet gösteren kurumlar olarak işlev görmektedir. ŞÖNİM'ler, şiddet mağduru bireylerin kolayca erişebilecekleri il merkezlerinde, belirlenen koşullar altında, bağımsız yapılar veya mevcut hizmet binaları bünyesinde, Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı (ÇSHAB) onayı ile kurulmaktadır. ŞÖNİM'lerin fiziksel özellikleri ve altyapı şartları, 'ŞÖNİM Hakkında Yönetmelik'in 5. ve 6. maddelerinde detaylı bir şekilde belirlenmiştir. Bir ŞÖNİM'in açılabilmesi için gerekli şartların mevcut olduğunu belirten rapor, ÇSHAB İl Müdürlüğü tarafından hazırlanmakta, iki nüsha halinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne sunulmakta ve uygun görüldüğü takdirde ÇSHAB izni ile kurulmaktadır. ŞÖNİM'lerin nakil ve kapanış işlemleri de benzer şekilde ÇSHAB'nin onayı ile gerçekleştirilmektedir (Yavuz, 2018, ss. 59-60; Yavuz ve Çakıcı, 2021, s. 36).

5.4.3. Kadına Şiddete Sıfır Tolerans Kampanyası

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, kadına yönelik şiddet konusunda toplumsal bilinç oluşturmak amacıyla özel bir 'banner' tasarlamıştır. Bu 'banner'da, siyah bir el izi ile birlikte 'Kadına Şiddete Sıfır Tolerans' ifadesi yer almaktadır. Bakanlık, bu prensip doğrultusunda çalışmalarını yürütmektedir (Tekçe, 2019, s. 121).

Kadına yönelik şiddete karşı sıfır tolerans ilkesi, iş dünyasını da harekete geçirmiş ve bu çerçevede, Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu öncülüğünde, TÜSİAD, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Sabancı Vakfı'nın desteğiyle şirketlerdeki

kadın çalışanlara yönelik şiddetle mücadele konusunda eğitimler düzenlenmiştir. Bu eğitimler, toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddetin çeşitleri, yasal çerçeve ve mağdurlarla iletişim teknikleri gibi konuları kapsamıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013, s. 2).

Kadına karşı şiddete tolerans göstermeme anlayışı, politika ve projelerin yanı sıra diğer çalışmalarda da kendini göstermekte, toplumun tüm kesimlerine şiddete karşı toleranssız olma bilinci kazandırmada etkili bir yöntem olmaktadır. Bu yaklaşım, iş dünyasında da yer bulmuş ve şirketlerin kurumsal politikalarında kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik stratejilerin entegrasyonunu gereklilik haline getirmiştir (Ekici ve Acar, 2021, ss. 278-279).

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusu hem sosyal hem de hukuki açıdan oldukça önemli ve çok yönlü bir meseledir. Bu konuda dikkate alınması gereken hususlar birkaç ana başlık altında şöyle sıralanabilir:

- *Hukuki Çerçeve:* Türkiye, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli adımlar atmıştır. Özellikle "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" bu alandaki en önemli yasal düzenlemelerden biridir. Bu kanun, şiddet mağduru kadınlara hukuki koruma sağlamak ve şiddeti önlemek için çeşitli tedbirler içerir. Ayrıca Türkiye, "İstanbul Sözleşmesi" olarak bilinen "Kadına Karşı Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi"ni imzalamış ve onaylamıştır, ancak 2021'de bu sözleşmeden çekilme kararı almıştır.

- *Kurumsal Yapılanma:* Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yer alan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Bu kurum, eğitim programları, farkındalık kampanyaları ve politika geliştirme gibi faaliyetler yürütmektedir.

- *Eğitim ve Farkındalık:* Kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal farkındalığın artırılması ve eğitim programları önemli yer tutmaktadır. Toplumun her kesimine yönelik bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir.

- *Sosyal Hizmetler:* Kadın konukevleri, şiddet mağduru kadınlar ve çocuklarına barınma, psikolojik destek, hukuki yardım ve mesleki eğitim gibi hizmetler sunmaktadır.

- *Toplumsal ve Kültürel Normlar:* Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde toplumsal ve kültürel normların değişimi de önemlidir. Toplumdaki cinsiyet eşitliği algısının güçlendirilmesi ve şiddeti meşrulaştıran tutumların değiştirilmesi gerekmektedir.

- *İstatistikler ve Araştırmalar:* Türkiye'de kadına yönelik şiddetin boyutları, çeşitli araştırmalar ve istatistiklerle belgelenmektedir. Bu veriler, politika yapımcıların ve ilgili kurumların etkili müdahale stratejileri geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

- *Uluslararası İş Birlikleri ve STK'lar:* Sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kurumlar ile iş birlikleri, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir rol

oyunmaktadır. Bu kuruluşlar, çeşitli projeler ve kampanyalar aracılığıyla konuya dikkat çekmekte ve çözüm yolları sunmaktadır.

Özetlemek gerekirse; kadına yönelik şiddetle mücadele, yalnızca hukuki ve kurumsal önlemlerle sınırlı kalmayıp, toplumun her kesiminde farkındalık ve duyarlılığın artırılmasını gerektiren çok boyutlu bir süreçtir.

Kadına yönelik uygulanan şiddetin Türkiye için önemli bir sosyal sorun olduğu gerçeğinden hareketle bu kapsamda şu önerilerde bulunulabilir:

- *Kadına yönelik şiddetin çok boyutluluğu:* Kadına yönelik şiddet, yaygın kanının aksine, yalnızca fiziksel değil, psikolojik, cinsel, ekonomik ve sosyal boyutları da içermektedir. Bu nedenle, şiddetle mücadelede bu çok yönlülüğün farkında olunması ve tüm şiddet türlerine karşı bütüncül mücadele stratejilerinin geliştirilmesi önemlidir.

- *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet:* Kadına yönelik şiddet, cinsiyet temelli iş bölümü, sosyo-ekonomik statü, ataerkil kültürel normlar, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi faktörlerle beslenen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucudur. Bu mücadelenin başlangıç noktası, toplumsal cinsiyet eşitsizliği algılarının değiştirilmesi ve farkındalığın artırılması olmalıdır.

- *Demografik faktörlerin etkisi:* Kadınların yaş, eğitim düzeyi, refah seviyesi ve yerleşim yeri gibi demografik özellikleri, şiddet deneyimlerini etkilemektedir. Bölgesel eğitim ve gelir eşitsizliklerinin şiddet yoğunluğu üzerindeki etkilerinin analizi bu bağlamda önem taşımaktadır.

- *Etkin koruma ve destek mekanizmaları:* Artan şiddet vakaları, kadınların daha etkin korunmasını gerektirmektedir. Bu amaçla, sistemdeki açıkların tespiti ve hizmet yapısının güçlendirilmesi, sığınma evlerinin sayısının ve olanaklarının artırılması ve personelin eğitimi büyük önem arz etmektedir.

- *Eğitim ve istihdam politikaları:* Kadınların korunmasına yönelik politikaların yanı sıra, eğitim ve istihdam politikalarının gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanması hedefiyle gerçekleştirilmelidir.

- *Yalnızlık ve şiddetin kabullenilmesi:* Türkiye'de şiddete uğrayan kadınlar genellikle yalnızdır ve yaşadıkları şiddeti sınırlı sayıda kişiye anlatabilmektedir.

Şiddetin kabullenilmesi ve normalleştirilmesinin nedenlerinin anlaşılması bu noktada kritik öneme sahiptir.

- *İletişim ve dayanışma*: Kadınlar arasındaki iletişim ve dayanışmanın güçlendirilmesi, etkili baskı gruplarının oluşturulmasında önemlidir. Bu gruplar, kadın sorunlarının çözümünde etkili olabilir. Bu nedenle hem diplomasi hem de sivil toplum kuruluşları düzeyinde kadın koordinasyonunun sağlanması gerekmektedir.

- *Kadınların bilgilendirilmesi ve destek mekanizmaları*: Kadınların şiddetle mücadelede izleyebilecekleri yollar konusunda bilgilendirilmeleri ve şiddet mağduru kadınlara gerekli tüm desteğin sağlanması gerekmektedir.

- *Toplumsal cinsiyet eşitliği ve uluslararası iş birlikleri*: Kadına yönelik şiddetin aşılması, toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının plan ve programlara entegre edilmesi ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde önlemlerin alınmasıyla mümkündür.

- *Şiddetin yapısal dinamikleri ve analizi*: Türkiye'de kadına yönelik şiddetin boyutları ve yapısal dinamikleri, ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelerle birlikte analiz edilmeli ve değerlendirilmelidir.

- *Sosyalleşme ve şiddet*: Aile içinde şiddete tanık olan çocuklar, bu durumdan farklı şekillerde etkilenmektedir. Şiddetle mücadele stratejileri, çocukların da rehabilitasyonunu içermelidir.

- *Aile içi şiddetin aşılması*: Kadına yönelik şiddetle mücadelede, sorunun yalnızca aile içi iletişimsizlik olarak ele alınması yetersizdir. Tüm kadınları koruma perspektifi ile yaklaşılmalıdır.

- *Veri kaynağı ve analizi*: Güvenilir ve yeterli veri kaynağına ulaşmanın zorluğu, sorunun sağlıklı analizine engel teşkil etmektedir. Kamu ve özel sektör kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının ortak bir veri havuzu oluşturması bu bağlamda önemlidir.

- *Kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon*: Şiddet mağduru kadınlara sürekli ve etkili destek, ilgili kurum ve kuruluşların sağlıklı iş birliği ve koordinasyonuna bağlıdır. Bu kapsamda, toplumsal cinsiyet duyarlılığının artırılmasına yönelik meslek içi eğitimler önemlidir.

KAYNAKÇA

- Abay, E., & Tuğlu, C. (2000). Şiddet ve Agresyonun Nörobiyolojisi. *Klinik Psikiyatri*, 3(1), 21-26.
- Acar, F. (2014) CEDAW'dan İstanbul Sözleşmesine: Kadınların İnsan Hakları ve Kadınlara Karşı Şiddete İlişkin Uluslararası Standartların Evrimi. Kaya, F., Özdemir, N. ve Uygur, G. (Edt.) İçinde *Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Acaray, D. (2018). Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Anayasa Yargısının Rolü ve Anayasa Mahkemesi Kararlarından Örnekler. Coşkun Taştan ve Aslıhan Küçükler Yıldız (Ed.). *Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Hukuk, Deneyimler ve Aktörler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). *Türkiye'de Kadın*. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). *Türkiye'de Kadın*. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Akadlı-Ergöçmen, B. ve Türkyılmaz, S. (2009). *Sonuçlara Genel Bakış: Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- Akbulut, B. ve Kareem, O. R. (2018). Türk Ceza Kanunu ve Irak Ceza Kanununda Çocuk Düşürme ve Düşürme Suçları, *Ceza Hukuku Dergisi*, 37(13), 11- 85.
- Akçaal, M. (2013). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi. *Mevlâna Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 193-219.
- Akgün, E. (2016). Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 157-182.
- Akkaya Şahin, G. (2010). Aile İçi Şiddet Kavramı ve Aile İçi Şiddetin Uluslararası ve Ulusal Hukuki Belgelerdeki Düzenlemesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. T.C. İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2010.

- Akkutay, A. İ. (2007). Uluslararası Antlaşmaların Türk İç Hukukundaki Konumu ve Etkileri. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 415-448.
- Aktaş, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak. *Journal of Faculty of Letters*, 30(1), 53-72.
- Altınay, A.G., and Arat, Y. (2009). *Violence Against Women in Turkey: A Nationwide Survey*. Monograph. İstanbul: Punto.
- Altınbaş, Z. (1989). Anayasalarımızda kadın hakları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 5(14), 455-466.
- Altınordu, F. (2012). *AİHS'e Göre Ayrımcılık Yasağı ve Türk Hukukundaki Gelişimi*. Ankara: Adalet yayınevi.
- Altıparmak, İ. B. (2015). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede ŞÖNİM'lerin Rolü: Ankara Örneği. *International Journal of Social Science*, 36(2), 449-464 (452).
- Altunok, H., Aydın, H., & Gedikkaya, F. G. (2015). Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Politikasında Çıktılar Üzerine Bir Değerlendirme. *Yasama Dergisi*, (30), 5-21.
- Arı, R., (2010). Eğitim Psikolojisi. 5. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.
- Arıkan, E. N. (2022). *Kadına karşı şiddetin bir görünümü olarak femisid* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gedik Üniversitesi.
- Arslan Öncü, G. (2012). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Olgusu ve Bununla Mücadele Araçları. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 32 (2), 1-37.
- Arslan, Ç. (2004). İnsan Ticareti Suçu (TCK Md. 201/b). *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53(4), 19-83.
- Arslan, N. (2023). *Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Hukuki Düzenlemelerin Rolü*. 1. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları
- Artuk, M.E., Gökçen, A., Alşahin, M.E. ve Çakır, K. (2022). *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. 20. Baskı. Ankara: Adalet.

- Aslanova, K. (2014). Medeni Kanun Kapsamında Kadına Yönelik Şiddet. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 3(8), 49-59.
- Aşkın, E. Ö. ve Aşkın, U. (2017). Kadın Sığınmaevleri: Kadına Yönelik Şiddetle Savaşmada Bir Sosyal Politika Aracı. ICOMEP 2017, *International Congress of Management, Economy and Policy*, (pp. 687-698), Proceedings Book
- Avcı, S. (2020). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış*. İstanbul: Hiper Yayın.
- Avrupa Konseyi. (2011). Kad HYPERLINK "<https://rm.coe.int/1680462545>"ına Y HYPERLINK "<https://rm.coe.int/1680462545>"önelik HYPERLINK "<https://rm.coe.int/1680462545>"Şiddet ve Aile İçi Şiddetin HYPERLINK "<https://rm.coe.int/1680462545>"Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözle HYPERLINK "<https://rm.coe.int/1680462545>"şmesi. Avrupa Konseyi S HYPERLINK "<https://rm.coe.int/1680462545>"özle HYPERLINK "<https://rm.coe.int/1680462545>"şmeler Dizisi- No. 210. Erişim: <https://rm.coe.int/1680462545>
- Ayata, G., Eryılmaz Dilek, S. and Emrah Oder, B. (2010). *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama*. 2. Baskı. Yeşiladalı, B. (Edt.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aygün, A. (2016). Genital Muayene Suçu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 7(26), 377-394.
- Bakırcı, K. (2015). İstanbul Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 133-204.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (2000). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Bayraktar, T. (2018). İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26 (3), 87-111.
- Belgin, D. (2008). Anayasa'nın 90. Maddesinde Yapılan Değişikliğin Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Ankara Barosu Dergisi*, 66(4), 110-113.
- Belkin, G. S., & Goodman, N. (1980). *Marriage, Family and Intimate Relationships*. Chicago, IL: Rand McNally College Publishing Company.

- Benli, F. (2014). Kadın Hakları Lehine Değişen Yasaların Yargı Kararlarına Yansı (yama)ması. Adem Sözüer (Edt.). 2. *Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali-Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık*, (65-109). İstanbul: Adalet Yayınevi.
- Berberoğlu, A. (2022). *Kadına karşı şiddetin önlenmesinde mağdur ve üçüncü kişilerin talep hakları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Başkent Üniversitesi.
- Bilge, Ç., Karakaş, S., & Oskay, Ü. (2020). İstanbul’da Bir Üniversitede Hemşirelik Öğrencilerinin Evlilikte Kadına Karşı Şiddet Konusundaki Düşünce ve Tutumları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23(2), 196-204.
- Bilgili, N. ve Vural, G. (2011). Kadına Yönelik Şiddetin En Ağır Biçimi Namus Cinayetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(1), 66-72.
- Bolevin, S. (2016). *Kadına yönelik şiddette devletin hukuki sorumluluğu* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yaşar Üniversitesi.
- Bozkurt Şener, E. (2011). *Kadına yönelik aile içi şiddeti önlemede 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve değerlendirilmesi* [Uzmanlık tezi]. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Bozkurt Şener, E. (2020) *Kadına Şiddete Karşı Devletin Özen Yükümlülüğü*. Turhan Kitabevi.
- Bölükbaşı, Ö. (2015). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması. 1. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları
- Bölükbaşı, Ö. (2022). Genel Olarak İstanbul Sözleşmesi ve Sözleşmenin 6284 sayılı Kanun ile Karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 14 (2), 109-134.
- Börü, L. (2017). Kadına Karşı Şiddette Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 30(133), 173-198.
- Budak, C. (2022). Anayasa Mahkemesi’nin Se Kararı Işığında Kadına Yönelik Şiddeti ve Kadın Cinayetlerini Önlemede İdarenin Sorumluluğu. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 140-166.

- Can, S. (2015). Çocuk Düşürtme Suçu Sonucu Oluşan Gebelikler Açısından Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 79-104.
- Can, S. (2021). Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri ile Uygulamadaki Eksiklikler. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, 5(2), 74-114.
- Canikoğlu, S. K. (2015). Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun). *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 355-378.
- Celbis, O., Karaca, M., Özdemir, B., & Isır, A. B. (2004). Cinsel Suçlarda Muayene. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 1(4), 48-52.
- Centel, N. (2005). *Yeni Türk Ceza Yasası ve Kadın*. Erişim: <http://nurcentel.com/makaleler/yenitckvekadin.pdf>
- Centel, N. (2013). Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde 6284 Sayılı Yasa'nın Rolü. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 39-43.
- Ceylan, E. (2013). Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 26(109), 13-54.
- Çağlar Gürgey, F. İ. & Yücel Dericiler, Ö. (2019). Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Özen Yükümlülüğünün Dönüşümünün Bir Örneği Olarak CEDAW Komitesinin 35 Sayılı Tavsiye Kararı. *Ankara Barosu Dergisi*, 77, 231-266.
- Çağlar, İ., Kendirli, S. ve Çağırın, H. (2005). STK'ların Yerel Yönetimlerin Etkinliği İçerisindeki Yeri ve Öneminin Belirlenmesi: Çorum Örneği. *II. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi*, Çanakkale, 15-16 Ekim, 2005, s.347.
- Çakıroğlu, N. (2017). *Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de kadına yönelik şiddet* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Çakmut, Ö. Y. (2016). Cinsel Şiddet Mağduru Kadın ve Türk Ceza Kanunu'ndaki Konumu. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1, 3-21.
- Çakmut, Ö. Y. (2017). Kadına Karşı Şiddet-Cinsel Şiddet Kavramı ve Türk Ceza Kanunu Madde 102'ye Genel Bakış. *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(9), 15-26.

- Çakmut, Ö. Y. (2018). Kavramsal Olarak Kadına Karşı Şiddet/Cinsel Şiddet ve Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçunun Genel Değerlendirmesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 49-54.
- Çamurcu, M. H. (2021), İstanbul Sözleşmesi: Türkiye’de İç Hukuka Etkisi ve Toplumun Tepkisi. *Ankara Barosu Dergisi*, 79, 63-106.
- Çelik Bilgin, G. (2019). 6284 sayılı ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair yasanın kadını şiddete karşı koruma rejimi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Çınar, A. R. (2015). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin İstanbul Sözleşmesinin Ceza Hukuku Alanında Öngördüğü Yükümlülükler. *Terazi Hukuk Dergisi*, 10(106), 55-79.
- Çifçi, S. & Açık, Y. (2022). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Nedenleri. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 2(2), 1-7.
- Çoban, A. (2022). Aile HYPERLINK "<https://www.adnancoban.com.tr/>"İç Şiddetin Sebepleri. Erişim: <https://www.adnancoban.com.tr>
- Dalkır Kahveci, A. (2019). 6284 Sayılı ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Türkiye’de kadına yönelik şiddeti önlemedeki rolü [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çankaya Üniversitesi.
- Değirmenci, O. (2010). Uluslararası Suç Olarak Kadına Karşı Cinsel Şiddet Eylemleri. *Barolar Birliği Dergisi*, 27-95.
- Değirmenci, O. (2014). Ceza Hukukunda Yanılma Kavramı ve Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Yanılma. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 110, 129-188.
- Demir, F. (2008). Tarihsel Süreç İçinde Kadın Hakları ve Kadının Çalışma Hayatı İçindeki Yeri. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 21(4), 8-24.
- Demirkır Ünlü, M. (2013). *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddet -İstanbul Sözleşmesi’nin (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*. 1. Baskı. İstanbul: Legal Yayıncılık.

- Demirsoy Aşıkoğlu, E. (2018). Kişi Dokunulmazlığı Hakkı Bağlamında Rıza Olmaksızın Yapılan Tıbbi Müdahaleler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 9(35), 319-343.
- Dereli, A. (2020). Cinsel Saldırı Suçunda Teşebbüs. *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(16), 543-568.
- Dindas, H., & Ege, E. (2009). Domestic Violence Against Women Association Between Socio-Economic Status and Quality of Life. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, 11(3), 5-17.
- Doğanay, G. (2015). Eril Yargıya Karşı Kadının Soyadı Mücadelesi Anayasa Mahkemesi Kararlarının Değerlendirilmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 46-107.
- Dönmez, Y. E., Soylu, N., Özcan, Ö. Ö., Yüksel, T., vd. (2014). Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergen Olgularımızın Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 21(1), 44-48.
- Dural, M. ve Öğüz, T. (2022). *Türk Özel Hukuku Cilt II: Kişiler Hukuku*. Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 12. Bası. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Dursun, Y. (2011). Şiddetin izini sürmek: Şiddet nedir? *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 1-18.
- Dülger, İ. (1998). *Cinsel özgürlüğe karşı işlenen suçlardan ırza geçme suçu*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Dündar Sezer, T. (2019). *İnsan Hakları Hukuku Açısından Kadınlara Yönelik Şiddet*, 1. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi,
- Dündar, Ö. (2021). Kadına Karşı Şiddete Sosyoekonomik Faktörlerin Etkisi: Teorik Bir Araştırma. *Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi*, 1(2), 154-165.
- Dündar, T. ve Özer, E. (2017). *İnsan ticareti suçunu anlamak: STK'lar için rehber*. İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı.
- Ege Kandemir, F. (2018). *Kadına karşı şiddet ve ailenin korunması sorununun Türk hukuk mevzuatı ve uluslararası sözleşmelerdeki yeri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İzmir Ekonomi Üniversitesi.

- Ekici, S., & Acar, A. (2021). Türkiye’de İktidar ve Ana Muhalefet Partisinin Seçim Beyannamelerinin Cinsiyet Eşitsizliği Üzerinden Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 287-306.
- Ekizceleroğlu, R. ve Zeyrekli, S. (2007). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ve Sonuçları. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 63-75.
- Elkiran, Z. (2022). *Genital muayene suçu (TCK m. 287)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Elver, H. (2005). Gender Equality from a Constitutional Perspective: The Case of Turkey. Beverley Baines (Ed). *The Gender of Constitutional Jurisprudence*. Cambridge.
- Emiroğlu Bayir, A. (2022). 1980-2000 Arası Türkiye’de Kadın Haklarının Tarihsel Gelişimi. *Mevzu*, (8), 205-224.
- Er, C. (2004). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 1. Maddesi: İnsan Haklarına Saygı Yükümlülüğü ve Sözleşme’nin Uygulanması, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (53), 45-62.
- Ercoskun Şenol, H. (2019). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 13, 423-459.
- Erdem, M. (2007). Aile içi şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 73, 46-77.
- Erdem, M. (2007). Aile içi şiddet ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 73, 46-77.
- Ergün, Ö. (2021). İstanbul Sözleşmesi ve Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, Kadına Yönelik Şiddet ve Çözüm Önerileri Özel Sayısı, 152-214.
- Esin Kibar, B. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bağlamında ayrımcılık yasağı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Eşkinat, R. (2013). Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 289-302.

- Evik, A. H. (2020). Birden Çok Evlilik ve Hileli Evlenme Suçları. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1), 3-53.
- Fırat, T. (2021). *Genital muayene suçu ve hekim sorumluluğu*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Medipol Üniversitesi.
- Gökalp, Ö. T. (2014). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda kadın ve şiddet* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Gökçen, B. (2015). Kasten Yaralama Suçunun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri (TCK m. 87). *Mehmet Akif Aydın'a Armağan*, 21(2), 369- 411.
- Gökçen, A., & Balcı, M. (2016). Kasten Yaralama Suçunun Neticesi Sebebiyle Ağırlaşmış Halleri (TCK m. 87). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 369-412.
- Gönenç, A. Y. (2006). Fransa'da ve Türkiye'de Kadın Hareketleri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (27), 63-84.
- Görentaş, I. A. (2015). Türkiye'de İnsan Hakları: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yarım Asırlık İmtihan. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 57-69.
- Gücük, S., Arıca, S. G., Akan, Z., Arıca, V., & Alkan, S. (2010). Van ilindeki çok eşlilik oranları ve etkileyen faktörler: kesitsel çalışma. *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 21(3), 127-133.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., & Altıntaş, M. (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
- Güler, N., Tel, H., & Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.
- Güneri, F. Y. (1996). *Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet, "Evdeki Terör": Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: İstanbul Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları.
- Güneş, A. (2021). Kesişimsellik Yaklaşımı Bağlamında Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete İlişkin CEDAW Komitesi Genel Tavsiye 35 Sayılı Kararı'nın Analizi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(3), 1739-1771.

- Günşen İçli, T. & Ögün, A. (1988). Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 17-32.
- Gürkan, C. Ö. ve Coşar, F. (2009). Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 2(3), 124-129.
- Hafizoğullar, Ö. (2015). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Kişilere Karşı Suçlar*. 4. Baskı, Ankara.
- Hakeri, H. (2006). *Kasten Öldürme Suçları*. 1. Baskı. Ankara.
- Havutcu, A., & Kalkancı, Y. (2020). Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları Işığında Kadının Soyadı. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(2), 135-180.
- Işık, S. N. (2007). Türkiye’de Kadın Hareketi ve Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. Aile İçi Şiddet. *Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 112-117.
- İbicioğlu, G., & Durutürk, B. (2022). Bireysel Başvurularda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kararlarının İncelenmesi. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 80(3), 753-783.
- İçli, T. G. (1994). Aile içi şiddet: Ankara, İstanbul ve İzmir Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (1-2), 7-20.
- İçli, T. G. (2013). *Kadın Suçluluğu*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- İHOP. (2007). *Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Özel Raportörü Yakın Ertürk Türkiye Raporu*. İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP). Ankara.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
- kadincinayetlerinidurduracagiz.net. (2023). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Mart 2020 Raporu. Erişim:<http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2901/kadincinayetlerini-durduracagiz-platformumart-2020-raporu>
- Kafkasyalı, E. G. (2023). CEDAW’dan İstanbul Sözleşmesine Kadın Hakları ve Türk İç Hukukuna Etkileri. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(1), 150-173.

- Kahraman, M. (2015). Anayasada Kadın Hakları. *Kadına Şiddet ve Haklara Duyarlılık Paneli* (09 Mart 2015), Hatay Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü.
- Kahraman, R. (2020). *6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da öngörülen tedbirler ve bu tedbirlere ilişkin usul* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı: 2014-2018*. Kalkınma Bakanlığı. Ankara.
- Kalyoncu, B. ve Karahan Tarım, N. (2022). Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Devletin Önleyici Tedbirler Alma Konusunda Uluslararası Sözleşmelerden Doğan Sorumluluğu. *Terazi Hukuk Dergisi*, (191), 53- 68.
- Kandemir, F. E. (2019). *Kadına Karşı Şiddet ve Ailenin Korunması Sorununun Türk Hukuk Mevzuatı ve Uluslararası Sözleşmelerdeki Yeri*. 1. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kantarcı, N. (2016). *Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu*. Ankara: Adalet.
- Kapani, M. (1993). *Kamu Hürriyetleri*, 7. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Kaplan, M. (2022). Türk Ceza Hukukunda Kadın. (Ed.) Esmâ Özdaşlı. İçinde *Türkiye'de Kadın: Siyasî, Sosyal ve Kültürel Alanda Değişim*, (35-56). Ankara: Türk Akademisi Siyasî Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV).
- Karakaş, A. E. (2014). Milletlerarası Antlaşmaların Türk İç Hukukundaki Yeri. *Nevşehir Barosu Dergisi*, 1(1), 69-94.
- Karakaya, R. (2020). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. 3. Baskı. Ankara: Adalet Yayınları.
- Karal, D., & Aydemir, E. (2012). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. International Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK).
- Karataş, D. (2021). *Relationships between self-compassion, masculine gender role stress and attitudes toward psychological intimate partner violence against women* [Unpublished master thesis]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

- Kareem, O. R. K. (2020). *Türk Ceza Kanununda ve Ailenin korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ışığında kadına yönelik şiddet* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Karınca, E. (2011). *Sorularla Kadına Yönelik Aile Şiddet*. Ankara: Ankara Barosu Yayınları.
- Kaya Kızılırmak, C. (2021). İstanbul Sözleşmesi'nin 30. Maddesi Çerçevesinde Türkiye'nin Kadına Karşı Şiddet Mağdurunun Zararını Tazmin Yükümlülüğü. *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 257-269.
- Kayabaşı, Ş. (2015). Hasıraltı Edilen Cinsel Şiddet. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 1-11.
- Kaymaz, İ. Ş. (2010). Çağdaş uygarlığın mihenk taşı: Türkiye'de kadının toplumsal konumu. *Atatürk Yolu Dergisi*, 12(46), 333-366.
- Kaypak, Ş., & Kahraman, M. (2016). Türkiye'de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 298-315.
- Keskin Kiziroğlu, S. (2015). Kasten Yaralama Suçu. *Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan, AÜHF*, 1, 639- 686.
- Keskin, Ö. (2012). Kadına Yönelik Psikolojik Şiddetin Boyutlarının Belirlenmesi ve Değişken Durumlara Göre Değerlendirilmesi: Rize İl Örneği. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, (ss. 92-102). 27-28 Nisan 2012, Ankara.
- Kılıç, G. (2019). Kadın Akademisyenlerin Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet Algısı: Düzce Üniversitesi Örneği. *Muhakeme Dergisi*, 2 (1), 1-33.
- Kılıçoğlu, A. M. (2014). Aile İçi Şiddetin Medeni Hukuktaki Yansımaları. (Edt.) Funda Kaya, Nadire Özdemir ve Gülriz Uygur. *Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet*, (105-112). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Kırbaş Caniklioğlu, S. (2015a). Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun). *Ankara Barosu Dergisi*, 3(73), 355-378.

- Kırbaş Caniklioğlu, S. (2015b). Kadının Beyanı Esastır: Çok Bilinmeyenli Bir Denklem. *Ankara Barosu Dergisi*, 4(73), 229-253.
- Kırıışık, F. (2023). İstanbul Sözleşmesinin Analizi ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Politika İlkeleri Önerisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 360-382.
- Kitapçioğlu, T. (2012). Türk Ceza Kanunu'nda Çocuk Düşürtme Suçu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 297-334.
- Koca, M. ve Üzülmmez, İ. (2013). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, Ankara.
- Koca, M. ve Üzülmmez, İ. (2017). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara.
- Kocabiçak, E. (2023). İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararı Bağlamında Türkiye'de Patriyarkal Devlet. *Mülkiye Dergisi*, 47(1), 42-70.
- Kocacık, F., & Bilican Gökkaya, V. (2005). Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 195-219.
- Kocadaş, B. ve Kılıç, M. (2012). Düşük Sosyo-Ekonomik Yapıdaki Kadın ve Çocuğun Şiddet Algısı. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, (ss. 349-359), 27-28 Nisan 2012, Ankara.
- Koçak, Y. Ç., & Can, H. Ö. (2019). Flört Şiddeti: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi. *Türkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health And Diseases Nursing-Special Topics*, 5(3), 43-53.
- Koçakgöl, M. (2019). CEDAW'ın "Yaşlı Kadınların Kendilerinin ve İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin 27 Sayılı Genel Tavsiyesi"nde Kırılabilirlik Kavramı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 32(143), 385-406.
- Koçöz, R. (2011). Şiddet Üzerine. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 245-254.
- Köksal, A. (2015). Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu. *AÜHF, Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan*, 2, 687-728.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., Zwi, A. B., & Lozano, R. (2002). *The World Report on Violence And Health*. World Health Organization. Geneva.

- Kumcağız, H., Aydın, İ. A., Talay, T., Gürkan, S., & Kinsiz, D. N. (2018). Samsun şiddet önleme ve izleme merkezi 'ne başvuran şiddet mağduru kadınların başvuru durumları ve gereksinimleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 401-414.
- Kurt Yücekul, G. (2011). *İnsan ticareti suçu*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Galatasaray Üniversitesi.
- Kurt, G. (2013). Çocuk Düşürtme ve Düşürme Suçları: Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması. *Koç Üniversitesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans No. 1 Ceza Hukuku*, (ss. 65-84), İstanbul.
- Kuyaksil, A. (2014). Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Gelişimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 328-351.
- Kuyucu, N. (2014). *Kadına Yönelik Şiddet*. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kuyucu, N. (2015). Kadınların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Önünde Adalet Erişim Sorunu: Mahkeme Kararlarında Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Kadına Yönelik Şiddet. *Fe Dergi*, 7(1), 60-77.
- Langan, P.A., and Innes C.A. (1986). *Preventing Domestic Violence Against Women*. Washington, DC: US Dept of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Lefkur, H. (2019). *Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Logar, R., (2005). *The Austrian Model of Intervention in Cases of the Domestic Violence Cases*. Vienna-Austria
- Maviş, V. (2017). İnsanlığa Karşı Suçlar ve Soykırım Suçu Kapsamındaki Cinsel Şiddet Fiilleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (130), 13-54.
- McQuigg, R. J. (2017). The CEDAW Committee and Gender-Based Violence against Women: General Recommendation No. 35. *International Human Rights Law Review*, 6(2), 263-278.
- Memiş, E. (2014). Ekonomik Şiddet Kapsamında Karşılıksız Emek. Funda Kaya, Nadire Özdemir ve Gülriz Uygur (Edits). *İçinde Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev-İçi Şiddet*, (ss. 165-176), Ankara: Seçkin Yayınları.

- Moroğlu, N. (2017) Uluslararası ve Ulusal Hukukta Kadının İnsan Hakları. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(1), 285–317.
- Mutlu, F. (2006). Aile içi şiddet sürecinde kadına yönelik şiddet üzerine sosyolojik bir araştırma. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Nişancı, D. (2015). Kadına Karşı Ayrımcılık Fiillerinde Bireysel Başvuru Yolunda İki Farklı Sistem: CEDAW ve AİHS. *Fasikül Hukuk Dergisi*, 7(64), 11-20.
- Odabaşı, S. (2021). Mental Wellbeing and Economics of Crime: A County Level Analysis in the U.S. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 16(63), 1218- 1236.
- Odman, M. T. (2012). Kadına Karşı Cinsel Şiddet. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı* (ss. 130-171). I. Cilt. Ankara.
- Otaç, C. (2009). *Genel Hükümlerle Bağlantılı Olarak Kasten İnsan Öldürme Suçları*. Ankara.
- Öden, M. (2003). *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Önok, M. (2013). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kasten Yaralama, Eziyet ve Kötü Muamele Suçu: Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması. *Koç Üniversitesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans No. 1 Ceza Hukuku*, (ss. 169-240). İstanbul.
- Özbek V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2021). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin.
- Özbek, V. Ö., Kanbur, M. N., Doğan, K., Bacaksız, P. ve Tepe, İ. (2015). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 7. Baskı, Ankara.
- Özbilen, A. B., Soygut Arslan, M. B. (2021). 6284 Sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(22), 365-387.
- Özbudun, E. (2011). *The Constitutional System of Turkey 1876 to the Present*. New York: Palgrave Macmillan

- Özcan, O. (2013). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Töre Saiikiyle Kasten Öldürme Suçu: Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması. *İçinde Koç Üniversitesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans No. 1 Ceza Hukuku*, (ss. 241-259). İstanbul.
- Özçoban, A. D. (2018). Kadına Yönelik Şiddet Olaylarının Önlenmesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İzmir
- Özdamar, D. (2009). *CEDAW Sözleşmesi, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme ve Ek İhtiyari Protokolün İç Hukukumuz ve Özellikle Yeni Aile Hukukumuz Etkisi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özerkmen, N., & Gölbaşı, H. (2012). Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.
- Özgül Kalafat, G. (2019). *6284 sayılı ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun ve tedbir kararlarının uygulanması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Galatasaray Üniversitesi.
- Öziş, E. (2023). Türkiye'de Feminist Hareketin Toplumsal Gücü: İstanbul Sözleşmesi'nin Feshedilmesi Üzerine Siyasal Strateji Tartışmalarını Yeniden Düşünmek. *Eğitim Bilim Toplum*, 21 (82), 117-148.
- Özkaya, N. (2012). Çocuğun Soybağını Değiştirme Suçu. *Sağlık Hukuku Makaleleri*. 2, 179-195.
- Pamuk, G. (2013). Fransız ve Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Taciz Suçu (Kanunilik İlkesi Bakımından Bir Değerlendirme). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 1453-1476.
- Parlatır, İ. (2018). Osmanlı Sosyal Hayatından Köleliğin Kaldırılışı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 31(1-2), 417-420.
- Pazarcı, H. (2004). Türk Hukukunda Antlaşmalar ile Yasaların Çatışması. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 24(1-2), 651-674.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.

- Rahmani, A. S. (2023). *Osmanlı Devleti'nde kadının hukuki statüsü ve Cumhuriyet döneminde kadın haklarında yaşanan yenilikler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Reçber, B. (2018). Türkiye'de Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Etkin Mi? *Journal of Management and Economics Research*, 16(4), 367-376.
- Sadioğlu, F. C. (2021). İstanbul Sözleşmesi'nin Kadınlara Karşı Ayrımcılığı Ortadan Kaldırma ve Kadın-Erkek Eşitliğini Sağlama Amacı Çerçevesinde Türk Medenî Kanunu'nun Değerlendirilmesi. *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 475-506.
- Sağiroğlu, M. Ş. (2013). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. İstanbul: Legal Yayınları
- Sancar, T. Y. (2013). *Türk Ceza Hukukunda Kadın*. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Savaş, Ç. E. (2015). Yargıtay Birinci Ceza Dairesi Kararları Bağlamında Kadına Karşı Şiddetin Yaşama Hakkının İhlale Dönüşmesi. *Terazi Hukuk Dergisi*, 10(103), 96-105.
- Seçgin, L., Arslan, T., & Selçuk, K. T. (2022). Türkiye'de Son Beş Yılda Kadına Yönelik Şiddet: COVID-19 Pandemisinin Etkisi. *Humanistic Perspective*, 4(1), 28-43.
- Sen, S., & Bolsoy, N. (2017). Violence Against Women: Prevalence and Risk Factors İn Turkish Sample. *BMC Women's Health*, 17, 1-9.
- Serozan, R. ve Engin, B. İ. (2021). *Miras Hukuku*. 7. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sever, Ç. (2012). Kadına Karşı Ev İçi Şiddete Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Opuz V. Türkiye Kararı. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 19- 46.
- Sever, D. Ç. (2020). Anayasa Mahkemesi'nin Kadın-Erkek Eşitliği Yaklaşımına Bir Eleştiri: Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları, *Lisans Araştırma Projesi*. 34, 1-20.
- Soysal, M. (1986). Anayasaya Uygunluk Denetimi ve Uluslararası Sözleşmeler. *Anayasa Yargısı*, 2, 7-18.

- Sözüer, A. (2014). 2. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali: Kadına Yönelik Şiddet ve Ayrımcılık (Tebliğler), (26 Eylül-4 Ekim 2012). İstanbul: Adalet Yayınevi.
- Subaşı, N. ve Akın, A. (2003). Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları. *Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın* (ss. 231-247). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Şahbaz, İ. (2004). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Türk Yargı Sistemindeki Yeri. *TBB Dergisi*, 54, 178-216.
- Şahin, L. ve Öztürk, M. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye'deki Durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54(14), 3-29.
- Şener, E. (2010). Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali Suçu. *Adalet Dergisi*, 37, 226-236.
- Şimşek, A. A. (2020). Bir İnsan Hakları İhlali ve Ayrımcılık Biçimi Olarak Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kalıpyargıları: CEDAW Çerçevesinde Bir İnceleme. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(2), 496-513.
- Şirin, T. ve Orcan, N. U. (2022). Uluslararası Sözleşmelerden Çekilmenin Anayasal Esasları ve Başlıca Tartışmalar. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 13(50), 241-277.
- Tanör, B. ve Yüzbaşıoğlu, N. (2019). *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*. 18. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Tarkan, S. (2021). 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında hakim tarafından verilen tedbir kararları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye'de Şiddetin Kadın Yüzü. *Sosyoloji Konferansları*, 52(2), 715-753
- Taştan, C., & Yıldız, A. K. (2018). *Kadına Karşı Şiddetle Mücadele: Hukuk, Deneyimler ve Aktörler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Tatlıhoğlu, K. (2013). Türkiye'de Aile İçi Kadına Karşı Şiddetin Psiko-Sosyal ve Kültürel Dinamiklerin Değerlendirilmesi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 109-128.

- Tekçe, S. T. (2019). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İstanbul Sözleşmesi'nde kadına karşı şiddeti önleme mekanizmaları ve Türkiye* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Tekinay, S. S. (1990). *Aile Hukuku*, İstanbul.
- Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2021). *Teorik ve Pratik Ceza Hukuku Özel Hükümler*. 11. Baskı, Ankara: Seçkin
- Toprak, İ. (2020). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun gelişim süreci ve getirdiği yenilikler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Polis Akademisi.
- Tuna, O. (2021). *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Kapsamı ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*. 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ulutaş, A. (2023). Uluslararası Hukuk Perspektifinden Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Konusundaki Bölgesel ve Küresel Düzenlemeler ile Yeni Çareler. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8, 179-207.
- Uzun, M. (2015). Kadına Yönelik Şiddete Genel Bakış ve Türk Ceza Kanunu'nun Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Hükümleri. *İstanbul Barosu Dergisi*, 89(4), 130-150.
- Ülger, G. E. (2017). Türk anayasalarında kadın hakları ve uygulamalarıyla ilgili bir değerlendirme. *Yasama Dergisi*, (31), 24-45.
- Ünal, A. (2016). Kadına Yönelik Şiddetin Dini Temeli Üzerine Bir Analiz. Sancar, F. (Ed.). *İçinde Din ve Şiddet: Tarihi, Dini, Siyasi, Kültürel, Sosyo-Psikolojik Boyutlarıyla* (325-344). Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları.
- Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet. *Aile ve Toplum*, 2(9), 1-8
- Ünver, Y. (2008). Özellikle “cinsel suçlar” alanında olmak üzere, kadınlarla ilgili ceza hukuku normlarındaki değişim ve Türkiye'deki durum. *2. Yılı Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar*, (ss. 294-342). İstanbul.
- Üskül Engin, Z. Ö. (2014). Toplumsal ve Hukuki Açından Kadına Karşı Şiddet. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(1), 621-637.

- Üzülmez, İ. (2012). *Hayata ve Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar: Ceza Hukukuna Giriş*, 1. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Üzülmez, İ. (2013). *Vücut Dokunulmazlığı Karşı Suçlar*, Ankara.
- Yaman Efe, S., and Ayaz, S. (2010). Domestic Violence Against Women and Women's Opinions Related to Domestic Violence. *Anatolian J. Psychiatry*, 11(1), 23–29.
- Yarar, G., Arslan, Ş. ve Çay, G. (2017). Türk Ceza Hukukunda Kadın. N. Öztürk, G. Yarar ve Ş. Arslan (Ed.). *İçinde Türk Hukukunda Kadın*. Ankara: Adalet.
- Yatkın, A. (2013). Bölgesel Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın Katılımı: Elâzığ Örnek Alan Araştırması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 163-188.
- Yavuz, K. (2018). *Kadına yönelik şiddeti önlemede 'şiddet önleme ve izleme merkezi' (ŞÖNİM) ve 'kadın konukevinin' rolü-Trabzon ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gümüşhane Üniversitesi.
- Yavuz, K., & Çakıcı, F. O. (2021). Şiddet Mağduru Kadına Verilen Sosyal Hizmetler: Trabzon İli Örneği. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 10(19), 36-60.
- Yazıcı, S. (2013). Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna ve Uygulama Yönetmeliğine İlişkin Bir İnceleme. *Terazi Hukuk Dergisi*, 8(79), 26-29.
- Yenerer Ç. (2016). Cinsel Şiddet Mağduru Çocuk Kavramı ve Türk Ceza Kanunu'nun Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddet Düzenlemelerin Genel Bir Bakış, *MÜHF-HAD*, 22(1), 35-51.
- Yenerer Çakmut, Ö. (2016). Cinsel Şiddet Mağduru Kadın ve Türk Ceza Kanunu'ndaki Konumu. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1, 3-21.
- Yenerer Çakmut, Ö. (2017). Kadına Karşı Şiddet-Cinsel Şiddet Kavramı ve Türk Ceza Kanunu m. 102'ye Genel Bakış. *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(9), 15-26

- Yerener Çakmut, Ö. (2018). Kavramsal Olarak Kadına Karşı Şiddet/Cinsel Şiddet ve Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçunun Genel Değerlendirmesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 49-54.
- Yılmaz, C. ve Vural, D. G. (2007). İnsan Hakları Bağlamında Kadın Ticareti. *İnsan Hakları Yıllığı*, 25, 79-93.
- Yılmaz, Y. (2017). İnsan Ticareti Suçu ve İctima Sorunu. *MÜHF-HAD, Prof. Dr. Bülent Tahiroğlu'na Armağan, Özel Sayı*, 23, 883-972.
- Yokuş S. (2005). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çocukların Cinsel İstismarı ve Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçları, *Hukuk ve Adalet Dergisi*, 5, 280-302.
- Yüksel Kaptanoğlu, İ., Çavlin, A. and Akadlı Ergöçmen, B. (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması*. <http://openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/23338>
- Zafer, H. (2009). Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali suçu (TCK m. 233). *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2), 109-149.
- Zere, F. (2021). İstanbul Sözleşmesinin, Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Etkisinin Siyasi Parti Kadın Kolları Üyeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 623-651.
- Zeyrek, R. (2022). *Türkiye'de COVID-19 pandemisi sürecinde kadına karşı şiddetin rutin aktiviteler teorisi açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

ÖZGEÇMİŞ

Zainab Jasim Hameed HAMEED, eğitim ve öğretim hayatının ilk ve orta öğrenimini kısmını Bağdat'ta tamamladı. Yüksek öğrenimine; 2010 yılında girdiği Bağdat'taki Dijlah Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2014 yılından mezun olarak devam etti. 2020 yılında Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı ve 2023 yılında buradan Kamu Hukuku Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi aldı.

TEZDEN TÜRETİLEN YAYIN VE ESERLER

DİĞER YAYIN VE ESERLER